

В.С. Власов, С.В. Кульчицький

ЗБІРНИК ЗАВДАНЬ

для
державної підсумкової атестації
з історії України

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки,
молоді та спорту України*

11
клас

Київ
Центр навчально-методичної літератури
2012

ПОЯСНОВАЛЬНА ЗАПИСКА

Ви розгорнули збірник, призначення якого – з'ясувати, наскільки ґрунтовно опановано курс історії України ХХ – початку ХХІ ст., і встановити рівень особистих навчальних досягнень. Погортавши сторінки, ви помітите, що в збірнику небагато завдань на відтворення історичного матеріалу, натомість переважають завдання, спрямовані на перевірку предметних умінь. На уроках історії ви не раз чули, що предметні вміння, або компетентності, – це вміння критично оцінювати інформацію (розрізняти в соціальній та історико-культурній інформації факти та ідеї, відповідним чином аналізувати їх, сприймати й розуміти інформацію усного та письмового повідомлення – основну й додаткову, очевидну й приховану); пояснювати своє ставлення до досліджуваних об'єктів, самовизначатися в дискусійних питаннях історії й сучасності, аргументувати свою точку зору, виявляючи повагу до інших поглядів і оцінок тощо. Тож вивчаючи історію, ви не тільки відкрили для себе таємниці минулого, а здобули досвід і вміння, які допоможуть жити в сучасному світі. Недарма кажуть: те, що знаєш, за плечима не носити.

У збірнику багато завдань, які передбачають аналіз історичних джерел. З огляду на практичну, компетентнісну спрямованість це не випадково, адже документ відображає реальну, а не вигадану ситуацію, він здатний продемонструвати, з одного боку, подібність між нами та людьми попередніх епох, а з іншого – увиразнює те, що нас відрізняє.

Усі 15 варіантів запропонованих завдань рівноцінні за складністю. Кожен варіант складається з 10 завдань різної форми. Перед виконанням усіх завдань уважно перечитайте умову. У завданнях 1–3 запропоновано чотири варіанти відповідей, серед яких треба вибрати **ОДНУ ПРАВИЛЬНУ**.

Сторінки варіанта використовуйте як чернетку. Вибравши правильну відповідь, поставте позначку «×» у таблиці з буквами поряд із завданням. Ось так:

А	Б	В	Г
☐	☐	☒	☐

Не поспішайте. У разі потреби перечитайте умову ще раз.

Особливо зверніть увагу на завдання 4–6. Ці завдання пропонують п'ять тверджень, серед яких правильними є **ДВА**. Можливі комбінації тверджень, позначених цифрами, – це варіанти відповідей. Правильною є лише **ОДНА** комбінація.

Наступні завдання не дають варіантів відповідей, тож мусите покладатися на набуті вміння.

Завдання 7 передбачає визначення й запис дати або хронологічних меж подій чи явищ, про які йдеться в уривках з документів. Щоб дати відповідь на запитання, слід знайти в тексті слова та словосполучення, що допоможуть локалізувати події, явища чи процес у часі та просторі й, відповідно, з'ясувати зазначену в умові завдання проблему.

Завдання 8 пропонує з'ясувати, про яке явище, подію чи якого діяча йдеться у фрагменті з писемного джерела. Уважно обміркувавши відповідь, запишіть її в рядку поряд із завданням.

У завданні 9 слід визначити причини або наслідки запропонованих подій, явищ, процесів. Ретельно обміркуйте відповідь та стисло запишіть її у вигляді ДВОХ тверджень. Зверніть увагу, що твердження не мають повторювати ту саму думку.

Особливої уваги потребує завдання 10. Виконуючи його, ви маєте нагоду продемонструвати, як добре вмієте працювати з історичними джерелами. Це відкрите завдання, яке передбачає складання розгорнутої письмової відповіді. Попрацюйте над цим завданням на відведеній сторінці після тексту джерела. Оскільки це чернетка, ви можете виправляти написане, удосконалюючи текст відповіді. Проте пам'ятайте про час: на складання розгорнутої відповіді відведіть 15–20 хвилин.

Виконуючи завдання 10:

1) визначте особу автора документа, узагальніть, про що йдеться в документі, з'ясуйте, коли відбулися описані події; усе це стисло запишіть у першій частині вашої відповіді;

2) визначте, як автор розповіді ставиться до описуваних подій або історичних діячів; поміркуйте, навіщо він свідчить про події, які ідеї хотів донести до нащадків; з'ясуйте (сформулюйте) значення подій та явищ, про які йдеться в джерелі;

3) поміркуйте, у чому цінність джерела саме для вас, стисло викладіть своє ставлення до описаних подій або діячів – такими міркуваннями завершіть свій текст.

Зверніть увагу, що вказані елементи змісту не є планом відповіді, тож у вашій роботі вони можуть бути висвітлені в довільній послідовності.

Коли всі завдання виконано, ретельно перевірте роботу. Тепер можна переносити відповіді в БЛАНК у кінці збірника. Спочатку перенесіть відповіді до завдань з вибором однієї відповіді, а також короткі відповіді до завдань 7–8, а також ДВА твердження із завдання 9.

Після цього переписіть з чернетки текст розгорнутої відповіді на завдання 10. Не кваптеся. Уникайте перекреслень і виправлень. Для заповнення БЛАНКА ВІДПОВІДЕЙ вам потрібно 10–15 хвилин. Успіхів вам!

Для проведення державної підсумкової атестації в класах профільного рівня пропонуємо замість завдань № 3, 7 та 8 у кожному з 15 варіантів опрацювати фрагменти історичних джерел з ДОДАТКА. Зверніть увагу, що це завдання передбачає складання розгорнутої письмової відповіді – так само, як і завдання № 10 з варіантів збірника. Номер фрагмента джерела з ДОДАТКА обирає вчитель.

Аналіз історичних джерел з ДОДАТКА має певні особливості, адже запропоновані уривки – *актові джерела*. На відміну від оповідних, ці джерела було створено в процесі діяльності різних державних, громадських установ, організацій тощо, тож вони мали свого часу практичне значення, чим зумовлений їх діловий, офіційний характер.

Отже, виконуючи це завдання:

1) визначте, коли, де та за яких обставин з'явився аналізований документ (тобто схарактеризуйте історичні умови створення документа), а також стисло узагальніть, про що в ньому йдеться; усе це стисло запишіть у першій частині відповіді;

2) визначте, які результати мало ухвалення документа, які зміни в державі та суспільстві загалом зумовило або могло зумовити впровадження цього документа; сформулюйте значення документа і наслідки реалізації закладених у ньому ідей для історичного процесу;

3) поміркуйте, у чому цінність джерела саме для вас, стисло викладіть ставлення до заходів, передбачених цим документом, до основних ідей, які в цьому документі задекларовано; чи мало ухвалення документа ті наслідки, на які сподівалися його укладачі, – такими міркуваннями завершіть свій текст.

Шановні колеги!

У збірнику вміщено завдання для проведення державної підсумкової атестації з історії України для 11-х класів загальноосвітніх навчальних закладів. Контрольні завдання мають на меті перевірити та оцінити рівень сформованості історичної компетентності випускників. Завдання укладено відповідно до вимог до загальноосвітньої підготовки учнів, передбачених навчальною програмою з історії України для 11-річної школи.

Зошит містить 15 варіантів по 10 тестових завдань різної форми. Розподіл завдань за формами демонструє таблиця 1.

Таблиця 1

Форми завдань	Номери завдань
Завдання з вибором однієї відповіді	1–6
Завдання відкритої форми з короткою відповіддю	7–8
Завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю	9–10

Завдання в кожному варіанті розташовано послідовно за формами, вказаними вище.

Кожне завдання спрямоване на виявлення ступеня сформованості в школярів певного вміння (складової компетентності), відтак кожне завдання свідчить про певний рівень компетентності учнів. Саме предметні компетентності: хронологічна (орієнтація в історичному часі), просторова (орієнтація в історичному просторі), інформаційна (вміння учнів працювати з джерелами історичної інформації), логічна (вміння учнів визначати та застосовувати теоретичні поняття, положення, теорії, ідеї для аналізу й пояснення історичних фактів, явищ, процесів), аксіологічна (оцінка й версії історичного руху та розвитку), мовна (побудова усних та письмових висловлень про історичні події та явища) в умовах компетентнісно орієнтованого навчання є об'єктом контролю навчальних досягнень учнів й основним показником результативності навчання.

Контрольні завдання кожного з варіантів упорядковано відповідно до певної структури перевірки всіх предметних компетентностей: так, перше завдання всіх варіантів перевіряє просторову компетентність, друге та сьоме – хронологічну, інші – решту предметних компетентностей: інформаційну, логічну, аксіологічну, мовну.

Розподіл завдань за предметними вміннями (по-іншому їх називають елементами історичної підготовки) демонструє таблиця 2.

Таблиця 2

ПРЕДМЕТНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ предметні вміння – складові компетентності	Номери завдань
Просторова компетентність	
Локалізація історико-географічних об'єктів/подій, явищ, процесів на карті	1
Хронологічна компетентність	
Встановлення хронологічної послідовності подій	2
Встановлення дат, періодів за подіями, явищами, процесами, про які йдеться в уривках з документів	7
Логічна компетентність	
Відбір фактів за певною ознакою. Розпізнавання фактів, подій, явищ, процесів за візуальними історичними джерелами	3
Відбір фактів, явищ за певною ознакою. З'ясування та визначення характерних ознак подій, явищ, процесів на основі істинності та помилковості суджень	4, 5
Систематизація, групування фактів, які пов'язані з характеристикою (діяльністю) історичної особи	6
Визначення причиново-наслідкових зв'язків між подіями, явищами, процесами	9
Інформаційна компетентність	
Вибір інформації та аналіз змісту документа: встановлення особи історичного діяча, події, явища або назви документа, про які йдеться в джерелі	8
Аксіологічна та мовна компетентності	
Роз'яснення суті описаних у джерелі подій, явищ, постатей в історичному контексті, виокремлення фактів й емоційно-ціннісних суджень автора, висловлення власного судження про документ і його автора; встановлення значення описаних подій, явищ, процесів в історії України, пояснення власного ставлення до подій, явищ, постатей, описаних у джерелі, визначення їх цінності	10

Варто наголосити на комбінованому характері завдань: кожне з них фактично перевіряє не тільки зазначену предметну компетентність, а й інші. Так, опрацьовуючи завдання з історичною картою, учень виявляє не лише просторову компетентність і картографічні вміння, а й хронологічні, логічні, інформаційні компетентності. Відкрите завдання з аналізом уривка з історичного джерела перевіряє всі предметні компетентності, а не тільки аксіологічну та мовну, про що зазначено в концепції.

За кожне правильно виконане завдання 1–9 учень отримує по 1 балу. Завдання з вибором однієї відповіді вважаємо виконаним правильно, якщо учень указав букву **ЛИШЕ ПРАВИЛЬНОЇ ВІДПОВІДІ**. В усіх інших випадках (вибрано іншу відповідь; вибрано дві відповіді; відповідь відсутня) завдання **ВВАЖАЄМО НЕВИКОНАНИМ**.

Завдання з короткою відповіддю виконане, якщо учень правильно встановив час запропонованої події або явища (завдання 7) та правильно вказав особу історичного діяча, подію, явище, назву документа або організації, про які йдеться в джерелі (завдання 8).

Завдання 9 вважаємо виконаним, якщо учень правильно визначив 2 причини (або наслідки) запропонованих подій, явищ, процесів. У разі,

якщо названо 3 причини/наслідки, серед яких одне твердження неправильне, а решта правильні, відповідь вважаємо правильною.

Виконання 10 завдання дає змогу оцінити випускника балами високого рівня – відповідно до критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів, затверджених МОН України. Це завдання оцінюємо максимально 3 балами. Оцінюючи це завдання, слід зважати на такі критерії:

1 бал зараховуємо за відповідь на 3–4 речення, у якій визначено особу автора документа (письменник, військовий, сучасний історик, пересічний очевидець або сучасник подій). Також указано, про яку подію (явище) йдеться в документі, встановлено, коли відбулися описані в документі події;

у 2 бали оцінюємо відповідь, у якій, окрім зазначеного вище, визначено, як автор розповіді ставиться до описуваних подій або історичних діячів; навіщо автор документа свідчить про події, тобто які ідеї він хотів донести до нащадків; з'ясовано значення подій та явищ, про які йдеться в джерелі;

3 бали зараховуємо за розгорнуту відповідь тоді, коли в написаному учнями тексті не лише правильно паспортизовано джерело та схарактеризовано подію та явище, про які йдеться, а й визначено, у чому цінність джерела для учня/учениці, викладено ставлення до описаних подій або діячів. Окрім того, беремо до уваги логічність і послідовність викладу, загальний рівень мовного оформлення (прийнятний/неприйнятний). При цьому вказані елементи змісту не є планом відповіді, тож у роботі учнів вони можуть бути висвітлені в довільній послідовності.

Під час проведення державної підсумкової атестації в класах профільного рівня вчитель замість завдань № 3, 7 та 8 на свій розсуд обирає з ДОДАТКА фрагмент історичного джерела – так, щоб його матеріал не збігався з матеріалом запропонованого одинадцятикласникового варіанта.

Це завдання, так само як і завдання № 10 кожного з варіантів, оцінюємо максимально 3 балами. Оцінюючи це завдання, слід зважати на такі критерії:

1 бал зараховуємо за відповідь на 4–5 речень, у якій визначено, коли, де та за яких обставин з'явився цей документ (тобто схарактеризовано історичні умови створення документа). Також стисло узагальнено, про що йдеться в документі;

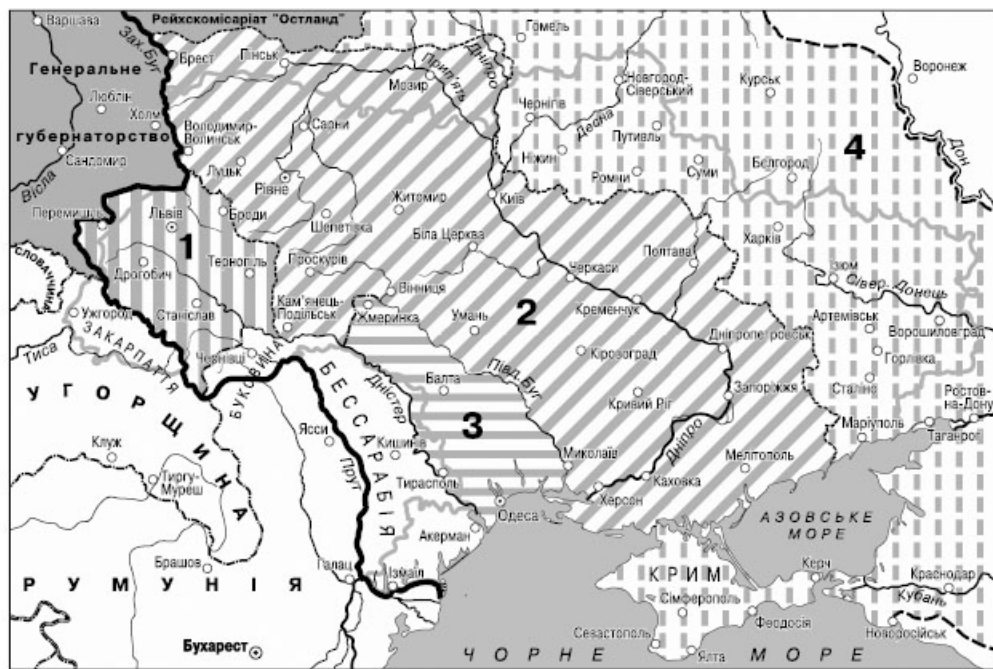
у 2 бали оцінюємо відповідь, у якій, окрім зазначеного вище, визначено, які результати мало ухвалення документа, які зміни в державі та суспільстві загалом зумовило або могло зумовити впровадження цього документа; сформульовано значення документа і наслідки закладених у ньому ідей для історичного процесу;

3 бали зараховуємо за розгорнуту відповідь тоді, коли визначено, у чому цінність джерела для учня/учениці, стисло викладено ставлення до заходів, передбачених цим документом, до основних ідей, які в цьому документі задекларовано; узагальнено, чи мав документ ті наслідки, які пов'язували з його реалізацією. Окрім того, беремо до уваги логічність і послідовність викладу, загальний рівень мовного оформлення (прийнятний/неприйнятний). При цьому вказані елементи змісту не є планом відповіді, тож у роботі учнів вони можуть бути висвітлені в довільній послідовності.

ВАРІАНТ 1

Завдання 1–3 мають ЧОТИРИ варіанти відповідей, серед яких треба вибрати ОДНУ ПРАВИЛЬНУ

1. Укажіть рядок, у якому цифри відповідають назвам заштрихованих на картосхемі зон нацистської окупації України часів Другої світової війни

- А** 1 – рейхскомісаріат «Україна»; 2 – дистрикт «Галичина»; 3 – Трансністрія; 4 – території, підпорядковані Вермахту
Б 1 – дистрикт «Галичина»; 2 – Трансністрія; 3 – рейхскомісаріат «Україна»; 4 – території, підпорядковані Вермахту
В 1 – дистрикт «Галичина»; 2 – рейхскомісаріат «Україна»; 3 – Трансністрія; 4 – території, підпорядковані Вермахту
Г 1 – Трансністрія; 2 – рейхскомісаріат «Україна»; 3 – території, підпорядковані Вермахту; 4 – дистрикт «Галичина»

А	Б	В	Г
☐	☐	☐	☐

2. Укажіть комбінацію цифр, яка відповідає послідовності подій
- Радянсько-чехословацький договір про входження Закарпаття до складу УРСР
  - Виступ М. Хрущова «Про культ особи та його наслідки» на XX з'їзді КПРС
  - Ліквідація Української греко-католицької церкви
  - Операція «Вісла»

- А** 1, 3, 4, 2
Б 1, 4, 2, 3
В 3, 4, 1, 2
Г 4, 3, 1, 2

А	Б	В	Г
☐	☐	☐	☐

3. Яка з фотографій свідчить про події та явища доби «відлиги»?

А

Б

В

Г

А	Б	В	Г
☐	☐	☐	☐

У завданнях 4–6 наведені твердження скомбіновано в ШІСТЬ варіантів відповідей, серед яких треба вибрати ОДНУ ПРАВИЛЬНУ

4. Які із заходів стосуються політики радянської влади на Західній Україні напередодні вторгнення Німеччини та її союзників на територію СРСР?

- 1 Призначення української інтелігенції на важливі посади нової компартійно-радянської адміністрації
- 2 Підтримка новою владою всіх українських культурно-освітніх, спортивних, кооперативних, наукових організацій
- 3 Розгортання масових репресій у формі депортації «неблагонадійних елементів»
- 4 Конфіскація земель великих землевласників і перерозподіл землі між селянами
- 5 Масове зросійщення середньої (шкільної) та вищої освіти

- А** 1, 2
Б 2, 3
В 2, 4
Г 3, 4
Д 3, 5
Ж 4, 5

А	Б	В	Г	Д	Ж
☐	☐	☐	☐	☐	☐

5. Укажіть особливості економічного розвитку УРСР у 70-х – першій половині 80-х років ХХ ст.

- 1 Промисловість України була частиною єдиного загальносоюзного народногосподарського комплексу
- 2 Високі досягнення в сільському господарстві внаслідок реалізації програм механізації, хімізації та меліорації
- 3 Упровадження нових технологій, зростання якості продукції важкого машинобудування, яка перевищувала світові стандарти
- 4 Створення нових потужностей в атомній електроенергетиці
- 5 Інтенсифікація використання трудових ресурсів, переорієнтація структури виробництва на високотехнологічні цикли

- А** 1, 4
Б 1, 5
В 2, 4
Г 2, 5
Д 3, 4
Ж 3, 5

А	Б	В	Г	Д	Ж
☐	☐	☐	☐	☐	☐

6. У яких твердженнях ідеться про Павла Скоропадського?

- 1 Схилявся до зближення з більшовицькою Росією після поразки Німеччини в Першій світовій війні
- 2 У квітні 1918 р. на Всеукраїнському хліборобському конгресі був проголошений гетьманом України
- 3 Скасував закони й розпорядження Центральної Ради та Генерального секретаріату, які заперечували право приватної власності
- 4 Здійснював заходи, спрямовані на зросійщення української освіти, науки, культури
- 5 Від листопада 1920 р. керував роботою уряду УНР за кордоном

- А** 1, 3
Б 2, 3
В 2, 4
Г 3, 4
Д 3, 5
Ж 4, 5

А	Б	В	Г	Д	Ж
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Завдання 7 передбачає запис року події, про яку йдеться у фрагменті з історичного джерела

7. Який рік слід уписати на місці пропуску в джерелі?

«На початку листопада ____ повстанці згруппувалися в лісах на півдні від Сарн. Люди йшли на явну смерть, вони це розуміли... Головний

відділ під командуванням Ю. Тютюнника рушив на Коростень... після жорстокого бою займає його... Після цього бою червоне командування розпочало концентрацію військ для оточення генерала Тютюнника... Його починає атакувати дивізія Г. Котовського... Не доходячи до Києва 40 км, група Тютюнника була повністю оточена й примушена пробиватися на захід, до польського кордону. Біля с. Міньки відбувся останній бій. Лише невеликій частині, очоленій генералом Тютюнником, вдалося вирватися з оточення. 359 вояків потрапили у полон... У Базарі на Волині відбувся військовий суд, де всіх приговорили до розстрілу...»

Завдання 8 передбачає запис назви організації, про яку йдеться у фрагменті з історичного джерела

- 8.** Назву якої організації пропущено у фрагменті з історичного джерела? *«Здіймається пожежа війни, в якій тріснуть кайдани, що давили поневолені народи. В сій пожежі кується майбутнє України. Настав слушний час, день нашого воскресіння. В сей час український народ кличе синів своїх до бою за волю України. Однодушним рішенням _____ з'єднала начальні управи всіх досі в нас існуючих стрілецьких і руханкових організацій в Українську Бойову Управу. Українська Бойова Управа стає одинокою старшиною організації».*

У завданні 9 треба визначити наслідки запропонованих подій, явищ чи процесів та стисло записати їх двома твердженнями

- 9.** З відомих вам наслідків процесу «перебудови» в політичному та соціально-економічному житті України запишіть 2

Завдання 10 спрямоване на роботу з історичним джерелом. Це відкрите завдання, яке передбачає складання розгорнутої письмової відповіді:

- 1) визначте особу автора документа; узагальніть, про що йдеться в документі, з'ясуйте, коли відбулися описані в ньому події;
- 2) визначте, як автор розповіді ставиться до описуваних подій або історичних діячів; поміркуйте, навіщо автор документа свідчить про події; з'ясуйте (сформулюйте) значення подій та явищ, про які йдеться в джерелі;
- 3) поміркуйте, у чому цінність джерела саме для вас, стисло викладіть своє ставлення до описаних подій або діячів

10. Проаналізуйте історичне джерело та дайте йому оцінку**Зі спогадів Бориса Антоненка-Давидовича**

«Комюніке ГПУ про викриття контрреволюційної підпільної організації СВУ та перші повідомлення в пресі про початок судового процесу в Харкові, тодішній столиці Радянської України, викликали в усіх подив: що ж це за всеукраїнська організація, в якій нема на Україні периферії? Поодинокі особи з різних українських міст, посаджені на стільці підсудних, аж ніяк не вкладалися в поняття периферії. Так само не клеїлось у повідомленнях існування СУМу – Спільки української молоді, цього бойового терористичного додатка до СВУ, репрезентованого на процесі лише двома молодиками. А де ж інші? Чи вони повтікали кудись, чи їх не викрито, чи, може, такої спілки взагалі не існувало, бо арифметичне число 2 занадто мале, щоб відповідати поняттю спілка?.. Проте усім відомо, що органи безпеки ніколи не помиляються, тож і всі дії їхні мають бути одностайно схвалені. Та не тільки схвалені, а можна й треба наперед вимагати суворого вироку тим, кого вихопили з життя непомильні сталінські органи безпеки. Це ставало нормою громадянської поведінки тої радянської людини, що волила кривити власним сумлінням, ніж стати об'єктом переслідування.

Тільки-но розпочався судовий процес над СВУ в Харкові, як по київських установах і підприємствах почалась кампанія загальних зборів робітників та службовців, на яких одностайно схвалювали резолюції з вимогою застосувати до підсудних найвищу міру покарання – розстріл. Утриматись або, боронь Боже, голосувати проти – було небезпечно, тим-то й була така одностайність.

Їхати до Харкова треба було з двох причин: по-перше, не виключено, що наступного дня придуть до мене брати заднім числом той підпис або ще зажадають належного інтерв'ю, а по-друге, треба кінець кінцем дізнатись, що ж справді відбувається на сцені харківської опери? Радіопередача про перший день процесу, яку я слухав через навушники, бо гучномовців ще не було, вразила не тільки мене. Підсудні, починаючи з Єфремова, вважали за слушний обвинувачувальний висновок, котрий закидав їм терор, готування до повстання та всі ті смертні гріхи, за які розплата могла бути тільки ціною життя. Але, коли допит підсудних дійшов до Петра Холодного з Чернігова, той категорично відкинув його, і засідання суду перервали до вечора, а всіх підсудних одвезли до тюрми... Якась пружина в механізмі добре злагодженого процесу несподівано зіпсувалась, і її треба було конче спішно відремонтувати. На це пішло півдня, і вечірне засідання почалося знову з допиту Холодного. Цього разу він беззастережно визнав обвинувачення за слушне, й допит решти підсудних пройшов зовсім гладко. Чому сталась через кілька годин перерви така зміна в поведінці Холодного – ми дізнаємось далеко пізніш, а тим часом годі було чимось пояснити її й зрозуміти. Ясно було тільки, що в цій пекельній грі, де ставкою є смерть, одна карта заметалась, загрожуючи викрити шулера...

Знайомі обличчя Єфремова, Ніковського, Чехівського та інших підсудних, а зовсім недалеко від рампи сидів Михайло Івченко, котрий,

як здалося мені, навіть погладшав за час ув'язнення та слідства. Він сьорбав із склянки чай, заїдаючи тістечком разом із іншими підсудними, що викликало в деяких простацьких глядачів серед публіки обурливе перешіптування: “Что эти мерзавцы творили на свободе, а тут их пирожными кормят! На хлебе и воде содержат бы их, подлецов, а не шоколады-мармелады подают!”

Наша триденна перепустка на суд скінчилася. Можна було б її продовжити, але чи варто? Ми й за ці три дні склали повне уявлення про справжній характер суду, й навряд чи була потреба слухати далі ствердження Єфремова про існування СБУ та участь у ній причмелених діячів різних галузей української науки й культури. Годі з нас і того ганебного, що ми бачили, сидячи серед різноманітної публіки на процесі в Харківській опері!

Того ж вечора ми виїхали з Валеріяном Підмогильним поїздом до Києва... Як же могла статись уся та ганьба? Ця думка не покидала мою голову ні одразу після приїзду з Харкова, ні кількома роками пізніше. З газет ми прочитали вирок, де не було жодного розстрілу, незважаючи на всі ті страхітливі звинувачення, які зачитувались на суді й які слухняно стверджував Єфремов. Сам Єфремов дістав десять років ув'язнення, решта підсудних – різні строки...»

ВАРІАНТ 2

Завдання 1–3 мають ЧОТИРИ варіанти відповідей, серед яких треба вибрати ОДНУ ПРАВИЛЬНУ

1. Які воєнні події Першої світової війни передували встановленню лінії фронту, позначеної на картосхемі?

- А Галицька битва (серпень–вересень 1914 р.)
 Б Горлицький прорив (травень–жовтень 1915 р.)
 В Брусиловський прорив (червень–серпень 1916 р.)
 Г Битва на горі Лисоня (серпень–вересень 1916 р.)

А	Б	В	Г
☐	☐	☐	☐

2. Укажіть комбінацію цифр, яка відповідає послідовності подій

- 1 Утворення Товариства українських поступовців (ТУП)
 2 Участь української парламентської громади в II Державній думі Росії
 3 Утворення української соціал-демократичної робітничої партії
 4 Демонстрації проти заборони святкування 100-річчя від дня народження Т. Шевченка

- А 1, 3, 4, 2
 Б 3, 4, 1, 2
 В 3, 2, 1, 4
 Г 4, 3, 1, 2

А	Б	В	Г
☐	☐	☐	☐

3. Яка з фотографій свідчить про події 1944 р.?

А

Б

В

Г

А Б В Г

☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

У завданнях 4–6 наведені твердження скомбіновано в ШІСТЬ варіантів відповідей, серед яких треба вибрати ОДНУ ПРАВИЛЬНУ

4. Що передбачала нова економічна політика в УСРР 1921–1928 рр.?

- 1 Формування трудових армій і запровадження трудової повинності
- 2 Заміну продрозкладки натуральним продовольчим податком
- 3 Заборону приватної торгівлі в селі та містах
- 4 Оздоровлення грошового обігу через діяльність банків та кредитних установ
- 5 Передачу підприємств великої промисловості в оренду приватним особам

- А 1, 2
 Б 1, 4
 В 2, 3
 Г 2, 4
 Д 2, 5
 Ж 3, 5

А Б В Г Д Ж

☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

5. Які події відбулися за часів каденції президента Леоніда Кравчука?

- 1 Підписання угоди про виведення стратегічної ядерної зброї з України
- 2 Перший візит в Україну глави католицької церкви
- 3 Перший державний візит в незалежну Україну президента США
- 4 Введення українського миротворчого контингенту в Ірак
- 5 Визнання США України як незалежної держави

- А 1, 5
Б 2, 3
В 2, 4
Г 3, 1
Д 3, 4
Ж 4, 5

А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

6. У яких твердженнях ідеться про Володимира Винниченка?

- 1 Схилявся до зближення з Антантою, задля зміцнення незалежності УНР вдавався до заходів зі створення регулярної армії
- 2 Організатор збройного виступу самостійників, які прагнули примусити Центральну Раду проголосити незалежність України
- 3 Очолював Український національний союз, один з керівників виступу проти гетьмана П. Скоропадського
- 4 З початку січня 1919 р. очолив загони, що боролися проти денікінців, військ Директорії та Антанги
- 5 Автор оповідань, романів і повістей, двох десятків п'єс, які ставили на сценах Берліна, Москви, Праги, Рима

- А 1, 2
Б 1, 3
В 2, 3
Г 2, 4
Д 3, 5
Ж 4, 5

А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

Завдання 7 передбачає запис року події, про яку йдеться у фрагменті з історичного джерела

7. Який рік слід записати на місці пропуску в джерелі?

«Не передати словами, з яким хвилюванням зустрів я Акт проголошення незалежності України, прийнятий Верховною Радою 24 серпня ____ і підтверджений на Всеукраїнському референдумі 1 грудня. Чи сподівався, страждаючи в польських і радянських концтаборах, що доживу до такого часу, що здійсняться мої найзаповітніші мрії?! Богові було угодно, щоб сталося саме так. І щоб я впевнився: моя причетність до боротьби з поневолювачами України не була марним поривом душі...»

Завдання 8 передбачає запис події, про яку йдеться у фрагменті з історичного джерела

8. Про яку подію повоєнної України йдеться в джерелі?

«...Військо Польське провело виселення нашого населення дуже швидко, оскільки протягом чотирьох годин кожен господар мусив спакувати речі й виїхати із села. У деяких селах, наприклад у селах Криве на р. Сян, Творильчик, Творильне, Студене, Бук, Довжиця, Лішня, Полянки та Жерниця, Військо Польське давало людям на збори лише дві години. У зв'язку з таким коротким терміном часу на збори населення не мало змоги забрати із собою сільськогосподарські машини (молотилки, зерноочисні машини, січкарні, плуги, борони), предмети домашнього господарства, швейні машини, картоплю тощо. Все це забрало польське цивільне населення разом з Військом Польським до міст Балигород, Сянік, Лісько, Риманів й навіть до Кросна»

У завданні 9 треба визначити наслідки запропонованих подій, явищ чи процесів та стисло записати їх двома твердженнями

9. З відомих вам соціально-економічних наслідків форсованої індустріалізації в радянській Україні запишіть 2

Завдання 10 спрямоване на роботу з історичним джерелом. Це відкрите завдання, яке передбачає складання розгорнутої письмової відповіді:

- 1) визначте особу автора документа; узагальніть, про що йдеться в документі, з'ясуйте, коли відбулися описані в ньому події;
- 2) визначте, як автор розповіді ставиться до описуваних подій або історичних діячів; поміркуйте, навіщо автор документа свідчить про події; з'ясуйте (сформулюйте) значення подій та явищ, про які йдеться в джерелі;
- 3) поміркуйте, у чому цінність джерела саме для вас, стисло викладіть своє ставлення до описаних подій або діячів

10. Проаналізуйте історичне джерело та дайте йому оцінку

Зі спогадів Ірини Жиленко

«У кінотеатрі “Україна” під час перегляду “Тіней забутих предків” відбулася подія, яка увійде в історію України. Я забезпечила квитками друзів через маму, яка працювала тоді адміністратором “України”. Зібралось в кінозалі все, що було чесно на той час у Києві.

Після перегляду Іван Дзюба вийшов на сцену, подякував групі і повідомив про арешти інтелігенції. Стус закликав не допустити 37-го року в Україні і запропонував на знак протесту – встати. Як це було страшно! Дрижаки пробігли спинами. Обивательська маса кинулась до “запасного виходу”, як під час пожежі. Побіг перешепт, що кіно-театр оточено і будуть “брати” всіх. І все-таки більшість у залі – встала. Звісно, не всі. І ті, що не встали, уважно засікли очима тих, хто встав. Я стояла поруч із Дзюбиною дружиною. Я аж палала збудженням, а Марта зблідла. Іван зійшов зі сцени, підійшов до дружини і тихо сказав: “Так треба, Марто...”. І... полетіло пір’я, себто тріски... Почалися масові вигнання з роботи. Перелічувати всіх, хто постраждав, довго. Вся нікчемна бездар, дочекавшись нарешті “свого часу”, накинута на “Дзюб-Драчів-Костенок” і таврувала, облповувала, аж стіни Спілки письменників, інших спілок, Інституту літератури, видавництва “Молодь”, де працював тоді Дзюба, були оббризані отруйною слиною. (Ох, які вони зараз усі віддані “українці”, “святіші за Папу” – ті, що мордували І. Дзюбу, М. Коцюбинську, Ю. Бадзя та інших). Дзюбу зняли за “виявлене недовір’я до органів безпеки і партії”. А величезну групу літературної інтелігенції було затавровано як “вороже літературне угруповання, яке перейшло в політичне”. Було складено списки проскрибованих молодих літераторів. Івана Світличного після звільнення не друкували і не давали роботи. У списку, крім Світличного, Дзюби, Сверстюка, були і Коцюбинська, і Ліна Костенко, Жиленко, Дрозд, Шевчук і багато інших... Шлях до друку було перетято у кого на роки, а в кого й на десятиріччя. Це були важкі роки: обшуки, арешти, переляк, намови з переляку і намови з підлості чи заздрості. Кожен чекав обшуку і багато хто дочікувався. Я не тримала вдома своїх щоденників, чоловікових листів, передруків творів “неугодних” авторів. Не можу не згадати добрим словом наших літературних та інших “дідів”, які, маючи гіркий досвід і знаючи, що може вчинити держава з людиною, все-таки не побоялися підписати “Протест проти репресій”. Їх тягали, на них тиснули, їм загрожували, але ні Малишко, ні Майборода, ні Антонов, ні Амосов не погодилися зняти свої підписи.

Теперішній молоді, яка звинувачує (дуже сміливо) покоління повоєнного письменства у конформізмі, я би побажала бути не менш сміливими і в ситуації, коли сміливість дорого коштує. Бо зараз сміливість не коштує ламаного гроша. Залягла глибока політична і літературна зима»

ВАРІАНТ 3

Завдання 1–3 мають ЧОТИРИ варіанти відповідей, серед яких треба вибрати ОДНУ ПРАВИЛЬНУ

1. У якому рядку цифри відповідають назвам держав, у складі яких перебували західноукраїнські землі в міжвоєнний період?

- А** 1) Польща; 2) Чехо-Словаччина; 3) Румунія
Б 1) Чехо-Словаччина; 2) Польща; 3) Румунія
В 1) Румунія; 2) Польща; 3) Чехо-Словаччина
Г 1) Румунія; 2) Чехо-Словаччина; 3) Польща

А	Б	В	Г
☐	☐	☐	☐

2. Укажіть комбінацію цифр, яка відповідає послідовності подій

- 1 Схвалення Верховною Радою УРСР Закону «Про державний статус української мови»
- 2 Обрання Б. Патона президентом АН УРСР
- 3 Ухвалення «Конституції розвинутого соціалізму»
- 4 Обрання М. Горбачова генеральним секретарем ЦК КПРС

А 2, 4, 3, 1

Б 2, 3, 4, 1

В 3, 4, 1, 2

Г 4, 3, 1, 2

А Б В Г

--	--	--	--

3. Яка з фотографій датується 1991 р.?

А Б В Г

--	--	--	--

А

Б

В

Г

У завданнях 4–6 наведені твердження скомбіновано в ШІСТЬ варіантів відповідей, серед яких треба вибрати ОДНУ ПРАВИЛЬНУ

4. Які явища та процеси характерні для освіти та культури радянської України за доби непу?

- 1 Завершення кампанії з ліквідації неписьменності серед дорослих
- 2 Розбудова мережі робітфаків, які готували робітничу молодь до вступу в інститути
- 3 Зростання кількості шкіл з українською мовою навчання
- 4 Створення Спілки радянських письменників України
- 5 Відновлення діяльності університетів

- А 1, 2
Б 1, 3
В 2, 3
Г 3, 4
Д 3, 5
Ж 4, 5

А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

5. Які зміни відбулися в УРСР у період хрущовської «відлиги»?

- 1 Розширення кола осіб, які мають право на державну пенсію
- 2 Скорочення масштабів спорудження державного житла
- 3 Розбудова «агроміст» у сільській місцевості
- 4 Відбувся перехід на нову систему оплати праці колгоспників
- 5 Встановлено плату за навчання у старших класах середніх шкіл та ВНЗ

- А 1, 2
Б 1, 4
В 2, 3
Г 2, 5
Д 3, 5
Ж 4, 5

А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

6. У яких твердженнях ідеться про Євгена Петрушевича?

- 1 Перший голова Державного секретаріату, створеного Українською Національною Радою ЗУНР
- 2 Голова Центрального військового комітету у Львові, від листопада 1918 р. командувач збройних сил ЗУНР, згодом – державний секретар військових справ ЗУНР
- 3 Член Директорії УНР згідно з ухвалою Трудового конгресу України в Києві
- 4 Як голова Українського Національного Союзу відігравав провідну роль в організації протигетьманського повстання
- 5 Голова Української Національної Ради, яка проголосила створення на українських землях Австро-Угорщини української держави

- А 1, 2
 Б 1, 5
 В 2, 5
 Г 3, 4
 Д 3, 5
 Ж 4, 5

А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

Завдання 7 передбачає запис хронологічних меж подій, про які йдеться у фрагменті з історичного джерела

7. Коли відбулися події, про які згадував Михайло Грушевський?

«Під час, коли українське життя в Росії штучно руйнувалося, спиналося, заморожувалося всіма способами, галицьке нищилося ще більше грубо, насильно й варварськи. Через кілька тижнів потому, як узято Львів... нова російська адміністрація тутешня з Бобринським на чолі стала розвивати свою програму ліквідації здобутків українського культурного життя в Галичині. Припинено українські часописи, позакривано книгарні, просвітні, а далі взагалі всякі українські товариства. Почалися арешти й висилка до Росії "небезпечних" і "підозрілих" українських діячів. Урядування українською мовою й освіта нею припинені. Почали робити заходи для зміни унії російським православ'ям...»

Завдання 8 передбачає запис назви документа, текст якого наведено у фрагменті

8. З якого документа наведено уривок?

«1. Прирівняти своїм значенням майно колгоспів та кооперативів (урожай на ланах, громадські запаси, худобу, кооперативні склади та крамниці тощо) до майна державного і всебічно посилити охорону цього майна від розкрадання. 2. Застосовувати як захід судової репресії за розкрадання колгоспного та кооперативного майна вищу кару соціального захисту – розстріл із конфіскацією всього майна і з заміною при пом'якшувальних обставинах позбавленням волі на строк не менше як 10 років з конфіскацією всього майна. 3. Не застосовувати амністії до злочинців, засуджених у справах про розкрадання колгоспного та кооперативного майна...»

У завданні 9 треба визначити причини запропонованих подій, явищ чи процесів та стисло записати їх двома твердженнями

9. З відомих вам причин поразок Червоної армії на початковому етапі Великої Вітчизняної війни запишіть 2

Завдання 10 спрямоване на роботу з історичним джерелом. Це відкрите завдання, яке передбачає складання розгорнутої письмової відповіді:

- 1) визначте особу автора документа; узагальніть, про що йдеться в документі, з'ясуйте, коли відбулися описані в ньому події;
- 2) визначте, як автор розповіді ставиться до описуваних подій або історичних діячів; поміркуйте, навіщо автор документа свідчить про події; з'ясуйте (сформулюйте) значення подій та явищ, про які йдеться в джерелі;
- 3) поміркуйте, у чому цінність джерела саме для вас, стисло викладіть своє ставлення до описаних подій або діячів

10. Проаналізуйте історичне джерело та дайте йому оцінку

З книги Володимира Винниченка «Відродження нації»

«Отже, небезпечний камінь було щасливо обминено. Можна було далі дружно, спільно вести корабель відродження назустріч бурям і небезпекам, не боячись ослаблення зсередини. А буря вже збиралась. І першим громом була телеграма військового міністра Керенського про заборону ним Другого Українського Військового З'їзду, який скликав Український Військовий Генеральний Комітет. Мотиви заборони: невчасність – “несвоевременно”. Старий, ще царський мотив, який тут же побивався дозволом того самого міністра Керенського на польський військовий з'їзд.

А другим, ще грізнішим громом була друга телеграма, так само ще під час селянського з'їзду одержана Центральною Радою про те, що Тимчасове Правительство рішуче одкинуло всі домагання Центральної Ради, передані Урядові через делегацію. “Свято революції скінчилось. Настає грізний час!” – сказав голова Центральної Ради, М.С. Грушевський, прочитавши телеграму З'їздові. Треба було зустрічати його спільними всеукраїнськими силами. Селянський З'їзд обрав із себе Раду Селянських Депутатів, яка мала ввійти до складу Центральної Ради. У суботу до пізньої ночі в Педагогічній Музеї відбувалося тайне засідання Центральної Ради. Прийнято відому вже резолюцію. На неділю на 11 год. в Троїцькім Народнім Домі назначено відкриття українського з'їзду. Входу до Народнього Дому березуть солдати й до середини поки що нікого не пускають. Довкола – дуже величезні юрби солдатів-українців, матросів у білих сорочках і тут та там між тою юрбою, що коमाшиється мов муравлище, окремі постаті горожан. Виясняється, що відкриття з'їзду відкладається на 5 год. попол., бо не всі ще делегати прибули до Києва. А народ усе підходить – і знов солдати, знов матроси. Багато офіцерства, делегованого на з'їзд. Майже половина делегатів – з бойовими нагородами на грудях, з георгіями, з орденами; трапляються солдати, груди котрих прикрашені всіма ступенями георгієвських хрестів... Навкруги – летючі імпровізовані віча майже на цілм просторі від Народнього Дому до Миколаївського парку. Всюди – розмови про українські справи... Сильно гудів з дзвіниці Софійського собору дзвін “Рафаїл”. Уся площа, яка вже потонула в присмерках вечора, являла незвичайний вигляд. Десятки тисяч народу заповнили її – від Софійського собору до Михайлівського монастиря. Біля самого

пам'ятника Хмельницькому відслужено молебень. Український полк гетьмана Богдана, як один чоловік, упав на коліна. Стала навколишкi й публіка. У сумраці блискала щетина сталевих багнетів над головами вояків, що стали навколишки...

А потім почувлися пристрасні промови.

– Брати-Українці! Ви вже присягли раз... Присягнемо ж ще, що без автономії нашої Неньки-України не вернемося до своїх частей!..

– Присягайте ж!

– Присягаємо! – й повітря затряслося від однодушного оклику, що вирвався із грудей...

Гучно встали на ноги. Почулася в темноті команда й гучно стало переходити вояцтво. Полилася пісня:

– ... “докажем, що ми, браття, козацького роду!”

– ... “ще нам, браття-козаки, усміхнеться доля”

– ... “душу, тіло ми положим за свою свободу”.

Україна гула, гомоніла, хвилювалась і ждала рішучого, останнього, закінчуючого слова. Таким закінчуючим словом, синтезом і імпульсом до творчого “дальшого” був Перший Універсал Української Центральної Ради... З яким нетерпінням ждало українство того синтетичного слова, можна судити по тій побожній, урочистій тиші, яка обхопила ввесь величезний театр, переповнений делегатами й публікою, коли президією З'їзду було оповіщено, що Центральна Рада має оголосити свій Універсал. Увесь З'їзд підвівся й стоячи замер у чеканні. Засмажені, загартовані в боях... в стражданнях обличчя кривились від солодкого болю надзвичайних переживань, від високої, ніколи не знаної радості. Деякі голосно ридали, припавши головами до спинок фотелів; многі кулаками, рукавами “гімнастърок” витирали сльози; деякі суворо сціплювали зуби, щоб не закричати в екстазі...»

ВАРІАНТ 4

Завдання 1–3 мають ЧОТИРИ варіанти відповідей, серед яких треба вибрати ОДНУ ПРАВИЛЬНУ

1. Коли просування Україною військ Німеччини і Румунії сягнуло позначеної лінії фронту?

- А 30 червня 1941 р.
 Б 10 липня 1941 р.
 В 10 вересня 1941 р.
 Г 31 січня 1942 р.

А Б В Г

--	--	--	--

2. Укажіть комбінацію цифр, яка відповідає послідовності каденцій президентів України

- 1 Віктор Янукович
 2 Леонід Кравчук
 3 Леонід Кучма
 4 Віктор Ющенко
 А 2, 4, 3, 1
 Б 2, 3, 4, 1
 В 3, 4, 2, 1
 Г 4, 3, 2, 1

А Б В Г

--	--	--	--

3. Який з плакатів свідчить про події в Закарпатській Україні кінця 1930-х років?

А

Б

В

Г

А Б В Г

☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

У завданнях 4–6 наведені твердження скомбіновано в ШІСТЬ варіантів відповідей, серед яких треба вибрати ОДНУ ПРАВИЛЬНУ

4. Чим характеризувався культурно-освітній процес в УРСР у другій половині 1930-х років?

- 1 Існуванням різноманітних мистецьких шкіл та напрямів
- 2 Репресіями проти представників української інтелігенції
- 3 Згортанням українізації, зокрема поступовим зросійщенням середньої та вищої освіти
- 4 Впровадженням експериментального навчання в школі: скасування класно-урочної системи, оцінок тощо
- 5 Викладанням у школі базової навчальної дисципліни «Історія України»

А 1, 2

Б 2, 3

В 2, 4

Г 3, 4

Д 3, 5

Ж 4, 5

А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

5. Укажіть особливості економічного розвитку УРСР у 70-х – на початку 80-х років ХХ ст.

- 1 Істотне зменшення капіталовкладень у сільське господарство республіки
- 2 Збереження за Україною ролі однієї з паливно-енергетичних, машинобудівних і металургійних баз СРСР
- 3 Активне залучення іноземних інвестицій у підприємства ВПК
- 4 Інтенсифікація сільськогосподарського виробництва створила умови для експорту зернових
- 5 Орієнтація важкої промисловості на першочергове обслуговування підприємств ВПК

А 1, 2

Б 2, 4

В 2, 5

Г 3, 4

Д 3, 5

Ж 4, 5

А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

6. У яких твердженнях ідеться про Християна Раковського?

- 1 У 1919–1923 рр. очолював український радянський уряд
- 2 Виступив громадським звинувачувачем на процесі «СВУ»; 1934–1937 рр. голова Раднаркому УРСР
- 3 На початку 1933 р. відряджений в Україну як особистий представник Сталіна з необмеженими повноваженнями
- 4 Вимагав від більшовицького центру «реального» суверенітету УСРР, виступав проти плану «автономізації» республік
- 5 У 1928–1938 рр. – генеральний (від 1934 р. – перший) секретар ЦК КП(б)У

- А 1, 3
 Б 1, 4
 В 2, 3
 Г 2, 4
 Д 3, 4
 Ж 4, 5

А	Б	В	Г	Д	Ж
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Завдання 7 передбачає запис дати події, про яку йдеться у фрагменті з історичного джерела

7. Коли відбулися події, про які йдеться у фрагменті зі спогадів В. Винниченка?

«Газети не мали місця для вміщення всіх телеграм, які посилалися Центральній Раді з усіх кінців України. Земства, думи, товариства, сільські сходи, військові частини, мітинги. «Вітаючи Універсал УЦР й визнаючи його справжнім висловом домагань української демократії, признаємо Центральну Раду за своє Тимчасове Правительство й заявляємо, що будемо всіма силами боротися й боронити волю українського народу»... Полтавські губернські земські збори на своїм засіданню, обміркувавши Універсал Центральної Ради, постановили:

- 1. УЦРада – се правосильний орган усього українського народу;*
- 2. Губернські земські збори висловлюють повну готовність піддержувати УЦРаду в заведенню основ автономії України...»*

Завдання 8 передбачає запис події, про яку йдеться у фрагменті з історичного джерела

8. Про яку подію йдеться в джерелі?

«Наймасовіша в Україні акція періоду “перебудови”, мета якої полягала в тому, щоб не лише відокремити національну історію від радянської, а й протиставити “справжнє”, “природне” возз’єднання України 1919 р. “штучному” возз’єднанню 1939 р. Так само звернення до історичного досвіду було і засобом протиставлення “справжньої” української державності (УНР і ЗУНР) “штучній” – радянській»

У завданні 9 треба визначити наслідки запропонованих подій, явищ чи процесів та стисло записати їх двома твердженнями

9. З відомих вам наслідків радянізації західноукраїнських земель у повоєнний період запишіть 2

Завдання 10 спрямоване на роботу з історичним джерелом. Це відкрите завдання, яке передбачає складання розгорнутої письмової відповіді:

- 1) визначте особу автора документа; узагальніть, про що йдеться в документі, з'ясуйте, коли відбулися описані в ньому події;
- 2) визначте, як автор розповіді ставиться до описуваних подій або історичних діячів; поміркуйте, навіщо автор документа свідчить про події; з'ясуйте (сформулюйте) значення подій та явищ, про які йдеться в джерелі;
- 3) поміркуйте, у чому цінність джерела саме для вас, стисло викладіть своє ставлення до описаних подій або діячів

10. Проаналізуйте історичне джерело та дайте йому оцінку

Зі спогадів Олександра Севрюка

«Переговори добігали вже кінця. Власне кажучи, вони вже скінчилися, бо в усіх спірних питаннях досягли згоди й треба було тільки порозумітися щодо редакції деяких статей договору, що швидко можна було поладнати, й після цього залишалось виготовити тільки грамоти. 6-го лютого ми заснули з легшим серцем, бо нарешті нібито вдалося переконати графа Черніна в тому, що Центральна Рада все ще в Києві, і він остаточно згодився підписати мир. «Остаточно?!» За весь короткий час нашого знайомства ми кілька разів мали вже нагоду переконатися, що в лексиконі графа – одного з останніх могоканив старої австрійської аристократії й салонного дипломата – цього слова не повинно б бути. Отож 7-го вранці почув я враз від нього телефоном, що він вирішив – і Троцький з цим годиться! – послати на Україну комісію з метою встановити, чи дійсно в Києві все ще існує влада Центральної Ради. Слухаючи це, я відчував, що холодний піт виступає в мене на чоло. Правда, в той день у Києві існувала ще влада Центральної Ради, але згідно з нашими відомостями за день-два – у кожному випадку до приїзду цієї комісії, – українського уряду в Києві вже не буде. Що робити?.. Відкинути пропозицію Черніна – значило поглибити підозри недовірливого австрійського дипломата й таким чином напевно скомпрометувати справу підписання договору. Прийняти й чекати, доки комісія повідомить про зайняття Києва більшовиками (а саме це за кілька днів могла вона встановити), значило рахуватися з тим, що мир ніколи не буде підписаний. Ніякої третьої, ухильної, відповіді бути не могло. Всі ці думки промайнули вміть, і я відразу без вагання заявив телефоном, що ми годимося.

Минуло кілька годин. Враз знову при телефоні Чернін.

– Пане Севрюк! З комісії нічого не вийде. Той Троцький, що вранці годився, тепер уже відмовився дати свого делегата.

– Шкода! – відповідаю я.

– Чи Ви готові? Чи можемо сьогодні підписати?

– Не думаю, щоб ми сьогодні встигли. Але завтра, як тільки все буде готове, ми можемо підписати.

Решта дня 7-го і весь день 8-го лютого пройшли на останніх приготуваннях. Почалось 9-го лютого. Безконечні телефонні запити німців. Вони нервувалися більше, ніж ми, хоч, правдоподібно, тоді ще не

знали про Київ того, що знали ми. Вже почали збиратися в урочисто прибраній залі делегати, дорадники, журналісти, фотографи, гості. Коли ми ввійшли в залу, світло й магній осліпили нас; затріскотіли фотографічні й фільмові апарати. Ми на хвилинку спинилися. Всі делегати стояли коло своїх місць, інші кількома рядами за ними; повна вицвєт зала; військові форми всіх ґатунків зброї і всіх армій Центральних держав – золото і срібло, медалі, різнокольорові стяжки.

Посередині зали столи стояли літерою П. Чільні місця – представників Центральних держав, середні місця для нас.

...Після двох коротких промов – фон Кюльмана й моєї – приступлено урочисто до підписування договору. З представників Центральних держав перший підписав фон Кюльман. Перший на першому міжнародному акті Незалежної України підписав я, після мене М. Любинський і М. Левитський. Я глянув на годинник. Була друга година 9-го лютого. Церемонія підписів і накладання печаток тощо тривала довший час. 15 делегатів мусили підписати кожний 5 грамот – отже, всього 75 підписів.

З огляду на те, що договір був виготовлений усіма мовами заінтересованих держав – отже: українською і німецькою, українською, німецькою та угорською, українською і болгарською, українською і турецькою, – то підписали ми грамоти по-українськи.

Нарешті всі формальності полагождені. У ясну, зоряну ніч вертали ся ми до нашої хати з першими грамотами нашої держави...»

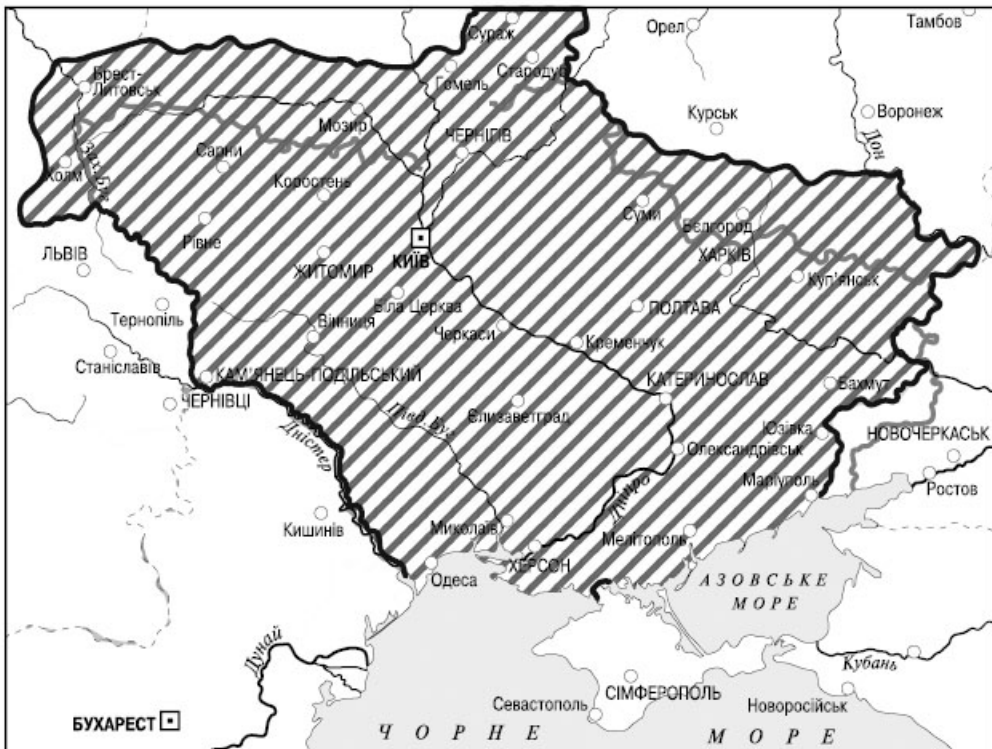

ВАРІАНТ 5

Завдання 1–3 мають ЧОТИРИ варіанти відповідей, серед яких треба вибрати ОДНУ ПРАВИЛЬНУ

1. Територію якого державного утворення заштриховано на картосхемі?

- А** Автономної України в серпні 1917 р.
Б УНР у листопаді 1917 р.
В Української Держави влітку 1918 р.
Г УСРР на початку 1921 р.

А	Б	В	Г
☐	☐	☐	☐

2. Укажіть комбінацію цифр, яка відповідає послідовності подій у період Першої світової війни

- 1 Створення Галицько-Буковинського генерал-губернаторства
 2 Укладення першого у світовій війні сепаратного мирного договору
 3 Перше засідання Загальної Української Ради, що виникла у результаті об'єднання ГУР і СВУ
 4 Брусилівський прорив російських військ

- А** 1, 4, 3, 2
Б 1, 3, 4, 2
В 2, 4, 1, 3
Г 4, 3, 1, 2

А	Б	В	Г
☐	☐	☐	☐

3. Яка з фотографій засвідчує спалах громадсько-політичної активності в УРСР за доби «перебудови»?

А Б В Г

☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

А

Б

В

Г

У завданнях 4–6 наведені твердження скомбіновано в ШІСТЬ варіантів відповідей, серед яких треба вибрати ОДНУ ПРАВИЛЬНУ

4. Укажіть особливості соціально-економічного та політичного життя Закарпатської України в 1921–1937 рр.

- 1 Закарпатські українці мали свій крайовий сейм, який самостійно розв'язував питання мови, освіти, релігії
- 2 Стримування урядом економічного (особливо промислового) розвитку регіону
- 3 Відбувалася спланована колонізація українських земель військовими й цивільними осадниками
- 4 Можливість вільної діяльності політичних і громадських організацій, якщо вона не суперечила загальнодержавній конституції

5 Створення концтабору в Березі-Картузькій для утримання політв'язнів

- А 1, 2
Б 1, 3
В 2, 4
Г 2, 5
Д 3, 5
Ж 4, 5

А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

5. Які з тверджень характеризують розвиток культури УРСР у другій половині 60-х – першій половині 70-х років ХХ ст.?

- Офіційна популяризація надбань історичної школи М. Грушевського
- Вихід на екрани художніх фільмів нового напрямку в українському кінематографі – «поетичного кіно»
- Заохочення владою використання української мови в театральних виставах та кінофільмах
- Перетворення теми героїзму народу у війні та розбудови народного господарства на провідну в образотворчому мистецтві
- Критика владою творів українських письменників, створених за канонами соціалістичного реалізму

- А 1, 3
Б 1, 5
В 2, 4
Г 2, 5
Д 3, 5
Ж 4, 5

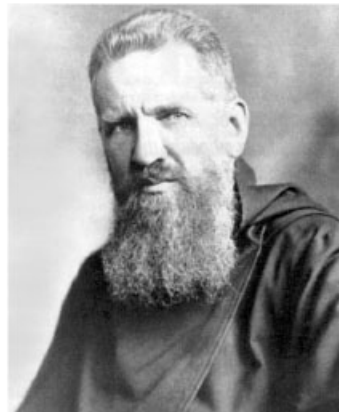
А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

6. У яких твердженнях ідеться про Андрея Шептицького?

- Борець за автокефалію українського православ'я, творець і перший митрополит Української автокефальної православної церкви
- Ініціатор створення Львівської богословської академії – єдиного у Західній Україні легального українського ВНЗ у міжвоєнний період
- У 1945 р. разом з усіма іншими вищими ієрархами УГКЦ був заарештований НКВС
- Підтримав відновлення української державності та створення уряду Української держави на чолі з Я. Стецьком у 1941 р.
- Завдяки виступам на його захист Папи Римського Іоанна ХХІІІ і Президента США Дж. Кеннеді був звільнений з ув'язнення й висланий за межі СРСР

- А 1, 2
Б 2, 3
В 2, 4
Г 3, 4
Д 3, 5
Ж 4, 5

А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

Завдання 7 передбачає запис хронологічних меж явища, про яке йдеться у фрагменті з історичного джерела

7. Укажіть хронологічні межі тієї політики, про яку йдеться в уривку зі «Щоденників» С. Єфремова

«От справжня злоба дня. Просто стогін і гвалт стоїть по установах. Виданий був наказ, щоб усі службовці вміли по-українському, але як ніхто із росіян і “тоже – малоросов” того всерйоз не брав, то граматики і словники любенько собі спочивали під спудом. Аж тут почали іспити робити і, хто не складе, – виганяти. От тут от і почалося. Достается, звичайно, українцям, хоча в тому, що робиться, вони Богові Духа винні...»

Завдання 8 передбачає запис назви організації, про яку йдеться у фрагменті з історичного джерела

8. Про яку організацію йдеться в джерелі?

«Іван Кандиба згадує: “Виступив Лук’яненко спочатку. Потім я. Я сказав приблизно такі фрази, що викликали тоді навіть між нами непогодження: «Проект програми взагалі я схвалюю. Але мені не подобається те, що на базі марксизму-ленінізму вона побудована». А тоді Вірун мені зразу таку репліку каже: «Без марксизму-ленінізму далше, як до Києва, не дійдеш». Ну, такий собі конфлікт. І якраз Левко тоді записував свого роду нотатки. Вони так і називаються: «Нотатки на зборах шостого листопада». Потім у справі фігурували... Значить, вирішили все-таки замінити цю програму... І доручили знов-таки Лук’яненку в іншій формі це подати. У новому варіанті програми головним завданням організації була ненасильницька боротьба за громадські права в Україні, за національні та культурні права, за економічні права тощо. Другим етапом боротьби мала бути боротьба за самостійність України»

У завданні 9 треба визначити наслідки запропонованих подій, явищ чи процесів та стисло записати їх двома твердженнями

9. З відомих вам наслідків політичних репресій 1930-х років у радянській Україні запишіть 2

Завдання 10 спрямоване на роботу з історичним джерелом. Це відкрите завдання, яке передбачає складання розгорнутої письмової відповіді:

- 1) визначте особу автора документа; узагальніть, про що йдеться в документі, з'ясуйте, коли відбулися описані в ньому події;
- 2) визначте, як автор розповіді ставиться до описуваних подій або історичних діячів; поміркуйте, навіщо автор документа свідчить про події; з'ясуйте (сформулюйте) значення подій та явищ, про які йдеться в джерелі;
- 3) поміркуйте, у чому цінність джерела саме для вас, стисло викладіть своє ставлення до описаних подій або діячів

10. Проаналізуйте історичне джерело та дайте йому оцінку

Зі спогадів Володимира Хільчевського

«Могутній вал радянських армій Центрального, Воронежського та Степового фронтів, набравши розгону на курських і белгородських полях, покотився до Дніпра, вздовж якого проходив гітлерівський “Східний вал”. Фюрер на весь світ заявив, що на Дніпрі... “буде боротися, якщо треба, сім років”...

На територіях щойно визволених Сумської та Чернігівської областей відразу ж почалася мобілізація, і невдовзі слідом за передовими військовими частинами потяглися колони новобранців. Серед них були такі, що вже служили в армії, однак за якихось обставин (полон, оточення) відбилися від своїх частин, але більшість – 18–19-річні юнаки. Обдерті, обшарпані, – за два роки окупації обносилися, – з “сидорами” за плечима йшли і йшли нескінченним потоком. В одній із таких колон крокував і я – хлопчина вісімнадцяти з половиною років...

У тилу дивізії в Черненському лісі (пішов під води Київського моря) формувалися підрозділи, які ночами переправлялися на плацдарми. Дійшла черга й до того підрозділу, у якому був я. Удень нас вишикували для складання присяги, а потім відбувся мітинг. Промовці закликали виконати свій обов'язок перед Батьківщиною, докласти зусиль для розгрому ненависного ворога. Однак фраза: “На лівому березі для вас землі немає. Хочете вижити – тримайтеся за правий”, – вразила неприємно... Атаки, контратаки змінювалися довгим нудотно-бездіяльним сидінням в окопах, коли ні вилізти, ні розім'ятись, а потім знову атаки, контратаки...

...Звідки мені було знати, що вже десь таємно з Букринського на Лютізький плацдарм перекидається потужна танкова армія генерала Рибалка... Згодом я почав це розуміти, став, як мені здавалося, заправським солдатом, але тоді гадав, що саме на мені й на тих сіромах-воїнах, які сиділи в окопах на схилі висоти, лежить уся відповідальність за долю Батьківщини... Пішли дощі. Дно окопів і траншей, нічим не захищених зверху, розкисло. Під ногами хлюпало, все промочило наскрізь, глинясте місиво доходило вище щиколоток, навіть плащ-палатки, що були лише в декого зі старих солдатів, уже не затримували води, одяг став важким, холодним. Особливо тяжко було пораненим. Вивезти вдень їх було неможливо – схили добре прострілювались. І, чекаючи ночі, поранені лежали в багні в траншеях. Через них переступали, було, що й наступали...

ВАРІАНТ 6

Завдання 1–3 мають ЧОТИРИ варіанти відповідей, серед яких треба вибрати ОДНУ ПРАВИЛЬНУ

1. У якому рядку цифри відповідають назвам заштрихованих на картосхемі українських губерній у складі Російської імперії напередодні Першої світової війни?

- А** 1) Волинська; 2) Харківська; 3) Херсонська
Б 1) Подільська; 2) Харківська; 3) Катеринославська
В 1) Волинська; 2) Полтавська; 3) Катеринославська
Г 1) Подільська; 2) Харківська; 3) Херсонська

А Б В Г

--	--	--	--

2. Укажіть комбінацію цифр, яка відповідає послідовності подій
- 1 Спроба антиконституційного перевороту в СРСР (ГКЧП)
  - 2 Затвердження Верховною Радою України Державного прапора України
  - 3 Перетворення Української групи сприяння виконанню Гельсінських угод на Українську Гельсінську спілку
  - 4 Політ американського космічного корабля «Колумбія» з українцем Л. Каденюком

А Б В Г

--	--	--	--

- А 2, 1, 3, 4
- Б 3, 1, 2, 4
- В 3, 4, 1, 2
- Г 3, 2, 1, 4

3. Який з документів стосується події УНР у листопаді 1917 р.?

А

Б

В

Г

А	Б	В	Г
☐	☐	☐	☐

ДЕРЖАВНА ПІДСУМКОВА АТЕСТАЦІЯ

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

4. Які твердження характеризують політику більшовиків в Україні в першій половині 1919 р.?

- 1 Перевибори органів місцевого самоврядування на підставі майнового цензу
- 2 Українізація суспільно-політичного життя
- 3 Націоналізація промисловості, транспорту, банків
- 4 Реквізиція хліба в селян шляхом продрозкладки
- 5 Розбудова України як незалежної радянської республіки

А 1, 2

Б 1, 5

В 2, 4

Г 3, 4

Д 3, 5

Ж 4, 5

А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

5. Укажіть особливості розвитку промисловості в 1946–1950 рр.

- 1 Надання США кредитів Радянському Союзу згідно з планом Маршалла
- 2 Матеріальна зацікавленість робітників у розвитку виробництва та якості продукції
- 3 Першочергова відбудова підприємств важкої промисловості та енергетики
- 4 Здійснення відбудови на основі прогресивних технологій повоєнного часу
- 5 Розвиток промисловості здебільшого здійснювався за рахунок викачування ресурсів із сільського господарства

А 1, 2

Б 2, 3

В 2, 4

Г 3, 4

Д 3, 5

Ж 4, 5

А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

6. У яких твердженнях ідеться про Петра Шелеста?

- 1 Нагороджений чотирма Зірками Героя Радянського Союзу та Героя Соціалістичної Праці
- 2 Став першим секретарем ЦК Компартії України за часів перебування Л. Брежнєва на посаді першого секретаря ЦК КПРС
- 3 Сприяв українізації закладів освіти і засобів масової інформації в УРСР
- 4 Розкритикований на політбюро ЦК КПРС за «недоліки в справі інтернаціонального виховання трудящих»
- 5 Автор праці «Приєднання чи возз'єднання?»

А 1, 2

Б 2, 3

В 2, 4

Г 2, 5

Д 3, 4

Ж 4, 5

А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

Завдання 7 передбачає визначення дати події,
про яку йдеться у фрагменті з історичного джерела

7. Коли у всесоюзній газеті «Правда» був надрукований документ, уривок з якого наведено?

«Віддана сама на себе і залишена без керівництва, Польща перетворилася у зручне поле для всіляких випадковостей та раптовостей, що можуть створити загрозу для СРСР. Ось чому, будучи дотепер нейтральним, радянський уряд не може більше нейтрально ставитись до цих фактів. З огляду на таку ситуацію радянський уряд віддав розпорядження Головному командуванню Червоної армії дати наказ військам перетнути кордон і взяти під захист життя і майно населення Західної України та Західної Білорусії...»

Завдання 8 передбачає запис терміна,
про який ідеться у фрагменті з історичного джерела

8. Який термін використовують для визначення державного статусу УСРР, передбаченого російсько-українським договором 1920 р., пункти з якого наведено?

«РСФФР і УСРР входять між собою у воєнний і господарський союз... Обидва уряди оголошують об'єднаними такі комісаріати: перше – військових і морських сил, друге – Вищу раду народного господарства, третє – зовнішнього торгу, четвєрте – фінансів, п'яте – праці, шосте – шляхів і сьоме – пошти і телеграфу»

У завданні 9 треба визначити причини запропонованих подій,
явищ чи процесів та стисло записати їх двома твердженнями

9. З відомих вам причин Голодомору 1933 р. в Україні запишіть 2

Завдання 10 спрямоване на роботу з історичним джерелом. Це відкрите завдання, яке передбачає складання розгорнутої письмової відповіді:

- 1) визначте особу автора документа; узагальніть, про що йдеться в документі, з'ясуйте, коли відбулися описані в ньому події;
- 2) визначте, як автор розповіді ставиться до описуваних подій або історичних діячів; поміркуйте, навіщо автор документа свідчить про події; з'ясуйте (сформулюйте) значення подій та явищ, про які йдеться в джерелі;
- 3) поміркуйте, у чому цінність джерела саме для вас, стисло викладіть своє ставлення до описаних подій або діячів

10. Проаналізуйте історичне джерело та дайте йому оцінку

З книги Анатолія Кузнєцова, очевидця описуваних подій

«Діна ходила читати наказ, швидко прочитала й пішла: біля листків із наказом узагалі довго ніхто не затримувався й розмов не виникало.

Цілі день і вечір тривали обговорення й припущення. У неї були батько й мати, старенькі вже, мати перед приходом німців вийшла з лікарні після операції, от усі й гадали: як їй їхати? Старенькі були впевнені, що на Лук'янівці всіх посадять до потяга та повезуть на радянську територію.

Чоловік Діни був росіянином, прізвище в неї російське, крім того, й зовнішність зовсім не єврейська. Діна була більше схожа на українку і знала українську мову. Сперечалися, гадали, думали й вирішили, що старі поїдуть, а Діна їх проведе, посадить у потяг, а сама залишиться з дітьми – що буде, те й буде.

У батьків вона була на початку сьомої ранку. Весь будинок не спав. Ті, хто їхав, прощалися із сусідами, обіцяли писати, доручали їм речі, квартири, ключі.

Старенькі багато нести не могли, цінностей у них не було, просто взяли найнеобхідніше та харчі. На вулиці Артема вже було справжнє стовпотворіння. Люди з вузлами, з візками, різні двоколки, підводи, інколи навіть вантажівки – усе це стояло, потім просувалося трохи, знову стояло.

Дуже багато було проводжальників: сусіди, друзі, родичі, українці й росіяни, допомагали нести речі, вели хворих, ба й несли на раменах. Уся ця процесія рухалася надто повільно, а вулиця Артема дуже довга. Лише десь у пообідді дісталися до цвинтарів... Тут упоперек вулиці була дротяна загорожа, стояли протитанкові їжаки – з проходом посередині, стовбичили шеренги німців із бляхами на грудях, а також українські поліцаї у чорних одностроях із сіримі обшлагами. Усе було дуже незрозумілим. Діна посадила батьків біля цвинтарної брами, а сама пішла подивитися, що робиться попереду.

Як і багато інших, вона досі гадала, що там стоїть потяг. Чутно було якусь близьку стрілянину, у небі низько кружляв літак, і взагалі навколо панував тривожно-панічний настрій.

У юрмиську – уривки розмов:

– Це війна, війна! Нас вивозять подалі, де спокійніше!

– А чому лише євреїв?

Якось бабуся доволі авторитетним тоном припускала:

– Ну, тому, що вони – споріднена з німцями нація, їх вирішено вивезти в першу чергу.

Діна заледве проштовхувалася в натовпі, все більше непокоїлась і тут побачила, що попереду всі складають речі. Різні носильні речі, клунки та валізи до купи ліворуч, усі продукти – праворуч.

А німці спрямовують усіх далі, частинами: відправлять групу – чекають, потім із певним інтервалом знову пропускають, рахують, рахують... стоп.

Діні стало моторошно. Нічого схожого на залізничний вокзал. Вона ще не знала, що це, але всією душею відчула, що це не вивіз. Усе, що

завгодно, тільки не вивіз. Особливо дивували ці поблизькі кулеметні черги...

Можна впевнено припустити, що більшість відчувала те, що й Діна, передчувала недобре, але продовжувала чіплятися за це “нас вивозять” от іще чому. Коли вийшов наказ, дев’ять із десяти євреїв чути не чули про якісь фашистські звірства над євреями. Аж до війни радянські газети лише вихваляли та підносили Гітлера – кращого друга Радянського Союзу й нічого не повідомляли про становище євреїв у Німеччині й Польщі. Серед кївських євреїв можна було знайти навіть захоплених прихильників Гітлера як талановитого державного діяча. З другого боку, старші люди розповідали, як німці були в Україні у 1918 році, і тоді вони євреїв не чіпали...

Якийсь солдат підійшов до Діни, швидко й без слів вправно зняв з неї шубку. Тут вона кинулася назад. Відшукала стареньких біля брами, розповіла, що бачила. Батько сказав:

– Доню, ти нам уже не потрібна. Йди...»

ВАРІАНТ 7

Завдання 1–3 мають ЧОТИРИ варіанти відповідей, серед яких треба вибрати ОДНУ ПРАВИЛЬНУ

1. Коли відбулося звільнення від німецьких та румунських окупантів території України, заштрихованих на картосхемі?

- А На 18 листопада 1942 р.
 Б На 25 березня 1943 р.
 В На 30 вересня 1943 р.
 Г На 17 квітня 1944 р.

А	Б	В	Г
☐	☐	☐	☐

2. Укажіть комбінацію цифр, яка відповідає послідовності подій
- 1 Початок наступу Армії УНР і польських військ на радянську Україну
  - 2 Проголошення Акта злуки УНР і ЗУНР
  - 3 Захоплення Києва денікінськими військами
  - 4 Початок Директорією УНР повстання проти гетьманського уряду
- А 2, 4, 3, 1
 Б 3, 4, 2, 1
 В 4, 2, 3, 1
 Г 4, 3, 1, 2

А	Б	В	Г
☐	☐	☐	☐

3. Яка з фотографій відображає суспільне життя в Україні в 1985 р.?

А

Б

В

Г

А Б В Г

☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

У завданнях 4–6 наведені твердження скомбіновано в ШІСТЬ варіантів відповідей, серед яких треба вибрати ОДНУ ПРАВИЛЬНУ

4. Які заходи більшовицької влади мали на меті форсування індустріалізації в роки першої п'ятирічки?

- 1 Поеднання великої державної промисловості та дрібнотоварного приватного виробництва

- 2 Відмова від директивного способу ведення господарювання
- 3 Встановлення надвисоких планових завдань і покарання тих, хто опинявся позаду
- 4 Матеріальне заохочення робітників
- 5 Запровадження масового виробничого змагання трудових колективів

А 1, 2
 Б 1, 5
 В 2, 4
 Г 3, 4
 Д 3, 5
 Ж 4, 5

А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

5. Які явища та процеси характерні для УРСР у другій половині 60-х – на початку 80-х років?

- 1 Демократизація радянської системи, запровадження гласності
- 2 Надання права союзним республікам самостійно розв'язувати питання внутрішньої політики
- 3 Посилення утисків та репресій щодо інакодумців
- 4 Юридичне оформлення монополії КПРС на політичну владу
- 5 Відмова від директивного планування в економіці країни

А 1, 3
 Б 2, 3
 В 2, 4
 Г 3, 4
 Д 3, 5
 Ж 4, 5

А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

6. У яких твердженнях ідеться про Леся Курбаса?

- 1 Від 1926 р. працював у київському театрі ім. І. Франка як мистецький керівник і режисер, підготувавши близько 100 вистав
- 2 У 1907 р. в Києві заснував перший український стаціонарний театр
- 3 Драматург, автор п'єс «Народний Малахій» та «Мина Мазайло», які спричинили всеукраїнську літературну дискусію
- 4 Реформатор українського театру, засновник та художній керівник мистецького об'єднання «Березіль»
- 5 В'язень Соловецької тюрми, розстріляний в урочищі Сандормох (Карелія) в 1937 р.

А 1, 2
 Б 2, 3
 В 2, 4
 Г 3, 4
 Д 3, 5
 Ж 4, 5

А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

Завдання 7 передбачає запис року події, про яку йдеться у фрагменті з історичного джерела

7. Коли відбулася подія, про яку йдеться в джерелі?

«Після підписання СРСР прикінцевого акту Наради з безпеки та співробітництва в Європі в Україні була створена Українська громадська група сприяння виконанню Гельсінських угод. Ініціаторами її створення були М. Руденко, О. Бердник, О. Мешко, Л. Лук'яненко, П. Григоренко (Москва)»

Завдання 8 передбачає запис назви документа, текст якого наведено у фрагменті

8. З якого документа наведено уривок?

«Верховна Рада Української РСР, виражаючи волю народу України, прагнучи створити демократичне суспільство, виходячи з потреб всебічного забезпечення прав і свобод людини, шануючи національні права всіх народів, дбаючи про повноцінний політичний, економічний, соціальний і духовний розвиток народу України, визнаючи необхідність побудови правової держави, маючи на меті утвердити суверенітет і самоврядування народу України, проголошує державний суверенітет України як верховенство, самостійність, повноту і неподільність влади Республіки в межах її території та незалежність і рівноправність у зовнішніх зносинах»

У завданні 9 треба визначити наслідки запропонованих подій, явищ чи процесів та стисло записати їх двома твердженнями

9. З відомих вам наслідків столипінської аграрної реформи початку ХХ ст. запишіть 2

Завдання 10 спрямоване на роботу з історичним джерелом. Це відкрите завдання, яке передбачає складання розгорнутої письмової відповіді:

- 1) визначте особу автора документа; узагальніть, про що йдеться в документі, з'ясуйте, коли відбулися описані в ньому події;
- 2) визначте, як автор розповіді ставиться до описуваних подій або історичних діячів; поміркуйте, навіщо автор документа свідчить про

події; з'ясуйте (сформулюйте) значення подій та явищ, про які йдеться в джерелі;
 3) поміркуйте, у чому цінність джерела саме для вас, стисло викладіть своє ставлення до описаних подій або діячів

10. Проаналізуйте історичне джерело та дайте йому оцінку

О. Гольденвейзер «З київських спогадів»

«То була початкова епоха більшовизму, коли Рада народних комісарів щодня ухвалювала декрети, які мали засвідчувати втілення тих або інших “завоювань революції”, – скасування права власності, націоналізацію, проголошення різних прав і привілеїв пролетаріату. Українці не могли аж надто відставати в цьому революційному завзятті; тому в четвертому Універсалі сформульовано пункт про соціалізацію землі, робітничий нагляд за виробництвом тощо. Загалом позицію українських владних партій визначало те, що вони по суті аж ніяк не правіші за більшовиків; ті за негайний мир, і ці за негайний мир; ті за безпосередній перехід до соціалізму, і ці так само; у тих влада в руках рад, а в цих – у руках Центральної Ради, яка так само є представництвом пролетаріату й найбільшого селянства. Однак, незважаючи на всі старання українців довести, що вони – ті самі більшовики, це змагання “хто лівіший” закінчилось не на їхню користь...

26 січня... Київ захопив радянський загін Муравйова. Бомбардування міста тривало цілих 11 днів – від 15 до 26 січня. Більшовицькі батареї були розташовані на лівому березі Дніпра, у районі Дарниці. Звідти перелітним вогнем обстрілювали місто. Кидали на нас через раз тридюймовки й шестидюймовки... Жертв серед киян було порівняно небагато; проте руйнування були жахливі. Думаю, що не менше половини будинків у місті зазнали пошкоджень від снарядів. Спалахували пожежі, і це справляло моторошне враження.

Легко уявити собі стан киян у ті дні. Переживши згодом ще з десяток переворотів, евакуацій, погромів, мешканці Києва з непідробним жахом згадують про ці одинадцять днів бомбардування. Майже весь час населення провело в підвалах, у холоді й темряві. Магазили й базари, цілком зрозуміло, були закриті; тому доводилося харчуватися випадковими залишками, адже запасів тоді ще ніхто не робив.

26 січня зранку до міста ввійшли більшовики. Вони пробули в Києві того разу лише три тижні, і той перший прояв більшовизму не був позбавлений яскравих вражень і своєрідної демонічної сили. Рада, залишивши Київ, розташувалася в Житомирі; про її переговори з німцями нічого ще не знали. Проте вже в наступні дні після одержання першої телеграми про Брестський мир містом розходилися чутки про німецький наступ на Україну. Незабаром стала помітною зняковілість і в самих більшовиків. А ще за пару днів одна з місцевих газет насмілилася передрукувати наказ одного німецького генерала, у якому повідомлялося, що німецька армія, на прохання представників дружнього українського народу, рушила звільняти Україну з-під влади більшовиків.

Наступ німців розгортався з фантастичною швидкістю. Жодного опору їм не чинили. За якихось 7 днів після підписання миру вони були вже в Києві... Наступного ранку, після втечі Євгенії Бош та інших комісарів, до міста ввійшли незначні українські частини на чолі з Петлюрою. Німці з галантності надали їм честь увійти першими. До обіду в місті стало відомо, що на вокзалі німці.

...Цікавість брала гору, і кияни юрбами потяглися на вокзал, щоб подивитися на заморських гостей... Вигляд вони мали обвітрений, зморений і виснажений. Одягнені в суцільний сірий колір, із сірими заплічниками, біля сірих візків і кухонь, німецькі полки справляли враження якогось каравану подорожніх.

Утім, наступного дня на Софійському майдані німецьке командування влаштувало доволі імпозантний парад, який, за словами присутніх, уже більшою мірою відповідав нашим уявленням про німецьку армію.

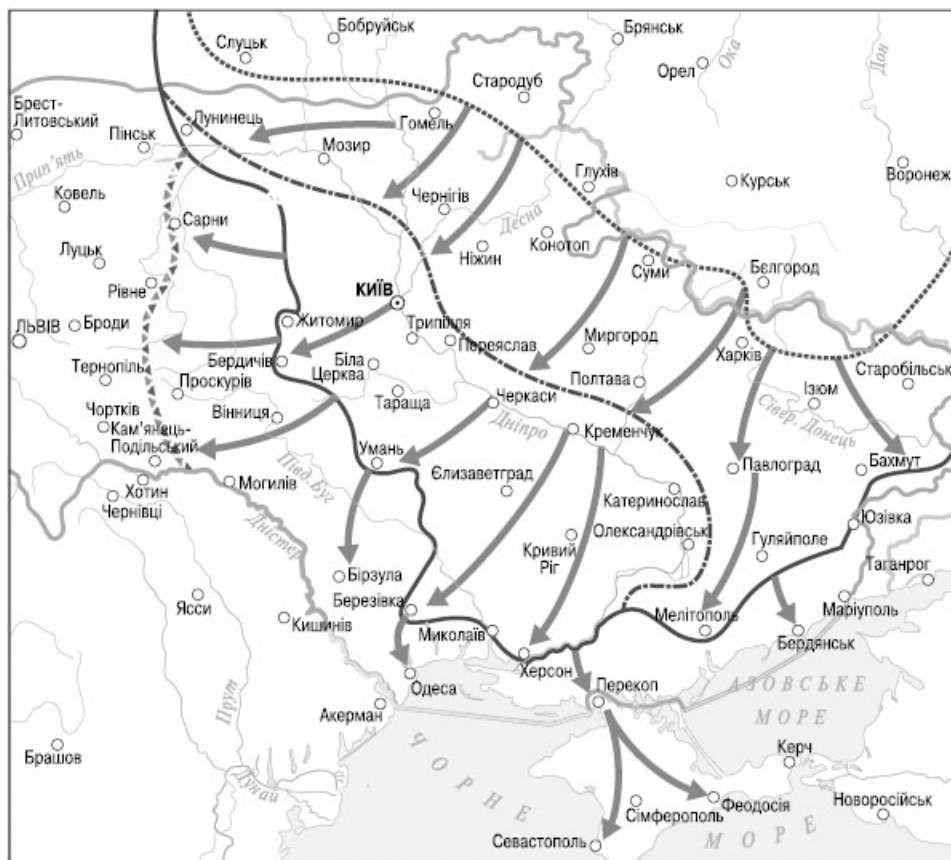
Потім почалося те, що один німецький солдат визначив словами "Ми наведемо лад". Було видрукувано прекрасний план міста німецькою мовою. На всіх перехрестях встановлено дощечки з німецькими написами. Спеціальні стрілки вказували, як куди пройти, і одразу було зазначено, скільки хвилин на це потрібно. Все місто, наче павутинням, обплутали телеграфними й телефонними дротами...»

ВАРІАНТ 8

Завдання 1–3 мають ЧОТИРИ варіанти відповідей, серед яких треба вибрати ОДНУ ПРАВИЛЬНУ

1. Які воєнні події 1919 р. позначено стрілками на картосхемі?

- А** Наступ Червоної армії в січні–травні
Б Наступ Добровольчої армії в червні–жовтні
В Наступ Армії УНР та УГА в липні–серпні
Г Перший зимовий похід військ УНР

А Б В Г

--	--	--	--

2. Укажіть комбінацію цифр, яка відповідає послідовності подій

- 1 Прийняття Верховною Радою Конституції України
 2 Ухвалення Верховною Радою Закону України «Про Збройні Сили України»
 3 Вступ України до Ради Європи
 4 Обрання Леоніда Кучми Президентом України на перший термін

- А** 2, 3, 4, 1
Б 2, 4, 3, 1
В 3, 4, 1, 2
Г 4, 3, 1, 2

А Б В Г

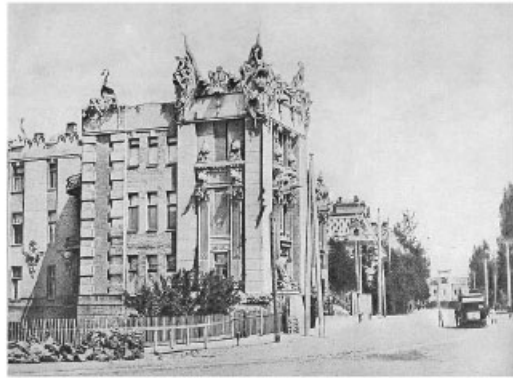
--	--	--	--

3. Яка з пам'яток є зразком українського архітектурного модерну на західноукраїнських землях?

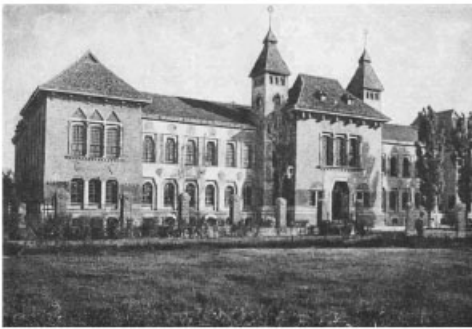
А	Б	В	Г
☐	☐	☐	☐

А

Б

В

Г

У завданнях 4–6 наведені твердження скомбіновано в ШІСТЬ варіантів відповідей, серед яких треба вибрати ОДНУ ПРАВИЛЬНУ

4. Які з тверджень характеризують суспільно-політичне життя радянської України в 1930-х роках?

- 1 Самостійність компартійних і радянських органів влади УРСР у розв'язанні проблем економічного та політичного життя
- 2 Кадрова стабільність, відсутність помітних змін у керівництві всіх рівнів
- 3 Заборона на суміщення партійних та радянських посад
- 4 Всебічний контроль компартійних і радянських органів за всіма сферами життя
- 5 Чистки «старої більшовицької гвардії», вищих військових кадрів і всіх інакодумців

А 1, 2

Б 1, 5

- В** 2, 3
Г 2, 4
Д 3, 4
Ж 4, 5

А	Б	В	Г	Д	Ж

5. Які з тверджень характеризують соціальний розвиток УРСР у другій половині 70-х – на початку 80-х років ХХ ст.?

- Уповільнення темпів зростання кількості жителів міст
- Недостатній обсяг виробництва споживчих товарів
- Ліквідація відмінностей між умовами життя в селі та місті
- Різде зменшення масштабів житлового будівництва
- Залишковий принцип фінансування сфери охорони здоров'я

- А** 1, 2
Б 1, 5
В 2, 4
Г 2, 5
Д 3, 4
Ж 4, 5

А	Б	В	Г	Д	Ж

6. У яких твердженнях ідеться про Василя Стуса?

- Засновник Української громадської групи сприяння виконанню Гельсінських угод
- Засуджений за звинуваченням в «антирадянській агітації й пропаганді»
- Автор творів «Хроніка опору», «Репортаж із заповідника ім. Берії»
- Організатор і видавець нелегального журналу «Український вісник»
- Автор поетичних рядків «Народе мій, до тебе я ще верну...»

- А** 1, 5
Б 1, 3
В 2, 4
Г 2, 5
Д 3, 4
Ж 4, 5

А	Б	В	Г	Д	Ж

Завдання 7 передбачає запис року події, про яку йдеться у фрагменті з історичного джерела

7. Коли було ухвалено документ, уривок з якого наведено?

«Російська Соціалістична Федеративна Радянська Республіка (РСФРР), Українська Соціалістична Радянська Республіка (УСРР), Білоруська Соціалістична Радянська Республіка (БСРР) і Закавказька Соціалістична Федеративна Радянська Республіка (ЗСФРР – Грузія, Азербайджан і Вірменія) укладають цей союзний договір про об'єднання в одну союзну державу – “Союз Радянських Соціалістичних Республік”...»

Завдання 8 передбачає запис терміна явища, про яке йдеться у фрагменті з історичного джерела

8. Як називають робітників, про яких ідеться в уривку з історичного джерела?

«Так прийшла весна 1942 р. Прийшов наказ набирати робочу силу до Німеччини. Старості, коменданту та його прибічникам ніколи, треба знайти ворогів, щоб не залишити нікого в селі. Були складені списки і розіслані повідомлення, в яких говорилося: “Ви повинні виїхати до Німеччини на побудову нової Європи”. На село ніби хмара насунула. Великий жах найшов на людей... Втечеш ти – сім’я постраждає. Та ось почали бігати поліцаї і силоміць загонити до старостату. Плачучи, ішли дівчата, хлопці. Тужили, ніби за мертвими, матері, сестри, рідні»

У завданні 9 треба визначити наслідки запропонованих подій, явищ чи процесів та стисло записати їх двома твердженнями

9. З відомих вам наслідків реформування сільського господарства за доби «відлиги» запишіть 2

Завдання 10 спрямоване на роботу з історичним джерелом. Це відкрите завдання, яке передбачає складання розгорнутої письмової відповіді:

- 1) визначте особу автора документа; узагальніть, про що йдеться в документі, з’ясуйте, коли відбулися описані в ньому події;
- 2) визначте, як автор розповіді ставиться до описуваних подій або історичних діячів; поміркуйте, навіщо автор документа свідчить про події; з’ясуйте (сформулюйте) значення подій та явищ, про які йдеться в джерелі;
- 3) поміркуйте, у чому цінність джерела саме для вас, стисло викладіть своє ставлення до описаних подій або діячів

10. Проаналізуйте історичне джерело та дайте йому оцінку

З інтерв’ю Августина Волошина кореспонденту чеської газети
«Так, справді, всі три народи – чехи, словаки й українці – є по мові близькі та без більших труднощів можемо порозумітися. Відносно цього пригадую собі одну цікаву подію з року 1919, яка стверджує нашу мовну спорідненість. Президент Масарик не міг вийти з дива, як ми взаємно розуміємося, навіть підозрював мене, що я говорю теж

і по-чеськи. Була це, однак, наша українська мова, якою говорить населення Карпатської України. Що нас, крім цього, ще зв'язує? Двадцятьмиліття спільного державницького життя мусило залишити якісь сліди. Тільки сліпі та несправедливі не можуть видіти тих зв'язків нашого приятельства та взаємності. Ми, українці, тільки зискали цим, це доказує наше шкільництво та різні освітні корпорації.

Але є тут, крім цього, ще інша реальна підстава нашої взаємності, а це федеративний лад нашої держави. Нас зв'язує географічна конфігурація, спільна західна культура, господарські зв'язки, і само собою розуміється, що і слов'янство. Погоджуюся з тим, що наша федерація є пробним каменем практичного, справедливого співжиття слов'янських народів. Я є переконаний, що ми цей іспит видержимо і дамо так приклад для інших. Нашу взаємність у республіці я характеризував би ще так: ми зжилися, це я сам відчуваю, я в Празі завжди дома, як між своїми. Я міг би навести багато доказів щодо доброї волі чехів, були і є й досі зносини справді братерські...

І в наступному році буде мати влада Карпатської України повні руки праці. На політичному горизонті наближаються соймові вибори. Будуть проведені за п'ять місяців, як то закон приписує, я є переконаний, що українська національна думка вийде з виборів переможною – побідительницею, сойм буде мати українську більшість. Покладаємося теж і на чехів. Гарний початок співпраці українців і чехів у Карпатській Україні зробили недавно обидві народні ради – чеська і українська. Їхні функціонери багато дечого об'яснили, договорилися на співпраці, і це може бути добрим підкладом для дальшої співпраці обидвох народів. У шкільництві потребуємо багато шкіл та класів, будемо наше шкільництво поширювати, народ це добре розуміє, дві депутації передучера тут просили владу, щоб організувала дві горожанські школи на селі. Український Університет хочемо перенести з Праги до Хуста. Признаємо, що Український Університет багато виконав у Празі, але ліпше його мати в серці народу...

Будуємо нову Карпатську Україну та її головне місто, яким правдоподібно буде Хуст. Ведемо вже переговори про побудовання біля ста помешкань для державних службовців. На просторі між Замковою горою і залізничним двірцем побудуємо нову урядничу дільницю, наше хустське Галаго. Побудуємо там палац уряду, університет, катедралю, домівки для студентів, музей, український народний театр. Буде це модерна дільниця з широкими вулицями. У наступному році з весни розпочнемо будувати залізничну лінію впродовж Карпатської України через Перечин, Сваляву до Хуста. Рахуємо при тому на чеський капітал і чеські технічні сили. Правда, зголошується й чужий капітал. Будемо підпирати туристичний рух, а це нас ще більше зближить із заходом і з Чехією. Український народ є релігійний, і будемо його виховувати у вірі в Бога. З щирого серця бажаю державі чехів, словаків і українців, щоб у новім році всебічно закріпила свою внутрішню структуру. Я вірую в її добру господарську, культурну й соціальну будучність. Що переказую чехам на Заході? Що об між ними й українцями настали найбільші приятельські зносини»

ВАРІАНТ 9

Завдання 1–3 мають ЧОТИРИ варіанти відповідей, серед яких треба вибрати ОДНУ ПРАВИЛЬНУ

1. Якими цифрами позначено області УРСР, утворені в 1940 р.?

- А 1, 3
Б 1, 4
В 2, 3
Г 4, 5

А	Б	В	Г
☐	☐	☐	☐

2. Укажіть комбінацію цифр, яка відповідає послідовності подій

- Ліквідація Української автокефальної православної церкви
- Проголошення курсу на індустріалізацію XIV з'їздом ВКП(б)
- Схвалення нової Конституції УРСР на XIV Всеукраїнському з'їзді рад
- Переведення вищих державних та партійних установ УРСР з Харкова до Києва

- А 2, 1, 4, 3
Б 2, 4, 1, 3
В 3, 4, 1, 2
Г 4, 2, 1, 3

А	Б	В	Г
☐	☐	☐	☐

3. Який з фотодокументів створено 1917 р.?

А

Б

В

Г

А	Б	В	Г
☐	☐	☐	☐

У завданнях 4–6 наведені твердження скомбіновано в ШІСТЬ варіантів відповідей, серед яких треба вибрати ОДНУ ПРАВИЛЬНУ

4. Які з тверджень характеризують суспільно-політичне становище українських земель у складі Польщі в міжвоєнний період?

- 1 УНДО категорично заперечувало будь-яку співпрацю з державною адміністрацією
- 2 Польський уряд гальмував розвиток народної освіти, перетворював україномовні школи в «утраквістичні» (двомовні)
- 3 КПЗУ виступала ініціатором консолідації всіх національних сил
- 4 Наймасовішою та найвпливовішою політичною силою було УНДО

5 ОУН прагнула демократичним шляхом домогтися незалежності та соборності України

- А** 1, 2
Б 1, 3
В 2, 3
Г 2, 4
Д 3, 4
Ж 3, 5

А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

5. Укажіть особливості розвитку промисловості та соціальної сфери УРСР за доби «відлиги»

- 1 Уповільнення темпів розвитку електроенергетики
- 2 Неefективність соціальної політики через відсутність достатніх фінансових ресурсів
- 3 Залучення додаткових інвестицій у розвиток хімічної промисловості
- 4 Переорієнтація господарського механізму управління промисловістю з директивного на ринковий
- 5 Заміна галузевого принципу управління промисловістю на територіальний

- А** 1, 3
Б 1, 4
В 2, 3
Г 2, 4
Д 3, 5
Ж 4, 5

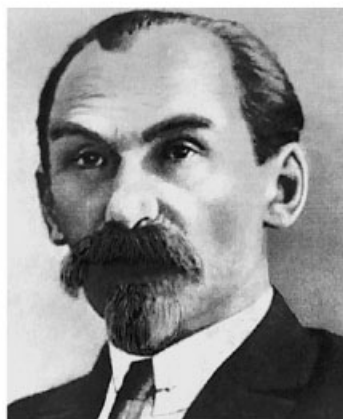
А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

6. У яких твердженнях ідеться про Миколу Скрипника?

- 1 У 1922–1928 рр. – віце-президент ВУАН, автор низки досліджень з історії літератури та літературознавства
- 2 Член ЦК КП(б)У, обіймав відповідальні партійні та державні посади. У 1924–1927 рр. – нарком освіти УСРР
- 3 Учасник установаження більшовицької влади в Україні, проте в 1933 р. був звинувачений у «національних ухилах»
- 4 Сприяв українізації середньої й вищої школи, підготовці кадрів викладачів, розвитку книговидання та періодики українською мовою
- 5 Один з головних організаторів Голодомору 1932–1933 рр. в Україні, згодом репресований

- А** 1, 4
Б 2, 3
В 2, 4
Г 3, 4
Д 3, 5
Ж 4, 5

А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

Завдання 7 передбачає запис року події,
про яку йдеться у фрагменті з історичного джерела

- 7.** Коли відбулася подія, про яку йдеться в доповідній записці КДБ УРСР, поданій ЦК КПУ?

«У приміщенні 4-го енергоблоку... при підготовці його до планового ремонту відбувся вибух з наступною пожежею, що був незабаром ліквідований. Від вибуху обвалився купол перекриття реакторного й покрівля машинного залів, загорівся також дах 3-го енергоблоку, у зв'язку з чим останній був аварійно зупинений... Населення міста практично все евакуйоване (44,5 тис. чоловік)... Проводяться роботи з локалізації вогнища з використанням вертольотів. З цією ж метою задіяні війська радіаційного й хімічного захисту... Здійснюються заходи щодо недопущення поширення панічних слухів і тенденційної інформації...»

Завдання 8 передбачає запис назви організації,
про яку йдеться у фрагменті з історичного джерела

- 8.** Про яку організацію йдеться в джерелі?

«Включення України до _____ мало стати однією з передумов миру й безпеки народів, стабільності та балансу сил у Європі. Вступ до _____ мав зміцнити ілюзії щодо її державності та заспокоїти громадську думку і національно-визвольні сили, які боролися за відродження незалежної української держави, розколоти українську діаспору в західних державах. У цьому виявилась подвійна мораль, своєрідна політична гра сталінського керівництва. І все ж сам факт вступу України до _____ мав велике значення, вивів її на міжнародну арену й сприяв включенню у світову політику»

У завданні 9 треба визначити причини запропонованих подій,
явищ чи процесів та стисло записати їх двома твердженнями

- 9.** З відомих вам наслідків підписання Брестського мирного договору УНР з країнами Четверного союзу запишіть 2

Завдання 10 спрямоване на роботу з історичним джерелом. Це відкрите завдання, яке передбачає складання розгорнутої письмової відповіді:

- 1) визначте особу автора документа; узагальніть, про що йдеться в документі, з'ясуйте, коли відбулися описані в ньому події;

2) визначте, як автор розповіді ставиться до описуваних подій або історичних діячів; поміркуйте, навіщо автор документа свідчить про події; з'ясуйте (сформулюйте) значення подій та явищ, про які йдеться в джерелі;

3) поміркуйте, у чому цінність джерела саме для вас, стисло викладіть своє ставлення до описаних подій або діячів

10. Проаналізуйте уривок з книги та дайте йому оцінку

З книги Георгія Касьянова «Україна 1991–2007. Нариси новітньої історії»

«Наступного дня вранішня пленарна сесія Верховної Ради розпочалася із закритого засідання. У перерві журналістам повідомили, що депутати залишатимуться в парламенті, доки не буде ухвалено нову Конституцію. Удень депутати поділилися на кілька робочих груп для обговорення найбільш суперечливих статей: про мову, статус Криму, державну символіку, приватну власність.

О 18:30 розпочалося пленарне засідання, яке відкрило знамениту “конституційну ніч”, – з цієї миті майже протягом 14 годин без перерви депутати поіменно голосували по кожній окремій (зі 160) статті Конституції. Для затвердження кожної статті потрібно було не менше 300 голосів. Героєм конституційної ночі став депутат Михайло Сирота, який представляв проект Конституції, запропонований погоджувальною комісією, – весь цей час він стояв на трибуні та був змушений за регламентом представляти кожну статтю, коментувати її запропоновані поправки, виголошувати стандартну фразу: “Комісія просить прийняти”. Під час голосування в залі працювали “піаністи” – депутати, яким їх відсутні колеги віддали реєстраційні картки для участі в голосуванні. Був тут і свій “диригент” – лідер комуністів П. Симоненко, який у потрібні моменти подавав своїм колегам знаки не реєструватися. Журналісти, які щент заповнили балкон Верховної Ради, напружено сліdkували за процесом. Усі присутні розуміли історичну вагу подій, що відбуваються.

Протягом ночі до будинку парламенту “підтягувалися” відсутні депутати. Близько другої години ночі залу засідань несподівано полишили всі члени уряду, що були за сумісництвом депутатами. Їх обурені колеги перервали голосування й поставили питання про позбавлення їх депутатських мандатів. “Прогульникам” довелося повернутися.

Час від часу процедуру монотонного голосування окремих статей переривали спалахи емоцій. О першій ночі було поставлено на голосування статтю про національну символіку. Комуністи категорично повстали проти синьо-жовтого прапора та тризуба. Один з них, явно глузуючи з опонентів, запропонував натомість козацький малиновий прапор, заявивши, що синьо-жовтий назавжди пов'язаний з “колабораціоністами”, – обурені праві депутати спробували стягти його з трибуни, і лише зусиллями інших парламентарів вдалося запобігти бійці. Питання про статус Криму (об'єднане зі статтею про символіку в один “пакет”) викликало подібну реакцію – праві дружно скандували: “Область! Область!”, тоді як ліві обстоювали

республіканський статус автономії. Голосування по цих статтях загрожувало зривом усього заходу, тому було вирішено провести його таємно (за решту статей голосували поіменно). У результаті Україна, будучи унітарною державою, отримала у своєму складі автономну республіку і здобула нарешті конституційне право на синьо-жовтий прапор і тризуб.

Близько 9:00 28 червня в залі засідань з'явився невиспаний, насторожений, але впевнений у собі президент. За кілька хвилин розпочалося поіменно голосування з ухвалення всієї Конституції загалом. На тлі усіх попередніх виснажливих подій його результати були вражаючими – 315 – “за”, 36 – “проти”, 12 – утрималися, 30 – не голосували. Коли на табло з'явилися результати голосування, зала засідань вибухнула істеричною овацією, учораšní супротивники в ейфорії розцілювалися та обіймалися, виснажений М. Сирота втирав сльози щастя, а напівживі журналісти полегшено аплодували їм з балкона. Деяко пізніше Л. Кучма нагородив усіх учасників засідання орденами, а хол Верховної Ради прикрасили алегоричною картиною, що символізувала зв'язок поколінь борців за незалежність з учасниками ухвалення Конституції (цей художній кітч адекватно віддзеркалював політичний)»

ВАРІАНТ 10

Завдання 1–3 мають ЧОТИРИ варіанти відповідей,
серед яких треба вибрати ОДНУ ПРАВИЛЬНУ

1. Якою цифрою на карті позначено українські землі, де в міжвоєнний період відбулися події, про які йдеться в уривку з листа посла Франції?
«У ході перестрілок з чеськими елементами угорські війська проникли на територію рутенів, у той час, коли уряд Будапешта направив у Прагу ультиматум, вимагаючи негайного виводу чеських військ...»

- А 1
Б 2
В 3
Г 4

А	Б	В	Г
☐	☐	☐	☐

2. Укажіть комбінацію цифр, яка відповідає послідовності подій

- 1 Обрання Віктора Януковича Президентом України
- 2 Обрання Леоніда Кучми Президентом України на другий термін
- 3 Ухвалення Верховною Радою Закону України «Про Голодомор 1932–1933 рр. в Україні»
- 4 Запровадження національної валюти – гривні

А 2, 4, 3, 1

Б 3, 4, 2, 1

В 3, 4, 1, 2

Г 4, 2, 3, 1

А Б В Г

--	--	--	--

3. Яка з фотографій часів Другої світової війни свідчить про події передостаннього року війни?

А

Б

В

Г

А Б В Г

--	--	--	--

У завданнях 4–6 наведені твердження скомбіновано в ШІСТЬ варіантів відповідей, серед яких треба вибрати ОДНУ ПРАВИЛЬНУ

4. Які з тверджень характеризують суспільно-політичне та соціально-економічне життя УРСР у роки другої п'ятирічки?

- 1 Прийняття нової Конституції УРСР
- 2 Поширення стахановського руху
- 3 Зменшення питомої ваги міського населення
- 4 Перша хвиля «ліквідації куркульства як класу»
- 5 Саботаж населенням України політики радянської влади

- А 1, 2
Б 1, 4
В 1, 5
Г 2, 5
Д 3, 4
Ж 4, 5

А	Б	В	Г	Д	Ж
☐	☐	☐	☐	☐	☐

5. Які риси були характерними для сільського господарства УРСР після Другої світової війни?

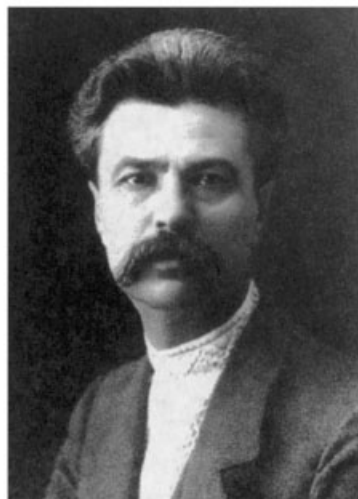
- 1 Зростання виробництва, обумовлене підвищенням матеріальної зацікавленості колгоспників
- 2 Безправне соціальне становище селян
- 3 Дефіцит робочої сили на селі внаслідок вільного пересування селян у міста і на новобудови
- 4 Надмірні хлібозаготівельні плани
- 5 Кваліфіковане керівництво на всіх рівнях управління

- А 1, 3
Б 1, 4
В 2, 3
Г 2, 4
Д 3, 4
Ж 4, 5

А	Б	В	Г	Д	Ж
☐	☐	☐	☐	☐	☐

6. У яких твердженнях ідеться про Сергія Єфремова?

- 1 Один з лідерів Української партії соціалістів-федералістів (УПСФ), один із засновників Української Центральної Ради
- 2 Член Спілки радянських письменників України, автор творів, присвячених подіям 1917–1920 рр.
- 3 Очолював делегацію УНР у переговорах з Німеччиною та її союзниками в Брест-Литовську
- 4 Повернувшись з еміграції, очолив Всеукраїнську академію наук
- 5 Автор двотомної «Історії українського письменства» – класичної праці з літературознавства

- А** 1, 3
Б 1, 5
В 2, 5
Г 3, 4
Д 3, 5
Ж 4, 5

А	Б	В	Г	Д	Ж

Завдання 7 передбачає запис року події,
про якого йдеться у фрагменті з історичного джерела

7. Коли було ухвалено документ, уривок з якого наведено?

«Розкладка скасовується, і замість неї вводиться податок на продукти сільського господарства. Цей податок має бути меншим, ніж хлібна розкладка. Він повинен призначатися ще до весняного посіву, щоб кожен селянин міг заздалегідь врахувати, яку частку врожаю він повинен віддати державі та скільки залишиться в його повне розпорядження... Після сплати податку надлишки, що залишилися в селянина, надходять у його повне розпорядження. Він має право обміняти їх на продукти й інвентар, які доставлятиме в село держава з-за кордону та зі своїх фабрик і заводів; він може використовувати їх для обміну на потрібні йому продукти через кооперативи й на місцевих ринках і базарах»

Завдання 8 передбачає запис імені діяча,
про якого йдеться у фрагменті з історичного джерела

8. Про кого йдеться у фрагменті зі спогадів Михайла Старицького?

«Треба дивуватися, звідки він відривав якісь миті для творчості. А вона не припинялась... За цей час закінчив “Тараса Бульбу” і майже зовсім оркестрував його, написав для дітей три опери, створив багато культурних мелодій для одного, трьох голосів, видав чимало хорів, збірок народних пісень, скомпонував багато чудових п’єс не тільки для фортепіано, але й для скрипки, флейти і для оркестру. Незважаючи на вік і страшенну перевтому в погоні за черствим шматком хліба, незважаючи навіть на хворобу, яка завдавала йому за останні роки великих страждань, – сила духу і віра в правоту своїх переконань у нашого славного композитора такі глибокі, що й досі в ньому неослабно підтримують енергію в усіх видах його багатосторонньої діяльності, а перед силою таланту відступають і все перемагають роки»

У завданні 9 треба визначити причини або наслідки запропонованих подій, явищ чи процесів та стисло записати їх двома твердженнями

9. З відомих вам чинників, що зумовили проголошення незалежності України, запишіть 2

Завдання 10 спрямоване на роботу з історичним джерелом. Це відкрите завдання, яке передбачає складання розгорнутої письмової відповіді:

- 1) визначте особу автора документа; узагальніть, про що йдеться в документі, з'ясуйте, коли відбулися описані в ньому події;
- 2) визначте, як автор розповіді ставиться до описуваних подій або історичних діячів; поміркуйте, навіщо автор документа свідчить про події; з'ясуйте (сформулюйте) значення подій та явищ, про які йдеться в джерелі;
- 3) поміркуйте, у чому цінність джерела саме для вас, стисло викладіть своє ставлення до описаних подій або діячів

10. Проаналізуйте історичне джерело та дайте йому оцінку

З книги спогадів А. Денікіна «Нариси російської смуту»

«За кілька днів до захоплення влади Скоропадський приїхав до одного відомого київського генерала й запропонував йому долучитися до справи створення нового уряду, “який повинен замінити Центральну Раду й виступити посередником між німецьким командуванням й українським народом”. Зауважив, що в цій справі зацікавлені німці... Коли співрозмовник відповів йому відмовою, мотивуючи “неприйнятністю для себе роботи з німцями й на них”, Скоропадський заперечив, що “німці тут ні до чого, що він буде вести цілком самостійну політику, – і закінчив навіть наївною заявою, – що сподівається обійти німців і змусити їх працювати на користь України”... Тоді ж відбулася розмова гетьмана з одним впливовим російським генералом, якого дехто хотів бачити на посаді військового міністра. На питання його, чи правда, що гетьман згодився на свій пост винятково з метою возз'єднання Малоросії з Росією, Скоропадський відповів негативно: “Можливо, у далекому майбутньому це й трапиться; але зараз я буду обстоювати самостійність України”...

10 квітня австро-германці поспіхом склали й підписали господарську угоду з Українською Народною Республікою, щоб передумови її лягли на Раду, а не на гетьмана. 13-го фельдмаршал Ейхгорн запровадив, застосовуючи німецьку польову юстицію, воєнний стан, а 16-го за обставин майже анекдотичних німці розігнали Раду й поставили гетьманом усієї України генерала Скоропадського.

...Національний шовінізм й українізацію було покладено в основу програми гетьманського уряду. Сам гетьман в офіційних виступах урочисто проголошував самостійність України на вічні часи й наплюжив Росію, “під ярмом якої Україна стогнала протягом двох століть”... Кадетське міністерство не поступалося в шовіністичних заявах і в прямих діях: міністр внутрішніх справ Кістяківський

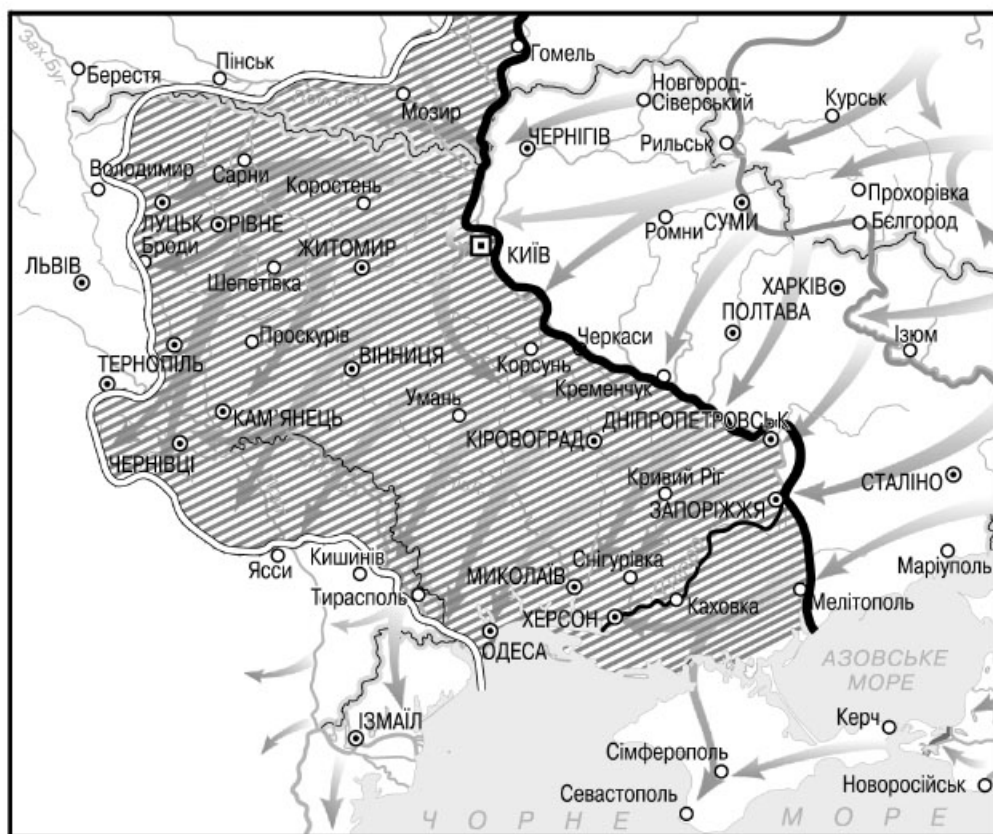

ВАРІАНТ 11

Завдання 1–3 мають ЧОТИРИ варіанти відповідей, серед яких треба вибрати ОДНУ ПРАВИЛЬНУ

1. Коли відбулося звільнення від німецьких і румунських окупантів території України, заштрихованих на картосхемі?

- А** У грудні 1942 р. – березні 1943 р.
Б У квітні–вересні 1943 р.
В У жовтні 1943 р. – квітні 1944 р.
Г У травні–жовтні 1944 р.

А Б В Г

--	--	--	--

2. Укажіть комбінацію цифр, яка відповідає послідовності подій

- 1 Підписання Договору про утворення СНД у Біловезькій Пущі
 2 Катастрофа на Чорнобильській АЕС
 3 Установчий з'їзд Народного руху України за перебудову
 4 Проведення перших виборів Президента України

- А** 2, 4, 3, 1
Б 2, 3, 4, 1
В 3, 4, 1, 2
Г 4, 1, 3, 2

А Б В Г

--	--	--	--

3. Яку з фотографій зроблено на початку XXI ст.?

А

Б

В

Г

А	Б	В	Г
☐	☐	☐	☐

У завданнях 4–6 наведені твердження скомбіновано в ШІСТЬ варіантів відповідей, серед яких треба вибрати ОДНУ ПРАВИЛЬНУ

4. Що передбачала запроваджена в 1921 р. нова економічна політика (неп)?

- 1 Заборону приватної торгівлі та ліквідацію товарно-грошових відносин
- 2 Централізацію управління виробництвом і розподілом матеріальних ресурсів
- 3 Запровадження продовольчої розкладки на селянську продукцію
- 4 Об'єднання підприємств промисловості в госпрозрахункові трести
- 5 Передача дрібних підприємств в оренду організаціям і приватним особам

А 1, 3

- Б** 2, 3
В 2, 4
Г 3, 4
Д 3, 5
Ж 4, 5

А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

5. Які з тверджень характеризують соціально-економічний розвиток УРСР наприкінці 60-х – на початку 80-х років ХХ ст.?

- Ефективне, раціональне використання людських ресурсів та інтелектуального потенціалу
- Хронічний дефіцит товарів повсякденного попиту на споживчому ринку
- Динаміка вікового складу змінювалася за лінією омолодження населення України
- Масова міграція населення із села в місто
- Подолано відставання від країн Заходу за рівнем споживання продовольчих та промислових товарів на душу населення

- А** 1, 3
Б 1, 5
В 2, 4
Г 3, 4
Д 3, 5
Ж 4, 5

А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

6. У яких твердженнях ідеться про Євгена Коновальця?

- Від жовтня 1938 р. – голова уряду, незабаром – президент Карпатської України
- Ініціатор створення у 1920 р. Української військової організації (УВО)
- З листопада 1943 р. – головнокомандувач Української повстанської армії (УПА)
- У травні 1945 р. заарештований радянськими спецслужбами і вивезений до СРСР
- Перший голова Проводу Організації українських націоналістів (ОУН)

- А** 1, 2
Б 1, 3
В 2, 4
Г 2, 5
Д 3, 4
Ж 4, 5

А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

Завдання 7 передбачає запис року подій, про які йдеться у фрагменті з історичного джерела

7. Яку дату слід уписати на місці пропуску в джерелі?

«І я, й інші мої бойові товариші завжди доходили висновку: якби збереглися ті кадри, до яких належали Тухачевський, Якір, Уборевич, Корк та інші, – всі ті, кого ми втратили в _____ році, ми, безпереч-

но, мали б менше невдач, швидше і не з такими великими втратами розгромили б німецько-фашистські орди»

Завдання 8 передбачає запис назви організації, про яку йдеться у фрагменті з історичного джерела

8. Про заснування якої партії йдеться у фрагменті зі спогадів Юрія Колларда?

«У другій половині 1899 р. Антоновича в Харкові не було; повернувся він до Харкова з Києва на початку 1900 року. Якось він зайшов до Боніфатія Камінського, якому розвинув намічений план заснування партії. Б. Камінський дуже цим захопився, й вони вирішили зараз же обміркувати це в тіснішому колі активних членів “Української Студентської Громади”. Намітили вони, крім себе, для цього ще М. Русова, Л. Мацієвича, О. Коваленка, Б. Мартоса і мене... Організація була суто конспіративною й окремою від “Харківської Студентської Громади”. Першою книжкою рішено випустити щось програмове й звернутися за цим до Миколи Міхновського, який потім згодився написати те у формі промови...»

У завданні 9 треба визначити наслідки запропонованих подій, явищ чи процесів та стисло записати їх двома твердженнями

9. З відомих вам наслідків десталінізації в суспільно-політичному житті України за доби «відлиги» запишіть 2

Завдання 10 спрямоване на роботу з історичним джерелом. Це відкрите завдання, яке передбачає складання розгорнутої письмової відповіді:

- 1) визначте особу автора документа; узагальніть, про що йдеться в документі, з'ясуйте, коли відбулися описані в ньому події;
- 2) визначте, як автор розповіді ставиться до описуваних подій або історичних діячів; поміркуйте, навіщо автор документа свідчить про події; з'ясуйте (сформулюйте) значення подій та явищ, про які йдеться в джерелі;
- 3) поміркуйте, у чому цінність джерела саме для вас, стисло викладіть своє ставлення до описаних подій або діячів

10. Проаналізуйте історичне джерело та дайте йому оцінку

З «Щоденника» Євгена Чикаленка

«У перший день пішов я до С. Петлюри, щоб довідатись, чого вони від мене, власне, хочуть. Петлюра зараз же вийшов до мене в вітальню і, поцілувавшись, запросив мене до кабінету. Враження Петлюра зробив на мене втомленого, змученого і якогось пригніченого... На моє запитання – чого чи нащо вони з Лівичьким мене викликали, він одповів, що їм взагалі хотілося б порадитись з українськими буржуазними елементами, а особливо зо мною, який увесь вік так багато працював для українського відродження і т. д. Жалкував, що саме нема Лівичького, і просив мене посидіти у Варшаві...

Перше всього їм хотілося б знати мою думку про договір з поляками, який вони оце мають підписати, і коротенько розказав, в чім той договір міститься. Границя з Польщею приблизно має піти від Дністра по Збручеві, а потім по Стирі і по Прип'яті до Дніпра; Польща за те визнає самостійну Українську державу в її етнографічних межах на сході і військовою силою і технічною допомогою допоможе Українському урядові виперти більшовиків за Дніпро. Тобто [Польща] в межах 1772 року, а далі вже самі українці мають, коли зможуть, очистити Лівобережжя від більшовиків. Я на це одповів, що не вірю в успіх сього договору, що він, на мою думку, скінчиться так само нічим, як і договір Виговського, бо є третій контрагент – Москва, яка всіма силами буде стремитись захопити Україну, і, певне, справа української державності скінчиться так само, як і в 17 в., миром Москви з Польщею за наш кошт, тобто поділом України по якомусь новітньому Андрусівському договору. На се Петлюра відповів мені, що вони другого виходу не бачать і рішають зробити останню спробу організації Української держави. Я на се одповів, що, дійсно, тепер виходу нема і я шкодую, що Винниченко підняв “петлюринське” повстання проти Скоропадського і таким способом розвалилась держава, яка почала була за німецькою силою організуватись, а ще більше шкодую, що наші соціалісти не зуміли поладнати з німцями ще до скоропадщини. Петлюра одповів, що коли б вони не підняли повстання, то все одно його підняли б більшовицькі елементи, коли почався більшовизм серед німецького війська, і тоді повстання перейшло б не під українським національним прапором, що було б ще гірше. – “Може й так, – кажу, – хоч мені здається, що найняті німці змогли б охоронити Україну від більшовиків. Ну, та це вже минулось, і нема чого про це говорити. Коли Ви, – кажу, – хочете попробувати, то пробуйте на свій страх і ризик. Ім'я Виговського через таку пробу перейшло в історію з почесною репутацією, хоч та проба і не вдалась”.

...Почався польський наступ на Україну... Напевне, на зиму знов насунуть московські більшовики і разом з нашим селянством випрут з України Петлюру з поляками, як виперли Скоропадського з німцями. Ще, мабуть, не скоро наступить час, коли маятник революції спиниться на лінії, яку встановлять москалі з поляками, але напевне можна сказати, що лінія та ляже не по Дніпру, а західніше – або по Південному Бугові, або по Стирі, в залежності від того,

якої сили буде напор з Московщини. Але не виключено, що хвиля більшовицька докотиться аж до Варшави, хоч сього я не сподіваюсь, бо Польща далеко менше, ніж Україна, а тим більше, ніж Московщина, має більшовицького ґрунту: селянство в Польщі забезпечене надільною землею далеко більше, ніж селянство у всій бувшій Росії, а пролетаріат міський ще захоплений національним патріотизмом, ще повний захвату про відродження своєї держави. Поживем – побачим!»

ВАРІАНТ 12

Завдання 1–3 мають ЧОТИРИ варіанти відповідей, серед яких треба вибрати ОДНУ ПРАВИЛЬНУ

1. Які території заштриховані на картосхемі?

- А** Автономна Україна в кордонах, окреслених Інструкцією Тимчасового уряду Генеральному секретаріату від 4 (17) серпня 1917 р.
- Б** Українська Народна Республіка в кордонах, заявлених Третім Універсалом Центральної Ради
- В** Українська Народна Республіка за Брестським мирним договором
- Г** Територія, яку контролювала Директорія УНР у березні 1920 р.

А	Б	В	Г
☐	☐	☐	☐

2. Укажіть комбінацію цифр, яка відповідає послідовності подій

- 1** Проголошення Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР)
- 2** Початок Першого зимового походу Армії УНР на чолі з М. Омеляновичем-Павленком
- 3** Укладання Варшавського договору Директорією та урядом Польщі
- 4** Проголошення на Всеукраїнському хліборобському з'їзді гетьманом України П. Скоропадського

- А** 3, 4, 2, 1
- Б** 4, 1, 3, 2
- В** 4, 1, 2, 3
- Г** 4, 3, 1, 2

А	Б	В	Г
☐	☐	☐	☐

3. Який з плакатів створено радянськими художниками напередодні Великої Вітчизняної війни?

А

Б

В

Г

А	Б	В	Г
☐	☐	☐	☐

У завданнях 4–6 наведені твердження скомбіновано в ШІСТЬ варіантів відповідей, серед яких треба вибрати ОДНУ ПРАВИЛЬНУ

4. Які з тверджень характеризують суспільно-політичне становище українських земель у складі Польщі в міжвоєнний період?

- 1 Отримання українцями широких національно-культурних прав
- 2 Легальність політичних партій, діяльність яких не суперечила польському законодавству
- 3 Обіймання українцями високих адміністративних посад у державних органах влади
- 4 Політичне протистояння між українцями, які проживали на землях, що раніше входили до складу Російської та Австро-Угорської імперій
- 5 Підтримка основною частиною населення центристської політичної сили – УНДО

- А 1, 2
Б 1, 3
В 2, 3
Г 2, 4
Д 2, 5
Ж 3, 5

А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

5. Які явища та процеси характерні для сільського господарства України в період «відлиги»?

- 1 Україна як житниця СРСР стала одним з головних світових експортерів хліба
- 2 Інтенсифікація сільськогосподарського виробництва за рахунок використання високопродуктивної техніки
- 3 Обмеження розмірів присадибного господарства, фактична заборона утримання худоби
- 4 Реорганізація МТС в РТС, примусовий продаж їхньої техніки колгоспам
- 5 Надання колгоспам можливості вільно планувати своє виробництво

- А 1, 3
Б 1, 4
В 2, 5
Г 3, 4
Д 3, 5
Ж 4, 5

А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

6. У яких твердженнях ідеться про Сидора Ковпака?

- 1 Очолив Український штаб партизанського руху (УШПР)
- 2 Організатор партизанського руху на Сумщині в роки Великої Вітчизняної війни
- 3 Очолив «визвольний похід» Червоної армії, в результаті якого Західна Україна була приєднана до Радянського Союзу
- 4 Командував військами Київського особливого військового округу і організував оборону Києва в 1941 р.

5 Очолив Карпатський рейд партизанського з'єднання українськими землями, окупованими гітлерівською Німеччиною

- А 1, 2
 Б 1, 5
 В 2, 3
 Г 2, 5
 Д 3, 5
 Ж 4, 5

А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

Завдання 7 передбачає запис року подій,
 про які йдеться у фрагменті з історичного джерела

7. Коли відбулися події, про які йдеться в уривку з виступу Голови Верховної Ради України В. Литвина?

«Сьогодні можна скільки завгодно говорити про політичний характер рішень Верховної Ради і Верховного Суду України щодо визнання недійсними результатів другого туру голосування і недовіру Центральній виборчій комісії. Але при цьому не слід забувати, що саме вони відкрили єдиний за даних обставин – правовий і легітимний – вихід, розрядили гранично напружену політичну атмосферу і стали тим проблиском надії, що дав змогу відступити від безодні громадянського конфлікту, зберегти державну незалежність і територіальну цілісність України...»

Завдання 8 передбачає запис імені діяча,
 про якого йдеться у фрагменті з історичного джерела

8. Про кого йдеться у фрагменті зі спогадів Аркадія Любченка?

«Бігав він у тісній кімнатці на Лимарівській вулиці, зненацька зупинявся серед клубкувань тютюнового диму і вперше тоді проголошував сакраментальне гасло: “Геть од Москви!”. Він завжди перший умів відчувти те, що хаотично починало нуртувати довкола, умів схопити суть, ясно й лаконічно синтезувати її, обертаючи в рушійний чинник, що швидко гуртував відданих однопумців... І саме він тільки міг бути натхненником і творцем славнозвісної Вільної Академії, засудженої потім владою як організації “контрреволюційної”... Невдачі й труднощі ніколи його не зупиняли – навпаки, спонукували до активнішої дії. Досить притомлений тяжким життям, він, проте, не розчаровувався. Він твердо вірив у сонячне майбутнє України, лише намагався не обдурювати себе й інших щодо сучасного її “ходіння по муках”»

У завданні 9 треба визначити наслідки запропонованих подій,
 явищ чи процесів та стисло записати їх двома твердженнями

9. З відомих вам соціально-економічних наслідків суцільної колективізації в Україні запишіть 2

Завдання 10 спрямоване на роботу з історичним джерелом. Це відкрите завдання, яке передбачає складання розгорнутої письмової відповіді:

- 1) визначте особу автора документа; узагальніть, про що йдеться в документі, з'ясуйте, коли відбулися описані в ньому події;
- 2) визначте, як автор розповіді ставиться до описуваних подій або історичних діячів; поміркуйте, навіщо автор документа свідчить про події; з'ясуйте (сформулюйте) значення подій та явищ, про які йдеться в джерелі;
- 3) поміркуйте, у чому цінність джерела саме для вас, стисло викладіть своє ставлення до описаних подій або діячів

10. Проаналізуйте історичне джерело та дайте йому оцінку

Зі спогадів Михайлини Коцюбинської

«Невеличке помешкання Івана Світличного в Києві на Уманській, 35 стало осередком інтенсивного духовного життя, неофіційним Клубом творчої молоді. Тут почували себе як удома Василь Симоненко й Іван Драч, Опанас Заливаха й Алла Горська, Іван Дзюба і Юрій Бадзьо, Галина Севрук і Василь Стус, Ігор Калинець і Василь Голобородько. Тут ми відкривали для себе Плужника, Антонича, Зерова.

Тут вітали кожен паросток нонконформістського українського мистецтва. Тут знайшов свій духовний дім Василь Симоненко – Світличний був його першим критиком і порадником, пускав у світ його “захалавні” твори... Тут, у цій хаті, записувався на плівку Симоненків “Злодій” та інші поезії, завдяки чому його голос зберігся для нащадків. Тут усі вони знаходили теплу усмішку, підбадьорливе слово, життєдайний духовний (та й не лише духовний!) харч, невибагливу, але безвідмовну ночівлю. Тут було зібрано практично все, що видавали в той час, – книжки, здавалося, от-от витіснять господарів із хати. Та вільне крісло для душевної розмови знаходилося завжди. Тож в історії української культури значення цих пожиттєвському надто скромних, якщо не сказати вбогих за сучасними стандартами, але духовно багатих пенатів важко переоцінити...

Не володіючи ораторським хистом, Світличний якимсь непомітно й ненав'язливо опинявся в центрі кожної культурної акції. Сам читав, здається, все вартє уваги і прилучав до цього інших. Пізніше у відкритому листі Миколі Бажанові з табору писав, що ця нестримність читацьких інтересів була чи не найголовнішим “криміналом”, за який його було засуджено. Був носієм небезпечного знання. Те, що відкривалося йому, умів зробити надбанням інших. Мали такі

ВАРІАНТ 13

Завдання 1–3 мають ЧОТИРИ варіанти відповідей, серед яких треба вибрати ОДНУ ПРАВИЛЬНУ

1. Якою цифрою на картосхемі позначено область, що з'явилася на картах адміністративно-територіального устрою УРСР у 1954 р.?

- А 1
В 2
Б 3
Г 4

А Б В Г

--	--	--	--

2. Укажіть комбінацію цифр, яка відповідає послідовності подій

- 1 Ухвалення Верховною Радою УРСР Декларації про державний суверенітет України
- 2 Запровадження в Україні нової національної валюти – гривні
- 3 Проведення Першого Всеукраїнського референдуму та виборів Президента України
- 4 Обрання Леоніда Кучми Президентом України на другий термін

- А 1, 3, 2, 4
Б 1, 3, 4, 2
В 3, 4, 1, 2
Г 3, 1, 4, 2

А Б В Г

--	--	--	--

3. Який з плакатів пропагує український рух Опору часів Другої світової війни?

А	Б	В	Г
☐	☐	☐	☐

А

Б

В

Г

У завданнях 4–6 наведені твердження скомбіновано в ШІСТЬ варіантів відповідей, серед яких треба вибрати ОДНУ ПРАВИЛЬНУ

4. Які твердження характеризують економічне життя підросійської України напередодні Першої світової війни?

- 1 Ліквідація поміщицького землеволодіння
- 2 Поліпшення соціально-економічного становища робітників та селян
- 3 Високий рівень концентрації виробництва й робітників на великих підприємствах
- 4 Відсутність монополій у промисловості

5 Участь іноземного капіталу в розвитку промисловості

- А** 1, 2
Б 1, 3
В 2, 4
Г 3, 4
Д 3, 5
Ж 4, 5

А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

5. Які твердження характеризують державну політику в галузі культури та науки в другій половині 40-х – на початку 50-х років ХХ ст. в УРСР?

- 1 Утвердження як офіційно дозволеної теми любові до України в кіно і театральному мистецтві
- 2 Відновлення роботи науково-дослідних установ, зміцнення їхньої матеріально-технічної бази
- 3 Створення атмосфери творчої змагальності в літературі і мистецтві
- 4 Сприяння контактам діячів української культури з митцями Заходу
- 5 Розгортання ідеологічної кампанії боротьби проти «космополітизму»

- А** 1, 3
Б 1, 4
В 2, 3
Г 2, 5
Д 3, 4
Ж 4, 5

А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

6. У яких твердженнях ідеться про Олександра Довженка?

- 1 Започаткував новий жанр в українській літературі – кіноповість
- 2 Переможець конкурсу на проект кінофабрики в Києві, збудованої в 1928 р.
- 3 Його кінофільм «Земля» на Всесвітній виставці в Брюсселі в 1958 р. визнаний одним із 12 найкращих фільмів усіх часів і народів
- 4 Його стрічки започаткували унікальний феномен – «українське поетичне кіно»
- 5 Режисер та сценарист перших в Україні звукових фільмів «Симфонія Донбасу» та «Фронт»

- А** 1, 3
Б 1, 5
В 2, 4
Г 3, 4
Д 3, 5
Ж 4, 5

А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

Завдання 7 передбачає запис року події,
про яку йдеться у фрагменті з історичного джерела

7. Коли в газеті «Известия ЦИК и ВЦИК» було надруковано наведене офіційне повідомлення Прокурора Верховного Суду СРСР?

«У Шахтинському районі Донбасу органами ОДПУ при прямому сприянні робітників розкрито контрреволюційну організацію, що мала собі за мету дезорганізацію та руйнування кам'яновугільної промисловості цього району. Керівний орган цієї організації, що підтверджується безперечними даними слідства, знаходиться за кордоном і складається з колишніх капіталістичних власників і акціонерів кам'яновугільних підприємств Донецького басейну, що мали тісні зв'язки з окремими агентами деяких німецьких промислових фірм та польською контррозвідкою... Слідством встановлено, що робота цієї контрреволюційної організації, що діяла протягом кількох років, виявилася в злісному саботажі та прихованій дезорганізації діяльності, в підриві кам'яновугільного господарства методами нерационального будівництва, непотрібних витрат капіталу, зниженні якості продукції, підвищенні собівартості, а також в прямому зруйнуванні шахт, рудників, заводів тощо...»

Завдання 8 передбачає запис назви договору,
фрагмент з якого наведено

8. З якого документа наведено уривок?

«У разі територіально-політичних змін в областях, що належать Польській державі, сфери інтересів Німеччини та СРСР будуть розмежовуватися по лінії рік Нарев, Вісла, Сян. Питання про те, чи відповідає обопільним інтересам Німеччини та СРСР збереження незалежної Польської держави і якими будуть кордони цієї держави, може бути остаточно з'ясовано лише в ході дальшого політичного розвитку. У будь-якому випадку обидва уряди розв'язуватимуть це питання в душі дружньої обопільної згоди. Щодо Південно-Східної Європи радянська сторона підкреслює свою заінтересованість у Бессарабії. Німецька сторона заявляє про її повну незаінтересованість у цих областях... Цей протокол буде зберігатися обома сторонами у цілковитій таємниці»

У завданні 9 треба визначити причини запропонованих подій,
явищ чи процесів та стисло записати їх двома твердженнями

9. З відомих вам причин падіння Української Держави гетьмана Павла Скоропадського запишіть 2

Завдання 10 спрямоване на роботу з історичним джерелом. Це відкрите завдання, яке передбачає складання розгорнутої письмової відповіді:

- 1) визначте особу автора документа; узагальніть, про що йдеться в документі, з'ясуйте, коли відбулися описані в ньому події;
- 2) визначте, як автор розповіді ставиться до описуваних подій або історичних діячів; поміркуйте, навіщо автор документа свідчить про події; з'ясуйте (сформулюйте) значення подій та явищ, про які йдеться в джерелі;
- 3) поміркуйте, у чому цінність джерела саме для вас, стисло викладіть своє ставлення до описаних подій або діячів

10. Проаналізуйте історичне джерело та дайте йому оцінку

Зі спогадів Івана Цюпи

«Сонячного ранку до Будинку літераторів підійшло з десяток чорних “Волг” – майже на кожного по машині. Від Спільки ми вирушили до особливого причалу на Дніпрі, де стояла яхта першого секретаря ЦК Компартії України. Там нас привітно зустрів секретар ЦК з ідеологічних питань Федір Данилович Овчаренко. Поручкався з кожним із нас – Гончарем, Бажаном, Козаченком, Новиченком, Башем, Збанацьким, Зарудним, Вороньком, Павличком, Коротичем, Смоличем, мною...

З палуби опускаємось до кают-компанії. А там, як у казці, чарівний стіл, заставлений пляшками з коньяками, горілкою та винами найрізноманітніших марок і закусками: окрім чорної та червоної ікри – осетрина і сьомга, сервелат і мисливські сосиски, а ще свіжі помідори й огірочки. Була там навіть мелітопольська черешня, доставлена спеціальним літаком. Коли ми всілися за пребагатючим столом, Петро Юхимович виголосив тост “за розквіт української літератури”.

А далі тихо-мирно трапезували – жодних розмов, ні на літературні, ні на політичні теми. Здавалося, що це просто розважальна прогулянка по Дніпру, а далі й по Київському морю... Гадаю ж, що кожен з нас розумів – це поки що “пряник”. Треба чекати на батога. І він невдовзі просвістів.

На яхті, окрім нас, Шелеста й Овчаренка, – нікого. Якщо, звісно, не брати до уваги команди матросів, думається, переодягнених енкаведистів... Підпливаємо до острова, на якому вишикувались казкові будиночки вірцевої архітектури, а неподалік від них, очевидно, щойно зведена повітка, долівка якої заслана запашним зіллям, як бувало на Трійцю.

Знову сідаємо до столу. Знову тости, схвильовані виступи. Та ось Петро Юхимович бере ініціативу у свої руки і відверто пояснює, заради чого нас сюди запросили.

– Попри усі відомі успіхи української радянської літератури, є в ній, на жаль, і прикрі недоліки. І неприємно те, що їх припускається лідер Спілки Олесь Гончар. Це явно виявилось в його “Соборі”...

І далі Шелест переказує зміст відомої усім нам статті Шамоти, зміст “шамотіння” ще деяких інших критиків, повідомляє про серйозне невдоволення Дніпропетровського обкому партії, насамперед його секретаря Ватченка. (Ми ж знаємо, що Ватченко впізнав себе в образі Лободи з “Собору”, він так само віддав свого старого батька в богадільню.)

– Я вважаю, – веде далі Петро Юхимович, – критика “Собору” правильна. І Гончар мусить це визнати й висловити своє ставлення до критики. Антирадянщина йому не до лиця. Я б так не написав, – виривається з його вуст. На це завжди стриманий Олесь Гончар кидає гостро:

– А я в цьому й не сумніваюсь. У кожного свій хист.

Лице першого секретаря ЦК багряніє. Він ледь стримує себе, щоб не вибухнути, але якось оговтується і все ж гне своєї:

– Що ви мали на увазі під собором? Дехто стверджує, що мали на увазі нашу Україну. Спустошену, обплутану дротами?!

– Кожному дано тлумачити твір, як йому заманеться, – твердо відповідає Гончар. – Критики на те й критики, щоб розкривати внутрішній зміст твору. Я ж мав на увазі собор конкретний: той, що стоїть занедбаний у моїй рідній Козельщині, і той, що руйнується у Новомосковську на Катеринославщині...

Шелест намагається говорити стриманіше. Розповідає про те, що, мовляв, ЦК партії нині бере курс на українізацію, на запровадження у школах, технікумах і вузах української мови, звісно, в рамках можливого...

Так від розмови про “Собор” перейшли до проблем загальнонаціональних. Заговорили про долю України, виступаємо проти русифікації. Петро Юхимович хмуриє брови. І раптом кидає слово, що влучило мені прями́сінько в серце:

– Ось ми зараз сидимо з вами за єдиним столом, говоримо про такі речі, що коли б це було у тридцять сьомому, то нас би усіх запротили в тюрму...»

ВАРІАНТ 14

Завдання 1–3 мають ЧОТИРИ варіанти відповідей, серед яких треба вибрати ОДНУ ПРАВИЛЬНУ

1. Які воєнні події 1919 р. позначено стрілками на картосхемі?

- А** Наступ польської армії генерала Ю. Галлера під час українсько-польської війни
Б Наступ Української галицької армії під час українсько-польської війни
В Відхід Української галицької армії за річку Збруч
Г Перший зимовий похід Армії УНР

А	Б	В	Г
☐	☐	☐	☐

2. Укажіть комбінацію цифр, яка відповідає послідовності подій

- 1** Виступ М. Хрущова «Про культ особи та його наслідки» на XX з'їзді КПРС
2 Суд у Львові над членами УРСС Л. Лук'яненком, І. Кандибою та ін.
3 Вихід перших шести випусків «самвидавського журналу» «Український вісник»
4 Обрання О. Кириченка першим секретарем ЦК Компартії України

- А** 2, 4, 1, 3
Б 2, 1, 4, 3
В 4, 1, 2, 3
Г 4, 3, 1, 2

А	Б	В	Г
☐	☐	☐	☐

3. Який з плакатів часів Другої світової війни було створено в 1943 р.?

А

Б

В

Г

А Б В Г

--	--	--	--

У завданнях 4–6 наведені твердження скомбіновано в ШІСТЬ варіантів відповідей, серед яких треба вибрати ОДНУ ПРАВИЛЬНУ

4. Які з тверджень характеризують освітню політику УСРР 1921–1928 рр.?

- Надання переваги при вступі до ВНЗ особам робітничо-селянського походження

- 2 Завершення кампанії з ліквідації неписьменності серед дорослих
 3 Зосередження наукових досліджень в університетах
 4 Збільшення кількості вчительських курсів, педінститутів та педтехнікумів
 5 Згортання українізації державних установ, підприємств, закладів культури

А 1, 3
 Б 1, 4
 В 2, 4
 Г 2, 5
 Д 3, 5
 Ж 4, 5

А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

5. Які з тверджень характеризують процес формування багатопартійності в Україні наприкінці 80-х – на початку 90-х років ХХ ст.?

- 1 Більшість партій чітко вказували в програмових документах, виразниками інтересів яких груп населення вони є
 2 Поява нових політичних партій відбувалася одночасно із наростанням внутрішніх суперечностей у КПУ
 3 Новоутворені партії були масовими, порівняно з КПРС
 4 Діяльність більшості новоутворених партій набувала опозиційного характеру
 5 Переважання в західних областях партій лівого спрямування, у східних – правого

А 1, 2
 Б 2, 3
 В 2, 4
 Г 3, 4
 Д 3, 5
 Ж 4, 5

А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

6. У яких твердженнях ідеться про Симона Петлюру?

- 1 Перший голова Генерального секретаріату Української Центральної Ради
 2 Ініціював підписання у квітні 1920 р. Варшавського договору між УНР та Польщею
 3 Обстоював «радянську платформу», виступаючи за союз із більшовицькою Росією проти Антанти
 4 У листопаді 1918 р. перебував у Берліні, де мав офіційні зустрічі з кайзером Вільгельмом II
 5 У лютому 1919 р. вийшов із УСДРП і став головою Директорії УНР

А 1, 2
 Б 2, 3
 В 2, 5
 Г 3, 4
 Д 3, 5
 Ж 4, 5

А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

Завдання 7 передбачає запис хронологічних меж подій, про які йдеться у фрагменті з історичного джерела

7. У які роки відбувалися події, засвідчені уривком зі щоденника Є. Чикаленка?

«Партійне життя наше в Києві зовсім завмерло, бо частина членів Української демократично-радикальної партії впірнула цілковито в легальну культурно-просвітню працю в “Просвіті”, в організацію Народного Університету, а друга – у працю в першій українській щоденній газеті “Громадська Думка”, в місячнику “Нова Громада” та в журналі “Україна”, у який переіменувалася “Київська Старина” після відсвяткування свого 25-річного ювілею... Отже, з розквітом українського культурно-просвітнього життя поступово завмирало партійне, а після розпуску 2-ї Державної думи, коли почалася страшенна столипінська реакція, і зовсім завмерло»

Завдання 8 передбачає запис імені діяча, про якого йдеться у фрагменті з історичного джерела

8. Ім'я кого з історичних діячів пропущено в уривку з виступу М. Хрущова перед керівництвом західноукраїнських областей?

«Удар, який ми завдали _____, виявився дуже вдалим. Необхідно підтримати ініціативну групу по переходу до православ'я, підтримати священиків, які переходять від уніатства до православної віри... Якась кількість уніатів необхідна для того, щоб мати свою агентуру... Нам вигідно, щоб уніати перейшли в православну віру. Це політика, щоб відірвати від Риму і прилучити до православної церкви»

У завданні 9 треба визначити причини запропонованих подій, явищ чи процесів та стисло записати їх двома твердженнями

9. З відомих вам причин поразки Української Центральної Ради запишіть 2

Завдання 10 спрямоване на роботу з історичним джерелом. Це відкрите завдання, яке передбачає складання розгорнутої письмової відповіді:

- 1) визначте особу автора документа; узагальніть, про що йдеться в документі, з'ясуйте, коли відбулися описані в ньому події;

- 2) визначте, як автор розповіді ставиться до описуваних подій або історичних діячів; поміркуйте, навіщо автор документа свідчить про події; з'ясуйте (сформулюйте) значення подій та явищ, про які йдеться в джерелі;
- 3) поміркуйте, у чому цінність джерела саме для вас, стисло викладіть своє ставлення до описаних подій або діячів

10. Проаналізуйте історичне джерело та дайте йому оцінку

*З листа комсомольця Пастушенка із с. Полонисте
(нині Голованівський район Кіровоградської області)*

«Ось таке вислухайте, тов. Сталін! Село має 317 дворів, колективізоване на 100 %. А що, тут, думаєте, радянська влада? Ні, не радянська, а чисто буржуазний строй. Пригадайте панщину: 6 днів роби панам, а 7-й – неділя, в яку не можна робити, бо свято. Так і на селі – щодня роблять в артілі. Коло дому нічого, крім будівель, а ти податок із дому дай за те, що робили в колгоспі, позику підписався в колгоспі на 40 крб. – віддай із дому. Третій рік у колгоспі усупільнено все, та ще й хлібозаготівлю дай за ту землю, що здав у колгосп [за] 3 роки. Не йди до колгоспу за хлібом, бо ще й сам здай пудів 45 з 3 дес. поля, ну і пай у кооперації 28 крб., аванс і будівництво теж до 15 крб. здай з дому, а [за] продукти за три роки – копійки грошей, отаке життя.

Село виконало план на 65 %, колгосп вивіз весь хліб до фунта, всі культури. Зараз коням ні в зуб, лише пшенична січка, і кроплять мелясом, вже загинуло 56 коней.

І починають вмирати з голоду люди, пухнуть, діти кажуть – “хліба, хліба”. Не думайте, шановний керівник, що не робили люди (і вдарно), але був недорід, який до уваги ніхто не бере. Прошлий рік урожай був середній і то ледве прожило населення і план був 38 тис. пуд., а зараз 57 тис. пуд. Зараз бригада 86 осіб ходить 3 місяці і нічого не зроблять, день у день ходять під кожну хату. Від початку кампанії уже перешпарили разів 60 кожну хату. Забрали до фунта всі городні [культури], в колгоспі, в колгоспників [залишили] на душу 2 пуда картоплі, а всю до фунта – в заготівлю. Ніякого передбачення на весняний посів, насіння ні фунта немає, ніякої культури... І буряки, і капусту квашену забрали, і забирають курей. І здають селяни, бо нічим годувати, іде таємний забій кролів. Оце таке, товаришу Сталін.

Трудодень обійшовся 37 коп., [а] пара чобіт – 36 крб., пара черевиків – 26–22 крб., костюм – 80 крб., який був 25 [крб.] прошлий рік. Ви розумієте, що і пачка папірос 35 коп. розкурочних. Отак, тов. Сталін, сто день на одну пару чобіт, урівнялка, довели владу рад. Керують [не] робітники і селяни, [а] поміщики та буржуї, тому що робітник не буде висисати останньої крові й серця, тому що він розуміє голод і холод. Фунта соломи не дають, у хатах холод, розкуркують бідняків, колгоспників викидають з колгоспу за те, що хліба не дають. Зажим – не дають селянинові балакати на зборах, садять і судять ні за що. Що захотіли активісти, то й зроблять, а маса ні при чому. Сільраду вибрали, але й жодного члена вибраного, всі нові і нові чужі люди, не вибрані, і та ж кооперація, і все.

Маса населення підбурена проти радвлади, немає ніякої культроботи, одна хлібозаготівля й годі, сільбуд закритий, ніхто не йде, чекаючи з дня на день смерті. Робітникам, які працювали колись у колгоспі, а зараз пішли на промисловість, їх дітям і дружинам нема спокою. Пайок, який привозять, забирають голодні. Вечором не можна вийти в село, б'ють каміннями, скидають чоботи, в кого є, населення босе, голе, голодне, діти не відвідують школи, тоже босі, голі й голодні, [без] гарячих сніданків [не] один місяць і хліба, лише чай без цукру. В селі ні гасу світить, ні мила, про жири, то й не згадуй, нема соняшнику, ні фунта з 40 га не залишилось, усе в заготівлі...»

ВАРІАНТ 15

Завдання 1–3 мають ЧОТИРИ варіанти відповідей, серед яких треба вибрати ОДНУ ПРАВИЛЬНУ

1. Укажіть рядок, у якому цифри відповідають назвам заштрихованих на картосхемі областей сучасної України

- А** 1) Сумська; 2) Тернопільська; 3) Луганська; 4) Херсонська
Б 1) Чернігівська; 2) Тернопільська; 3) Донецька; 4) Херсонська
В 1) Сумська; 2) Львівська; 3) Донецька; 4) Миколаївська
Г 1) Чернігівська; 2) Львівська; 3) Луганська; 4) Миколаївська

А Б В Г

--	--	--	--

2. Укажіть комбінацію цифр, яка відповідає послідовності подій

- 1 Випуск «Запорожця» – першого в Україні легкового автомобіля
 2 Космічний політ за участю першого українського космонавта П. Поповича
 3 Вихід друком книги І. Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?»
 4 Виступ М. Хрущова «Про культ особи та його наслідки» на XX з'їзді КПРС

- А** 2, 4, 1, 3
Б 3, 4, 2, 1
В 4, 3, 1, 2
Г 4, 1, 2, 3

А Б В Г

--	--	--	--

3. Яку з фотографій було зроблено у 1945 р.?

А

Б

В

Г

А Б В Г

--	--	--	--

У завданнях 4–6 наведені твердження скомбіновано в ШІСТЬ варіантів відповідей, серед яких треба вибрати ОДНУ ПРАВИЛЬНУ

4. Які з тверджень характеризують розвиток культури та науки в УРСР 1946–1953 рр.?

- 1 Визначальна роль Олександра Олеся, М. Вороного, Г. Косинки в розвитку літературного процесу
- 2 Публічне цькування і звинувачення в націоналізмі українських істориків та письменників
- 3 Досягнення в генетиці, підтримані академіком Т. Лисенком
- 4 Створення радянським урядом сприятливих умов для літераторів та театральних критиків, євреїв за національністю

5 Успіхи в електроніці, зокрема створення електронно-обчислювальної машини

- А** 1, 2
Б 1, 4
В 2, 3
Г 2, 5
Д 3, 5
Ж 4, 5

А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

5. Які з тверджень характеризують соціально-економічний розвиток УРСР в 70-ті – першій половині 80-х років ХХ ст.?

- 1 Різке зменшення масштабів житлового будівництва
 2 Збалансований промисловий розвиток регіонів
 3 Недостатній рівень розвитку галузей групи «Б» у порівнянні з розвитком галузей групи «А»
 4 Низький рівень квартплати та ціни на комунальні послуги
 5 Відсутність державної системи пенсійного забезпечення колгоспників

- А** 1, 2
Б 1, 4
В 2, 3
Г 3, 4
Д 3, 5
Ж 4, 5

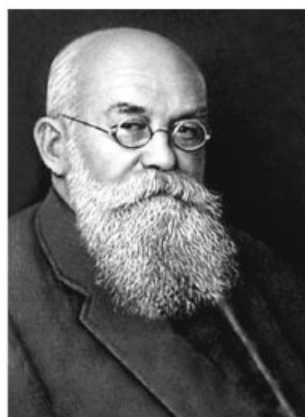
А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

6. У яких твердженнях ідеться про Михайла Грушевського?

- 1 Голова української парламентської громади в І Державній думі Росії
 2 У 1930-ті роки був під слідством як керівник організації «Український національний центр»
 3 Перший президент створеної в листопаді 1918 р. Української академії наук
 4 Обіймав високі урядові посади в Раді міністрів Української Держави П. Скоропадського
 5 Голова та незмінний лідер Української Центральної Ради

- А** 1, 2
Б 1, 5
В 2, 3
Г 2, 5
Д 3, 5
Ж 4, 5

А Б В Г Д Ж

--	--	--	--	--	--

Завдання 7 передбачає запис року подій, про які йдеться у фрагменті з історичного джерела

7. У якому році було завершено програму, про яку йдеться у фрагменті доповіді голови Раднаркому УСРР Власа Чубаря?

«Ми маємо ряд індустріальних велетнів, що їх побудовано... і першим найліпшим є Дніпрельстан... У нас пущено за ці роки дванад-

цять доменних печей, з яких сім печей відновлено під час реконструкції, а п'ять доменних печей збудовано нових, з них чотири печі великої потужності, яких ніколи не було ні на Україні, ні в Союзі. Наша машинобудівна промисловість зростає нечуваними кроками. Ми збудували Краматорський машинобудівний завод... Луганський паротягобудівельний завод... Треба відзначити побудову Харківського тракторного заводу... Все це переконує нас у тому, що боротьба за соціалізм захоплює нечуваним піднесенням мільйони ентузіастів»

Завдання 8 передбачає запис терміна,
про який йдеться у фрагменті з історичного джерела

- 8. Який термін використовують для політики польського уряду щодо Західної України у міжвоєнний період, про яку йдеться в уривку з історичного джерела?**

«Окруживши село зі всіх сторін та розставивши сторожі на всіх дорогах, около години 5 вечора кінні патрулі уланів в'їхали в передмістя Яворова: Наконечне, Наконечне-Кінець і с. Поруденко... Всіх прохожих та переїжджаючих легітимовано та перевірювано імена зі списками громадян Наконечного... Задержаних зібрано в гуртки, яких патрулі гнали до будинку читальні "Просвіти". Кінний конвой змушував проваджених бігти, а коли деякі старі люди... не могли бігти, то бито їх палками по голові та де попало... Перевіривши виписаних на листі громадян та замкнувши їх в одному з приміщень читальні, коло години 9 ввечері улани розпочали биття. Викликали одного за другим по імені до другої кімнати, де при столі сидів поручик та кілька підстаршин, а біля них стояла лавка та кілька жовнірів, які виконували екзекуції...»

У завданні 9 треба визначити причини запропонованих подій,
явищ чи процесів та стисло записати їх двома твердженнями

- 9. З відомих вам причин поразки Директорії УНР зашишіть 2**

Завдання 10 спрямоване на роботу з історичним джерелом. Це відкрите завдання, яке передбачає складання розгорнутої письмової відповіді:

1) визначте особу автора документа; узагальніть, про що йдеться в документі, з'ясуйте, коли відбулися описані в ньому події;

2) визначте, як автор розповіді ставиться до описуваних подій або історичних діячів; поміркуйте, навіщо автор документа свідчить про події; з'ясуйте (сформулюйте) значення подій та явищ, про які йдеться в джерелі;

3) поміркуйте, у чому цінність джерела саме для вас, стисло викладіть своє ставлення до описаних подій або діячів

10. Проаналізуйте історичне джерело та дайте йому оцінку

Зі спогадів Андрія Григорія Труха

«Коли... проголосила Австрія війну Сербії, а з тим і загальну мобілізацію, я не думав, що незабаром і я стоятиму у військових рядах. Та як із мого села Гірного відійшли чоловіки й юнаки на війну й наше село опустіло, я став почувати себе так самотньо й ніяково, що не втерпів і одного дня вибрався до Стрия, щоб вступити добровольцем до австрійської армії. Як я став просити австрійського старшину, що коло нього збиралися покликані вояки, щоб він сповнив бажання хороброго Гриця, то він тільки сказав мені: “Ой не ходи, Грицю, на ту зарваницю!” – і я, не покушавши навіть військового “цвібаку”, вернувся додому – опихати кашу з молоком... І хто зна, доки я був би забавлявся в “кашоїда”, якщо б у Львові не розпочала своєї діяльності Головна Українська Рада й Бойова Управа.

На їхній спільний маніфест, щоб українська молодь голосилася під жовто-блакитний прапор Українського Січового Стрілецтва для збройної розправи з москалями, відгукнулася не тільки молодь, а й усе українське національно свідоме громадянство Галичини. Справою організації Українського Легіону захопилась не тільки юнацтво, але й старше громадянство, весь народ, без різниці стану й політичних переконань. На вдержання добровольців посипалися із усіх сторін щедрі жертви. Посилали поодинокі й громадно, навіть цілі села.

Наприклад, Гаї коло Львова харчували даром увесь місяць цілу сотню УСС. За місяць серпень український народ, здебільш малоземельний, селянський, склав кілька тисяч корон грішми, дорогоцінностями й натураліями. Жертви складали всі: багаті й убогі, професіоналісти, робітники й селяни. Навіть австрійські вояки, українці, що стояли вже під крісом (рушницею), посилали свої дрібні лепти.

Для приймання добровольців покликані повітові й громадські комітети. Добровольці прибували просто до Львова або до своїх повітових міст. Молодь Галичини заворушилась і масами плила в ряди українського війська, захоплена довго не чуваним гаслом: “Війна за волю України!”.

Хоч до УСС могли вступати самі юнаки, нижче 21 літ, що не були покликані до австрійського війська, або такі, що були колись звільнені від військової фронтової служби, все-таки на поклик українського національного проводу зголосилося понад 20 000 національно свідомого українського квіту, що хотів здобути рідній українській нації кращу долю. Перед у цім воєннім ділі провадив Львів. Там, як це годилось українській столиці, найкраще поступала організація УСС... Коли на поклик Головної Української Ради й Бойової Управи почали діяти по повітах Повітові Ради, до мене одного пополудня прибули зо Стрия... із зазивом, щоб і я для загального добра української нації

ДОДАТОК*

Документ № 1

III Універсал Української Центральної ради

Віднині Україна стає Українською Народною Республікою.

Не відділяючись від Республіки Російської і зберігаючи єдність її, ми твердо станемо на нашій землі, щоб силами нашими допомогти всій Росії, щоб уся Республіка Російська стала федерацією рівних і вільних народів.

До Установчих Зборів України вся власть творити лад на землях наших, давати закони й правити належить нам, Українській Центральній раді, і нашому правительству – Генеральному секретаріатові України...

До території Народної Української Республіки належать землі, заселені у більшості українцями: Київщина, Поділля, Волинь, Чернігівщина, Полтавщина, Харківщина, Катеринославщина, Херсонщина, Таврія (без Криму). Остаточне визначення границь Української Народної Республіки, як щодо прилучення частин Курщини, Холмщини, Вороніжчини і суміжних губерній і областей, де більшість населення українське, має бути встановлене по згоді зорганізованої волі народів...

Віднині на території Української Народної Республіки існуюче право власності на землі поміщицькі та інші землі нетрудових хазяйств сільськогосподарського значіння, а також на удільні, кабінетські та церковні землі – касується...

На території Народної Республіки України від сьогодні встановлюється по всіх підприємствах вісім годин праці...

Четвертий рік на фронтах летиться кров і гинуть марно сили всіх народів світу. Волею й іменем Української Республіки ми, Українська Центральна рада, станемо твердо на тому, щоб мир було встановлено якнайшвидше. Для того ми вживемо рішучих заходів, щоб через центральне правительство примусити й спільників і ворогів негайно розпочати мирні переговори...

Однині на землі Республіки Української смертна кара касується.

Всім ув'язненим і затриманим за політичні виступи, зроблені до сього дня, як уже засудженим, так і незасудженим, а також і тим, хто ще до відповідальності не потягнений, дається повна амністія. Про се негайно буде виданий закон.

Суд на Україні повинен бути справедливий, відповідний духові народу. З тою метою приписуємо Генеральному секретарству судових справ зробити всі заходи упорядкувати судівництво і привести його до згоди з правними поняттями народу... Генеральному секретарству внутрішніх справ приписуємо:

вжити всіх заходів до закріплення й поширення прав місцевого самоврядування, що являються органами найвищої адміністративної влади на місцях, і до встановлення найтіснішого зв'язку й співробітництва його з органами революційної демократії, що має бути найкращою основою вільного демократичного життя.

Так само в Українській Народній Республіці має бути забезпечено всі свободи, здобуті всеросійською революцією: свободу слова, друку, віри, зібраннів, союзів, страйків, недоторканості особи і мешкання, право і можливість уживання місцевих мов у зносинах з усіма установами.

Український народ, що сам довгі літа боровшись за свою національну волю й нині її здобувши, буде твердо охороняти волю національного розвитку всіх

* Усі документи адаптовані до норм сучасної української літературної мови.

народностей, на Україні суцїх, тому оповіщаємо, що народам великоруському, єврейському, польському й іншим на Україні признаємо національно-персональну автономію для забезпечення їм права і свободи самоврядування у справах їх національного життя. Та доручаємо нашому Генеральному секретарству національних справ подати нам в найближчому часі законопроект про національно-персональну автономію...

Громадяне! Іменем Народної Української Республіки в федеративній Росії ми, Українська Центральна рада, кличемо всіх до рішучої боротьби з усяким безладдям і руїнництвом та до дружнього великого будівництва нових державних форм, які дадуть великій і знеможеній Республіці Росії здоров'я, силу і нову будучність. Вироблення тих форм має бути проведене на Українських і Всеросійських Установчих Зборах.

Днем виборів до Українських Установчих Зборів призначено 27 грудня 1917 року, а днем скликання їх – 9 січня 1918 року.

Українська Центральна Рада. Документи і матеріали: В 2 т. – К.: Наукова думка, 1996. – Т. 1. – С. 398–401.

Документ № 2

IV Універсал Української Центральної ради

...Однині Українська Народна Республіка стає самостійною, ні від кого не залежною, вільною, суверенною державою українського народу...

Власть в ній буде належати тільки народові України, іменем якого, поки зберуться Українські Установчі Збори, будемо правити ми, Українська Центральна рада, представництво робочого народу, селян, робітників і солдатів, та наш виконуючий орган однині матиме назву Ради народних міністрів.

Отож, насамперед, приписуємо правительству республіки нашої – Раді народних міністрів – від цього дня вести розпочаті вже нею переговори про мир з Центральними державами цілком самостійно й довести їх до кінця, незважаючи ні на які перешкоди з боку яких-небудь інших частей бувшої Російської Імперії, і установити мир, щоб наш край розпочав своє господарське життя в спокою й згоді.

Що ж до так званих «большевиків» та інших напасників, що нищать та руйнують наш край, то приписуємо правительству Української Народної Республіки твердо й рішуче взятися за боротьбу з ними, а всіх громадян нашої Республіки закликаємо: не жалюючи життя боронити добробут і свободу нашого народу. Народна Українська Держава повинна бути вичищена від насланих з Петрограда найманих насильників, які топчуть права Української Республіки.

З тим, як армія буде демобілізуватись, приписуємо відпускати вояків, після підтвердження мирних переговорів – розпустити армію зовсім, а потім замість постійної армії завести народну міліцію, щоб військо наше служило охороні робочого народу, а не бажанням пануючих верств...

Коли вояки наші повернуться додому, народні ради – волосні й повітові та міські думи мають бути переобрані в час, який буде приписано, щоб і вояки наші мали в них голос...

В справі земельній комісія, вибрана на останній сесії нашої, вже зробила закон про передачу землі трудовому народові без викупу, принявши за основу скасування власності й соціалізацію землі, згідно з нашою постановою на сьомій сесії. Закон сей буде розглянено за кілька день в повній Центральній раді, й Рада народних міністрів вживе всіх заходів, щоб передача землі в руки тру-

дящих ще до початку весняних робіт через земельні комітети неодмінно відбулась. Ліси ж, води й всі багатства підземні, яко добро українського трудящого народу, переходять в порядкування Української Народної Республіки...

Правительство Республіки має підняти промисловість держави, має розпочати творчу роботу у всіх галузях, де всі безробітні могли б знайти працю й прикласти свої сили, та вжити всіх заходів до забезпечення скалічених та потерпілих од війни...

Торг товарами, які будуть привозитись з-за кордону і вивозитись за кордон, буде вести сама держава наша, щоб не було такої дорожнечі, яку терплять найбідніші класи через спекулянтів.

Правительство Республіки на виконання сього приписуємо розробити і представити на затвердження Закон про це, а також про монополію заліза, угля, шкуру, тютюну і інших продуктів і товарів, з яких найбільш бралось прибутків з робочих класів, на користь нетрудящихся.

Так само приписуємо встановити державно-народний контроль над всіма банками, які кредитами (позиками) нетрудовим масам допомагали визискувати класи трудові. Однині позичкова поміч банків має даватися головним чином на піддержку трудовому населенню та на розвиток народного господарства Української Народної Республіки, а не спекуляції та ріжну банкову експлуатацію (визиск)...

Всі ж демократичні свободи, проголошені 3-м Універсалом, Українська Центральна рада підтверджує і зокрема проголошує: в самостійній Українській Народній Республіці всі нації користуватимуться правом національно-персональної автономії, признаним за ними законом 9-го січня.

Все, що, з вичисленого в сім Універсалі не встигнемо зробити ми, Центральна рада, в найближчих тижнях, певно, довершать, справлять і до останнього порядку приведуть Українські Установчі збори.

Ми наказуємо всім громадянам нашим проводити вибори до них якнайпильніше, вжити всіх заходів, щоб підрахунок голосів закінчено якнайскоріше, щоб за кілька тижнів зібрались наші Установчі збори, найвищий господар і впорядник землі нашої, і закріпили свободу, лад і добробут Конституцією нашої незалежної Української Народної Республіки на добробут всього трудящого народу її, тепер і на будуче. Сьому ж найвищому нашому органу належатиме рішити про федеративний зв'язок з народними республіками колишньої Російської держави...

Українська Центральна Рада. Документи і матеріали: В 2 т. – К.: Наукова думка, 1996. – Т. 2. – С. 102–104.

Документ № 3

Звернення Української Національної Ради до українського народу

Український Народ!

Голосимо тобі вість про твоє визволення з віковичної неволі. Віднині Ти господар своєї землі, вільний горожанин Української Держави.

Дня 19 жовтня твоєю волею утворилася на українських землях бувшої австро-угорської монархії Українська Держава і її найвисша власть, Українська Національна Рада.

З нинішнім днем Українська Національна Рада обняла власть в столичнім місті Львові і на цілій території Української Держави.

Український Народе!

Доля Української Держави в Твоїх руках. Ти станеш як непобідний мур при Українській Національній Раді і відіпреш усі ворожі замаху на Українську Державу.

Заки будуть установлені органи державної влади в законнім порядку, українські організації по містах, повітах і селах мають обняти всі державні краєві і громадські уряди і в імені Української Національної Ради виконувати власть.

Де сього ще не зроблено, дотеперішні неприхильні Українській Державі уряди мають бути усунені.

Всі жовніри української народности підлягають віднині виключно Українській Національній Раді і приказам установлених нею військових властей Української Держави. Всі вони мають стати на її оборону. Українських жовніврів з фронтів відкликається отсим до рідного краю на оборону Української Держави.

Все здібне до оружжя українське населення має утворити боєві відділи, які або ввійдуть в склад української армії, або на місцях оберігатимуть спокій і порядок. Особливо мають бути оберігані залізници, пошта й телеграф.

Всім горожанам Української Держави без різниці народности і віросповідання запоручається горожанську, національну і віроповідну рівноправність.

Національні меншости Української Держави мають вислати своїх відпоручників до Української Національної Ради.

Аж до видання законів Української Держави обов'язують дотеперішні закони, на скільки вони не стоять у противенстві до основ Української Держави.

Як тільки буде забезпечене й укріплене існування Української Держави, Українська Національна Рада скличе на основі загального, рівного, безпосереднього і тайного виборчого права Установчі Збори, які рішать про дальшу будучність Української Держави.

Склад утвореного Українською Національною Радою кабінету і його програму оголоситься.

Український Народе!

Всі свої сили, все посвяти, щоб укріпити Українську Державу!

Тисяча років української суспільно-політичної думки. – К., 2001. – Т. 6. – С. 374–375.

Документ № 4

Про основи Конституції Союзу Соціалістичних Радянських Республік

Виходячи з того, що утворюваний вільним волевиявленням рівноправних договірних сторін «Союз Соціалістичних Радянських Республік» повинен забезпечити: 1) найтіснішу єдність політики радянських республік в галузях міжнародній і господарській, 2) достатній, сполучний з інтересами загальносоюзного цілого, простір для виявлення їх господарської ініціативи і 3) самостійність розвитку національно-культурного будівництва, VII Всеукраїнський З'їзд Рад Робітничих, Селянських і Червоноармійських Депутатів вважає за необхідне покласти в основу нового союзного договору такі положення:

1. Республіки: РСФФР, УСРР, БСРР і Федерація Закавказьких Союзних Радянських Республік об'єднуються в одну союзну державу, під назвою «Союз Соціалістичних Радянських Республік», причому за кожною з союзних республік залишається право виходу з Союзу.

2. Найвищим верховним органом Союзу РСР повинен бути З'їзд Рад Союзу, а в проміжках між З'їздами найвищою владою є ЦВК СРСР.

3. Союзний З'їзд Рад складається з депутатів, обраних національними З'їздами Рад, пропорціонально до населення, при гарантіях прав меншості, і скликається один раз на рік.

4. Союзний ЦВК обирається З'їздом Рад Союзу пропорціонально до населення, і з гарантіями прав меншостей. Союзний ЦВК скликається не менш як 3 рази на рік.

Примітка. Він скликається також на вимогу ЦВК однієї з союзних республік або за постановою Президії Союзного ЦВК.

5. У період між сесіями ЦВК найвищою владою Союзу є Президія ЦВК СРСР.

6. Союзний ЦВК обирає Президію з 15 чол., в тому числі голів ЦВК за числом союзних республік.

Примітка. Голови ЦВК виконують свої обов'язки по черзі.

7. Виконавчим органом ЦВК є Рада Народних Комісарів СРСР, що її обирає ЦВК на строк повноважень останнього у складі голови Раднаркому, його заступників і наркомів: Заксправ, Військморсправ, Зовнішторгу, Шляхів, Пошт і Телеграфів, ВРНГ, РСІ, Праці, Продовольчих справ, Фінансів. Декрети й постанови РНК СРСР обов'язкові для всього Союзу і приводяться у виконання на всій території Союзу безпосереднім розпорядженням Раднаркому СРСР.

Примітка 1. Вважати недоцільним, як правило, сполучення посад голови Раднаркому і наркомів Союзного Раднаркому з відповідальними посадами в окремих республіках Союзу.

Примітка 2. Декрети і постанови СРСР видаються на всіх мовах, визнаних державними в республіках, які входять до його складу.

8. З метою утвердження революційної законності на території Союзу РСР і для об'єднання зусиль договірних республік у боротьбі з контрреволюцією утворюється при Союзному ЦВК Найвищий Суд з функціями верховного судового контролю, а при Союзному Раднаркомі – об'єднаний орган Державного Політичного Управління, голова якого входить до Союзного Раднаркому з правом дорадчого голосу, при чому ДПУ окремих членів Союзу залишаються в складі відповідних Наркомвнусправ.

9. Затвердження, зміна і доповнення Союзної конституції або союзного договору, що заміняє таку, становлять виключну прерогативу З'їзду Рад Республік.

10. До відання ЦВК Союзу республік належать:

- а) представництво Союзу в міжнародно-правових зносинах,
- б) зміна зовнішніх кордонів Союзу,
- в) укладення договорів про прийом до складу Союзу нових республік,
- г) оголошення війни і укладення миру,
- д) укладення зовнішніх державних позик і затвердження місцевих позик зовнішнього характеру,
- е) ратифікація міжнародних договорів,
- є) встановлення системи зовнішньої торгівлі,
- ж) встановлення основ і загального плану всього народного господарства Союзу, а так само затвердження концесійних договорів,
- з) встановлення основ організації збройних сил республіки,
- и) встановлення єдиного державного бюджету СРСР, встановлення місцевої грошової системи, системи загальносоюзних і місцевих податків, а також утворення союзного Державного Банку;

- і) встановлення загальних засад землеустрою і землекористування,
- ї) встановлення основ судоустрою і судочинства, а також цивільного та кримінального союзного законодавства,
- к) встановлення основних законів про працю,
- л) право загальної амністії для всієї території Союзу,
- м) встановлення системи міри й ваги,
- н) організація загальносоюзної статистики,
- о) основне законодавство в галузі союзного громадянства і відносно прав іноземців,
- п) скасування постанов З'їздів Рад, ЦВК і Раднаркомів республік, що входять до Союзу, якими порушується цей договір.

11. В порядку змін Конституцій як РСФРР, так і інших членів Союзу, в складі їх Раднаркомів скасовуються Наркомати: Заксправ, Зовнішторгу, Шляхів, Пошт і Телеграфів і Військових та Морських Справ.

Примітка. Союзні Наркомати, перелічені в цьому пункті, мають у складі Раднаркому союзних республік своїх уповноважених, які діють на основі положень, затверджених Союзним ЦВК.

12. Інші наркомати, як-от: Наркомпрод, Наркомпраці, Нарком РСІ, Наркомфін, ВРНГ, Наркомос, Наркомюст, Наркомвнусправ, Наркомзем, Наркомздоров'я, Наркомсоцбез, – входять до складу Раднаркомів союзних республік, причому перші 5 наркоматів у своїй діяльності керуються постановами Союзного РНК і розпорядженнями відповідних наркоматів Союзу Соціалістичних Радянських Республік.

13. Союз республік має свій прапор, герб і державну печатку.

14. Для громадян Союзу встановлюється єдине союзне громадянство.

15. Столицею Союзу обирається місто Москва.

16. ЦВК союзних республік зобов'язується провести відповідні до договору про Союз Соціалістичних Радянських Республік зміни в своїх конституціях.

Історія Радянської Конституції в декретах і постановах Радянського уряду (1917–1936). – К., 1937. – С. 212–214.

Документ № 5

Постанова ЦВК і РНК СРСР

«Про охорону майна державних підприємств, колгоспів та кооперації й зміцнення громадської (соціалістичної) власності»

Останнім часом почастишали скарги робітників та колгоспників на розкрадання (крадіжки) вантажів на залізничному й водному транспорті та на розкрадання (крадіжки) кооперативного й колгоспного майна елементами, що хуліганять, та взагалі антигромадськими елементами; так само почастишали скарги на насильство та загрози куркульських елементів колгоспникам, які не хочуть вийти з колгоспів і чесно та самовіддано працюють для зміцнення їх.

ЦВК і РНК Союзу РСР вважають, що громадська власність (державна, колгоспна, кооперативна) – основа радянського ладу, вона священна й недоторканна, і людей, що роблять замах на громадську власність, треба розглядати як ворогів народу; в зв'язку з цим рішуча боротьба з розкрадачами громадського майна є найперший обов'язок органів радянської влади.

Виходячи з цих міркувань і йдучи назустріч вимогам робітників та колгоспників, ЦВК і РНК Союзу РСР ухвалюють:

I

1. Дорівняти вантажі на залізничному й водному транспорті їхнім значенням до майна державного і всебічно підсилити охорону цих вантажів.

2. Застосувати як захід судової репресії за розкрадання вантажів на залізничному й водному транспорті вищу міру соціального захисту – розстріл із конфіскацією всього майна із заміною при обставинах, що пом'якшують провину, позбавленням волі на час не менше як десять років з конфіскацією майна.

3. Не застосовувати амністії до злочинців, засуджених у справах про крадіж вантажів на транспорті.

II

1. Дорівняти значенням майно колгоспів та кооперативів (урожай на полях, громадські запаси, худобу, кооперативні склади та крамниці тощо) до майна державного і всебічно підсилити охорону цього майна від розкрадання.

2. Застосувати як захід судової репресії за розкрадання колгоспного та кооперативного майна вищу міру соціального захисту – розстріл із конфіскацією всього майна, зі зміною при обставинах, що пом'якшують провину, позбавленням волі на час не менше як десять років із конфіскацією всього майна.

3. Не застосовувати амністії до злочинців, засуджених у справах про крадіж колгоспного та кооперативного майна.

III

1. Провести рішучу боротьбу з усіма антигромадськими, куркульсько-капіталістичними елементами, що застосовують насильства та загрози або проповідують застосування насильства та загроз до колгоспників, щоб примусити їх вийти з колгоспу, щоб примусово зруйнувати колгосп. Дорівняти ці злочини до державних злочинів.

2. Застосувати як захід судової репресії в справах про охорону колгоспів та колгоспників від насильства й загроз з боку куркульських та інших антигромадських елементів позбавлення волі від 5 до 10 років з ув'язненням у концетраційному таборі.

Не застосовувати амністії до злочинців, засуджених у цих справах.

Голова ЦВК Союзу РСР М. Калінін

Голова РНК Союзу РСР В. Молотов (Скрябін)

Секретар ЦВК Союзу РСР А. Єнукідзе

(Известия ЦИК СССР и ВЦИК)

Документ № 6

З постанови нелегального ЦК КП(б)У про розвиток партизанського руху в Україні

Тисячі партизанських загонів, що діють на території України, винищили десятки тисяч німецько-фашистських солдатів і офіцерів, пустили під укіс сотні військових ешелонів, підірвали сотні залізничних та інших мостів, знищили десятки складів з боєприпасами, паливом і обмундируванням, захопили величезну кількість трофеїв.

Проте слабе керівництво партизанським рухом з боку партійних організацій, відсутність стійкого зв'язку з багатьма партизанськими формуван-

нями, недостатній розвиток партизанської боротьби у великих містах і промислових центрах, слабка політико-масова робота безпосередньо в партизанських загонах і серед населення – усе це є серйозним гальмуванням у подальшому розвитку партизанської війни на Україні.

Керуючись наказом Народного комісара оборони Союзу РСР товариша Сталіна № 00189 і постановою ЦК КП(б) від 2 жовтня 1942 р., з метою широкого розгортання партизанського руху на Україні і перетворення його в масовий всенародний рух проти німецьких окупантів, ЦК КП(б)У постановляє:

1. Запропонувати партійним організаціям поліпшити керівництво партизанським рухом в областях і районах України, звернувши особливу увагу на розвиток партизанської боротьби у великих містах і промислових центрах, на активізацію бойових дій на найважливіших комунікаціях противника.

Поряд з використанням нелегальних форм роботи серед населення широко використати всі легальні форми роботи для встановлення зв'язку з масами і залучення їх до активної боротьби проти німецько-фашистських загарбників. З цією метою широко впроваджувати свою агентуру в легально існуючі в тилу противника кооперативні об'єднання, релігійні громади і єпархальну раду, спілки сільських господарів, у озброєні поліційно-каральні формування та інші організації, спрямовуючи парторганізації на ще більшу організацію українського народу в боротьбі за швидше вигнання німецько-фашистських окупантів з території Радянської України.

2. Затвердити план роботи з розвитку народного партизанського руху на Україні на жовтень – листопад 1942 року.

3. Утворити оперативні групи в кількості 3–5 чоловік кожна для організації та керівництва партизанським рухом на території областей. Групи укомплектувати досвідченими керівниками, партійними і радянськими працівниками України.

Запропонувати працівникам оперативних груп, поряд з керівництвом бойовою діяльністю партизанських формувань, розгортанням партійно-політичної роботи серед населення і в партизанських загонах, утворювати нові партизанські загони і диверсійні групи, спрямовуючи їх активність на руйнування найважливіших об'єктів противника, а також всемірно добиваючись налагодження зв'язку з територіальними парторганізаціями, подаючи їм допомогу у проведенні більш активної політичної роботи серед населення.

4. Для організації в різних районах України нових партизанських загонів протягом жовтня – листопада 1942 р. сформувати і навчити 100 партизанських груп загальною кількістю 1000 чоловік. Українському штабу партизанського руху визначити дислокацію груп.

5. Запропонувати Українському штабу партизанського руху, відповідно до плану розвитку народного партизанського руху на Україні, встановити постійний зв'язок з усіма великими партизанськими формуваннями, у першу чергу на території Сумської, Чернігівської, Житомирської, Київської, Вінницької, Ровенської, Харківської, Дніпропетровської, Кіровоградської і Львівської областей, забезпечити своєчасну переброску озброєння, боеприпасів, обмундирування, спорядження, медикаментів, продуктів харчування та ін.

Комуністична партія України в резолюціях... – Т. 2. – С. 8–10.

З постанови ЦК КП(б)У «Про перекручення і помилки
у висвітленні історії української літератури в
“Нарисі історії української літератури”»

На початку 1946 р. вийшов з друку «Нарис історії української літератури», виданий Інститутом мови і літератури Академії наук УРСР під редакцією члена-кореспондента Академії наук УРСР С.І. Маслова і кандидата філологічних наук Є.П. Кирилюка. Автори «Нарису» М.Н. Плісецький, М.М. Ткаченко, С.І. Маслов, Є.П. Кирилюк, І.І. Пільгук і С.М. Шаховський.

ЦК КП(б)У відзначив, що автори «Нарису» перекрутили марксистсько-ленінське розуміння історії української літератури і подали її в буржуазно-національному дусі.

Історія української літератури висвітлюється в «Нарисі» поза зв'язком з боротьбою класів, як процес ізольований від цієї боротьби. Автори «Нарису» ігнорують класову боротьбу, як основний закон розвитку класового суспільства, і замість цього надають вирішальну роль в розвитку творчості письменників національному моменті.

Всупереч ленінській вказівці про те, що «є дві національні культури в кожній національній культурі», в «Нарисі» затушовується різниця і суперечність між реакційними і прогресивними течіями в літературі і розвивається «теорія єдиного потоку» в українській літературі. Тим самим в «Нарисі» протаскується теорія про безкласовість і безбуржуазність українського народу в минулому, яка становить суть буржуазно-націоналістичної концепції «школи» М. Грушевського.

Автори «Нарису», у відповідності з схемою М. Грушевського та його теорією про «виключність» українського народу, ігнорують спільність походження, єдність і взаємодіяння в історичному розвитку російського і українського народів, їх мови і культури. Тому в «Нарисі» історія української літератури не показана у взаємозв'язку з іншими спорідненими літературами, особливо з російською літературою.

Культура і література Київської Русі подані в «Нарисі» як тільки українські, всупереч науковим положенням, що розглядають Київську Русь як суспільне джерело культур трьох східнослов'янських народів: російського, українського і білоруського.

У «Нарисі» затушували боротьбу між прогресивним і реакційним напрямками в літературі, не піддали критиці політичні погляди ліберальної течії в українській літературі (П. Куліш, Б. Грінченко та ін.), вихваляючи буржуазно-націоналістичних письменників початку ХХ ст. (Олесь), діячів контрреволюційної Центральної Ради та Директорії (В. Винниченко, І. Стешенко), принизили роль і значення революційно-демократичної течії в українській літературі (Шевченко, Леся Українка, Франко, Коцюбинський та ін.).

У «Нарисі» не знайшов правильного відображення вплив на українську літературу руху декабристів, діяльність Белінського, Чернишевського, Добролюбова, великого пролетарського письменника Горького, ігнорують такий вирішальний фактор у формуванні нової соціалістичної ідеології, як розвиток марксизму в Росії і роль партії більшовиків.

У розділі «Українська радянська література» не показано відображення в літературі боротьби партії і радянського народу за перемогу соціалістичного ладу в нашій країні, не показана роль літератури в формуванні соціалістичного світогляду радянських людей.

У цьому ж розділі не показана боротьба партії більшовиків проти ворогів народу – троцькістів, бухарінців, а також проти українських буржуазних націоналістів – шумскістів, хвильовистів, скрипників, які намагалися використати літературу як один із засобів відриву українського народу від великого російського народу і перетворення Радянської України в колонію німецького імперіалізму.

Перекручення й помилки, допущені в «Нарису історії української літератури», об'єктивно допомагають найлютішим ворогам народу – українсько-німецьким націоналістам.

Поява такого шкідливого «Нарису» не зустріла належної відсічі з боку наукових установ і Спілки радянських письменників України.

Президія Спілки радянських письменників України і, зокрема, її голова т. М. Рильський не вжили ніяких заходів, щоб вчасно засудити в пресі, на зборах письменників чужі радянській літературі тенденції.

Партійні організації Інституту літератури Академії наук УРСР і Спілки радянських письменників України ліберально, по-примиренському постановили до оцінки перекручень і помилок, допущених в «Нарисах історії української літератури».

На партійних зборах не було належної відсічі авторам – членам партії Кириллюкові, Плісецькому і Шаховському, які не тільки не визнали і не розкритикували допущених перекручень та помилок, а навіть захищали в своїх виступах ряд шкідливих тверджень.

Це говорить про те, що партійні організації Інституту літератури Академії наук УРСР і Спілки радянських письменників України послабили боротьбу на ідеологічному фронті, а в деяких комуністів, що працюють в галузі культури і мистецтва, притупилась політична пильність.

Вихід у світ «Нарису історії української літератури» свідчить про наявність серйозних хиб в роботі Інституту літератури Академії наук УРСР. В Інституті нема більшовицької критики хиб і помилок в наукових працях.

ЦК КП(б)У вважає, що зазначені перекручення і помилки стали можливими тому, що частина істориків і літераторів ще не переборола вплив буржуазно-націоналістичної «школи» Грушевського, а партійні організації інститутів історії і літератури АН УРСР зовсім недостатньо орієнтують наукові кадри на боротьбу за чистоту марксистсько-ленінської теорії, проти спроб відродити буржуазно-націоналістичні погляди в питаннях історії і літератури України.

Управління пропаганди ЦК КП(б)У не забезпечило належного контролю за роботою Інституту літератури АН УРСР і Спілки радянських письменників України.

Національні відносини в Україні в ХХ ст.: Збірник документів і матеріалів. – К., 1994. – С. 287–290.

Документ № 8

ЦК КП України
Центральному Комітету КППС про ідеологічну роботу

Цілком таємно. У 1967–1971 рр. на Україні стало помітне поживлення націоналістичних елементів, що інспірується зарубіжними антирадянськими центрами. Зросла ворожа обробка інтелігенції і молоді у напрямку критики національної політики КППС, закликів до опору нібито «насильницької руси-

фікації» України, що проводиться, розпалювання антиросійських настроїв, обґрунтування «історичної несправедливості» возз'єднання України з Росією, «нерівноправного» становища УРСР в складі Союзу РСР і т.п.

Ця за своїм змістом і спрямованістю антирадянська діяльність велася під прикриттям гасел «націонал-комунізму», маскувалася міркуваннями про необхідність дотримання лєнінських положень з національного питання, яскравим проявом чого був пасквілянтський трактат київського літературного критика І. Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?», фальсифікаторська стаття історика М. Брайчевського «Приєднання чи возз'єднання?», широко розрекламовані за кордоном, поширювані і пропаговані серед певних кругів інтелігенції і молоді республіки.

Користуючись відсутністю належної відсічі, націоналістичні елементи організовували щорічні зібрання біля пам'ятників Шевченка в Києві й Канєві (наприклад, 22 травня, в день перепоховання праху Т.Г. Шевченка), біля могил націоналістичних діячів у Львові. Націоналістичні прояви зустрічали підтримку в певного кола творчої інтелігенції, особливо з околелітературного середовища, деяких викладачів навчальних закладів і наукових співробітників інститутів АН УРСР (філософії, історії, мовознавства, літератури, археології та ін.).

Інспіраторами вказаних націоналістичних проявів виступала частина колишніх ватажків, що залишилися на ворожих позиціях, учасників і активних пособників банд оунівського підпілля (на Україні їх проживає понад 130 тис. осіб), а також група українських націоналістів з числа інтелігенції – т.з. «шістдесятники»: Дзюба, Світличний, Сверстюк, Франко З., Шумук, Стус і ін. – в м. Києві; Чорновіл, Осадчий, Гель, подружжя Калінець – в м. Львові; Строкатая – в м. Одесі та інші, що мали спільників в деяких інших містах республіки. Деякі з них раніше вже притягувалися до відповідальності за антирадянську діяльність. Перераховані особи проводили активну націоналістичну обробку свого оточення, головним чином молоді, займалися виготовленням, поширенням в республіці і передачею за кордон документів ворожого змісту. В цілях об'єднання однодумців налагодили випуск нелегального антирадянського журналу «Український вісник». У 1970–1972 рр. виготовили шість номерів цього журналу, з яких п'ять – видані за кордоном.

Для зв'язку з націоналістичними елементами в Києві й інших містах республіки останнім часом на Україну приїхало понад 40 емісарів зарубіжних націоналістичних центрів. Один з емісарів ОУН-бандерівців, підданий Бельгії Я. Добош, який прибув у СРСР у січні 1972 р. і мав зустрічі з Франком З., Світличним, Селєзненко та ін., був спійманий на місці злочину і арештований.

У зв'язку із справою Добоша і за проведення антирадянської діяльності були арештовані Світличний, Дзюба, Сверстюк, Антонюк, Селєзненко, Шумук, Сергієнко, Плахотнюк, Стус, Світлична Н., Плющ, Холодний, Чорновіл, Осадчий, Гель, Калінець І. і Шабатура С.

У заарештованих вилучено близько тисячі антирадянських, націоналістичних і інших ворожих документів, у тому числі «Програма української національної комуністичної партії», у якій обґрунтовується необхідність створення нелегальної партії для об'єднання антирадянських сил для боротьби за «самостійну Україну». Злочинна антирадянська діяльність заарештованих слідством повністю доведена. Вони засуджені до різних термінів позбавлення волі, за винятком Світличного і Сверстюка, справи на яких в даний час розглядаються судами.

Поряд з репресивними заходами відносно інспіраторів націоналістичних проявів проводилися заходи щодо розвінчання ідеології українського націо-

налізму, щодо відриву з-під її впливу політично нестійких осіб. У результаті копії роботи з Франко З. вона виступила з відкритим листом в газеті «Радянська Україна» і по телебаченню з викриттям зарубіжних націоналістичних центрів і засудженням своєї злочинної діяльності. У м. Києві була проведена прес-конференція, на якій Добош викрив підривною діяльність проти СРСР зарубіжних націоналістичних центрів і заарештованих націоналістичних елементів. Прес-конференція передавалася по радіо і телебаченню. У зарубіжній націоналістичній пресі арешт і видворення Добоша з СРСР розцінюється як «провал», що серйозно скомпрометував зарубіжні центри ОУН-бандерівців. У результаті здійснення викладених вище заходів активності у середовищі націоналістичних елементів, що залишилися на волі, помітно знизилася, частина з них зовсім припинила антирадянську діяльність. Проте деякі односторонні заарештованих намагаються продовжувати підривну роботу на більш конспіративній основі, рекомендують своїм зв'язкам «у відповідь на репресії збільшити у десять разів зусилля, щоб пробудити національну свідомість», прагнуть залучити в «рух» «нових людей».

У той же час ЦК КП України зроблено необхідні політичні і практичні висновки з критики Політбюро ЦК КППС у березні минулого року з приводу допущених помилок і недоліків в справі інтернаціонального виховання трудящих, примиренського відношення до проявів націоналізму, робить рішучі заходи для їх усунення. За цей час на деяких проведених ЦК КП України нарадах і активах всебічно обговорювалися питання поліпшення ідеологічної роботи, інтернаціонального виховання трудящих, посилення боротьби проти проявів ворожої буржуазної ідеології, у тому числі українського буржуазного націоналізму. Вони знайшли широке відображення під час проведених у березні-квітні у.р. обласних, міських, районних партійних активів, зборів первинних партійних організацій, присвячених організованим і пропагандистським заходам щодо вивчення і пропаганди матеріалів урочистого засідання, присвяченого 50-річчю утворення СРСР, і доповіді на ньому Генерального секретаря ЦК КППС т. Л.І. Брежнєва.

Про необхідність подальшого підвищення рівня ідеологічної роботи, посилення боротьби з проявами націоналізму і національної обмеженості йшла мова 17–18 квітня у.р. на пленумі ЦК КП України, що обговорював питання про завдання для подальшого поліпшення роботи з кадрами в світлі рішень XXIV з'їзду КППС.

Учасники пленуму рішуче засудили ті, що мали місце у минулому, факти примиренського відношення до націоналістичних елементів і проявів. Учасники пленуму гостро критикували книгу т. Шелеста П.Ю. «Україно наша радянська», що містить серйозні ідейні і методологічні помилки, завдає шкоди справі інтернаціонального виховання кадрів. Члени ЦК повністю підтримали постанову Політбюро ЦК КП України, в якій дана принципова оцінка цієї книги, а також схвалили рецензію на неї, опубліковану в журналі «Комуніст України». Серйозна увага приділяється питанням поліпшення діяльності деяких ідеологічних організацій, установ науки і культури, зміцнення їх компетентними, ідейно стійкими кадрами. Змінено керівництво союзів письменників і художників України, приймаються заходи для поліпшення складу керівних органів музично-хорового і театрального товариств.

З врахуванням недоліків, що були, і помилок в ідейно-теоретичній, науковій діяльності приймаються заходи для зміцнення керівництва інститутів археології, історії, філософії, мистецтвознавства, фольклору і етнографії АН УРСР, деяких вузів, до посилення партійного про шарку і підвищення ролі первинних партійних організацій установ науки і культури, творчих союзів.

Посилений контроль за роботою видавництва, редакцій журналів і газет, радіо і телебачення. Переглянуті плани видання суспільно-політичної і художньої літератури, випуску фільмів, репертуар театрів.

Комуністами і громадськістю республіки, у тому числі різними прошарками інтелігенції, заходи проти проявів українського націоналізму сприйняті зі схваленням, як правильні, своєчасні і необхідні.

ЦК, обкомами КП України приймаються подальші заходи для посилення боротьби зі всіма проявами ворожої антирадянської націоналістичної діяльності, для зміцнення організацій і установ ідеологічного фронту, активізації всієї роботи, для інтернаціонального виховання трудящих, роз'яснення їх суті і досягнень ленінської національної політики КПРС.

Секретар ЦК КП України В. Щербицький.

Національні відносини в Україні в ХХ ст.: Збірник документів і матеріалів. – К., 1994. – С. 409–413.

Документ № 9

ДЕКЛАРАЦІЯ про державний суверенітет України

Верховна Рада Української РСР, виражаючи волю народу України, прагнучи створити демократичне суспільство, виходячи з потреб всебічного забезпечення прав і свобод людини, шануючи національні права всіх народів, дбаючи про повноцінний політичний, економічний, соціальний і духовний розвиток народу України, визнаючи необхідність побудови правової держави, маючи на меті утвердити суверенітет і самоврядування народу України,

ПРОГЛОШУЄ

державний суверенітет України як верховенство, самостійність, повноту і неподільність влади Республіки в межах її території та незалежність і рівноправність у зовнішніх зносинах.

I. САМОВИЗНАЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Українська РСР як суверенна національна держава розвивається в існуючих кордонах на основі здійснення українською нацією свого невід'ємного права на самовизначення.

Українська РСР здійснює захист і охорону національної державності українського народу. Будь-які насильницькі дії проти національної державності України з боку політичних партій, громадських організацій, інших угруповань чи окремих осіб переслідуються за законом.

II. НАРОДОВЛАДДЯ

Громадяни Республіки всіх національностей становлять народ України. Народ України є єдиним джерелом державної влади в Республіці. Повновладдя народу України реалізується на основі Конституції Республіки як безпосередньо, так і через народних депутатів, обраних до Верховної і місцевих Рад Української РСР. Від імені всього народу може виступати виключно Верховна Рада Української РСР. Жодна політична партія, громадська організація, інше угруповання чи окрема особа не можуть виступати від імені всього народу України.

III. ДЕРЖАВНА ВЛАДА

Українська РСР є самостійною у вирішенні будь-яких питань свого державного життя.

Українська РСР забезпечує верховенство Конституції та законів Республіки на своїй території. Державна влада в Республіці здійснюється за принципом її розподілу на законодавчу, виконавчу та судову. Найвищий нагляд за точним і однаковим виконанням законів здійснюється Генеральним прокурором Української РСР, який призначається Верховною Радою Української РСР, відповідальний перед нею і тільки їй підзвітний.

IV. ГРОМАДЯНСТВО УКРАЇНСЬКОЇ РСР

Українська РСР має своє громадянство і гарантує кожному громадянину право на збереження громадянства СРСР. Підстави набуття і втрати громадянства Української РСР визначаються Законом Української РСР про громадянство. Всім громадянам Української РСР гарантуються права і свободи, які передбачені Конституцією Української РСР і нормами міжнародного права, визнаними Українською РСР.

Українська РСР забезпечує рівність перед законом усіх громадян Республіки незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової та національної приналежності, статі, освіти, мови, політичних поглядів, релігійних переконань, роду і характеру занять, місця проживання та інших обставин. Українська РСР регулює імміграційні процеси.

Українська РСР виявляє турботу і вживає заходів щодо охорони і захисту інтересів громадян Української РСР, які перебувають за межами Республіки.

V. ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ВЕРХОВЕНСТВО

Українська РСР здійснює верховенство на всій своїй території. Територія Української РСР в існуючих кордонах є недоторканою і не може бути змінена та використана без її згоди. Українська РСР самостійно визначає адміністративно-територіальний устрій Республіки та порядок утворення національно-адміністративних одиниць.

VI. ЕКОНОМІЧНА САМОСТІЙНІСТЬ

Українська РСР самостійно визначає свій економічний статус і закріплює його в законах. Народ України має виключне право на володіння, користування і розпорядження національним багатством України. Земля, її надра, повітряний простір, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території Української РСР, природні ресурси її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, весь економічний і науково-технічний потенціал, що створений на території України, є власністю її народу, матеріальною основою суверенітету Республіки і використовуються з метою забезпечення матеріальних і духовних потреб її громадян. Українська РСР має право на свою частку в загальносоюзному багатстві, зокрема в загальносоюзних алмазному та валютному фондах і золотому запасі, яка створена завдяки зусиллям народу Республіки. Вирішення питань загальносоюзної власності (спільної власності всіх республік) здійснюється на договірній основі між республіками – суб'єктами цієї власності. Підприємства, установи, організації та об'єкти інших держав і їхніх громадян, міжнародних організацій можуть розміщуватись на території Української РСР та використовувати природні ресурси України згідно з законами Української РСР. Українська РСР самостійно створює банкову (включаючи зовнішньоекономічний банк), цінову, фінансову, митну, податкову системи, формує державний бюджет, а при необ-

хідності впроваджує свою грошову одиницю. Вищою кредитною установою Української РСР є національний Банк України, підзвітний Верховній Раді Української РСР. Підприємства, установи, організації та виробничі одиниці, розташовані на території Української РСР, вносять плату за використання землі, інших природних і трудових ресурсів, відрахування від валютних надходжень, а також сплачують податки до місцевих бюджетів. Українська РСР забезпечує захист всіх форм власності.

VII. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

Українська РСР самостійно встановлює порядок організації охорони природи на території Республіки та порядок використання природних ресурсів. Українська РСР має свою національну комісію радіаційного захисту населення. Українська РСР має право заборонити будівництво та припинити функціонування будь-яких підприємств, установ, організацій та інших об'єктів, які спричиняють загрозу екологічній безпеці. Українська РСР дбає про екологічну безпеку громадян, про генофонд народу, його молодого покоління. Українська РСР має право на відшкодування збитків, заподіяних екології України діями союзних органів.

VIII. КУЛЬТУРНИЙ РОЗВИТОК

Українська РСР є самостійною у вирішенні питань науки, освіти, культурного і духовного розвитку української нації, гарантує всім національностям, що проживають на території Республіки, право їх вільного національно-культурного розвитку. Українська РСР забезпечує національно-культурне відродження українського народу, його історичної свідомості і традицій, національно-етнографічних особливостей, функціонування української мови у всіх сферах суспільного життя. Українська РСР виявляє піклування про задоволення національно-культурних, духовних і мовних потреб українців, що проживають за межами Республіки. Національні, культурні та історичні цінності на території Української РСР є виключно власністю народу Республіки.

Українська РСР має право на повернення у власність народу України національних, культурних та історичних цінностей, що знаходяться за межами Української РСР.

IX. ЗОВНІШНЯ І ВНУТРІШНЯ БЕЗПЕКА

Українська РСР має право на власні Збройні Сили. Українська РСР має власні внутрішні війська та органи державної безпеки, підпорядковані Верховній Раді Української РСР. Українська РСР визначає порядок проходження військової служби громадянами Республіки. Громадяни Української РСР проходять дійсну військову службу, як правило, на території Республіки і не можуть використовуватись у військових цілях за її межами без згоди Верховної Ради Української РСР. Українська РСР урочисто проголошує про свій намір стати в майбутньому постійно нейтральною державою, яка не бере участі у військових блоках і дотримується трьох неядерних принципів: не приймати, не виробляти і не набувати ядерної зброї.

X. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Українська РСР як суб'єкт міжнародного права здійснює безпосередні зносини з іншими державами, укладає з ними договори, обмінюється дипломатичними, консульськими, торговельними представництвами, бере участь у діяльності міжнародних організацій в обсязі, необхідному для ефективного забезпечення національних інтересів Республіки у політичній, економічній,

екологічній, інформаційній, науковій, технічній, культурній і спортивній сферах.

Українська РСР виступає рівноправним учасником міжнародного спілкування, активно сприяє зміцненню загального миру і міжнародної безпеки, безпосередньо бере участь у загальноєвропейському процесі та європейських структурах. Українська РСР визнає перевагу загальнолюдських цінностей над класовими, пріоритет загальновизнаних норм міжнародного права перед нормами внутрішньодержавного права.

***

Відносини Української РСР з іншими радянськими республіками будуться на основі договорів, укладених на принципах рівноправності, взаємоповаги і невтручання у внутрішні справи. Декларація є основою для нової Конституції, законів України і визначає позиції Республіки при укладанні міжнародних угод. Принципи Декларації про суверенітет України використовуються для укладання союзного договору.

Відомості Верховної Ради УРСР

Бланк відповідей

РОБОТА
на державну підсумкову атестацію

з _____
назва предмета

за курс старшої школи

учня (учениці) _____ класу

_____
назва навчального закладу

_____
прізвище, ім'я, по батькові в родовому відмінку

Варіант № _____

Увага! Позначте до кожного завдання тільки один варіант відповіді. Будь-які ви-
правлення в бланку неприпустимі.

Відповіді на завдання 1–3
(одна правильна відповідь)

А Б В Г

1	☐	☐	☐	☐
2	☐	☐	☐	☐
3	☐	☐	☐	☐

Відповіді на завдання 4–6
(одна правильна відповідь)

А Б В Г Д Ж

4	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Відповідь на завдання 7

Відповідь на завдання 8

Відповідь на завдання 9
